

Új Élet

Tartalom:

Prohászka idézet: Hamvazó szerdára.

— **Lotz Antal dr.**: Katolikus ifjuság és közéleti radikalizmus. — **Reményi József**: A regény, mint az emberi élet útmutatója. — **Mécs László**: Királyhelmei gyerekek. — **Ikvay László**: Akik már megtalálták. — **Bauhofer Oszkár**: Az anglikatolicizmus száz éve.

— **Major József**: Levél a szlovenszói magyar társadalomhoz. — **Emil Boleslav Lukáč** három verse (Darvas János fordításai). — **Czinder Jenő**: A Sorbonne tanára. — **Berczeli Károly**: Nápolyi chanson. — **Ólvedi János**: Az európai

konföderáció problémája II. — **M. Vincent (Páris)**: Bagamoyo, 3000-ben Krisztus után. (Csáji János fordítása) — **Hilaire Belloc**: Európa eltért a kereszténységtől. — **Semetkay: Sik Sándor**: István király. — * * *: Vallás és Marx.

Dr. Knoll: A Quadragesimo Anno alkotmányreform Ausztriában. — **Korvig Béla** a társadalmi reformról. — **XI. Pius mondja**. — **Szociális — kulturális — ifjúsági kérdések**. — **Könyvek-írások**. — **Világosság**. — **Pedagógiai — iskolaügyi kérdések**.

— **Emil Boleslav Lukáč** három verse (Darvas János fordításai). — **Czinder Jenő**: A Sorbonne tanára. — **Berczeli Károly**: Nápolyi chanson. — **Ólvedi János**: Az európai

konföderáció problémája II. — **M. Vincent (Páris)**: Bagamoyo, 3000-ben Krisztus után. (Csáji János fordítása) — **Hilaire Belloc**: Európa eltért a kereszténységtől. — **Semetkay: Sik Sándor**: István király. — * * *: Vallás és Marx.

Dr. Knoll: A Quadragesimo Anno alkotmányreform Ausztriában. — **Korvig Béla** a társadalmi reformról. — **XI. Pius mondja**. — **Szociális — kulturális — ifjúsági kérdések**. — **Könyvek-írások**. — **Világosság**. — **Pedagógiai — iskolaügyi kérdések**.

— **Emil Boleslav Lukáč** három verse (Darvas János fordításai). — **Czinder Jenő**: A Sorbonne tanára. — **Berczeli Károly**: Nápolyi chanson. — **Ólvedi János**: Az európai

konföderáció problémája II. — **M. Vincent (Páris)**: Bagamoyo, 3000-ben Krisztus után. (Csáji János fordítása) — **Hilaire Belloc**: Európa eltért a kereszténységtől. — **Semetkay: Sik Sándor**: István király. — * * *: Vallás és Marx.

Dr. Knoll: A Quadragesimo Anno alkotmányreform Ausztriában. — **Korvig Béla** a társadalmi reformról. — **XI. Pius mondja**. — **Szociális — kulturális — ifjúsági kérdések**. — **Könyvek-írások**. — **Világosság**. — **Pedagógiai — iskolaügyi kérdések**.

— **Emil Boleslav Lukáč** három verse (Darvas János fordításai). — **Czinder Jenő**: A Sorbonne tanára. — **Berczeli Károly**: Nápolyi chanson. — **Ólvedi János**: Az európai

konföderáció problémája II. — **M. Vincent (Páris)**: Bagamoyo, 3000-ben Krisztus után. (Csáji János fordítása) — **Hilaire Belloc**: Európa eltért a kereszténységtől. — **Semetkay: Sik Sándor**: István király. — * * *: Vallás és Marx.

Dr. Knoll: A Quadragesimo Anno alkotmányreform Ausztriában. — **Korvig Béla** a társadalmi reformról. — **XI. Pius mondja**. — **Szociális — kulturális — ifjúsági kérdések**. — **Könyvek-írások**. — **Világosság**. — **Pedagógiai — iskolaügyi kérdések**.

— **Emil Boleslav Lukáč** három verse (Darvas János fordításai). — **Czinder Jenő**: A Sorbonne tanára. — **Berczeli Károly**: Nápolyi chanson. — **Ólvedi János**: Az európai

konföderáció problémája II. — **M. Vincent (Páris)**: Bagamoyo, 3000-ben Krisztus után. (Csáji János fordítása) — **Hilaire Belloc**: Európa eltért a kereszténységtől. — **Semetkay: Sik Sándor**: István király. — * * *: Vallás és Marx.

Dr. Knoll: A Quadragesimo Anno alkotmányreform Ausztriában. — **Korvig Béla** a társadalmi reformról. — **XI. Pius mondja**. — **Szociális — kulturális — ifjúsági kérdések**. — **Könyvek-írások**. — **Világosság**. — **Pedagógiai — iskolaügyi kérdések**.

— **Emil Boleslav Lukáč** három verse (Darvas János fordításai). — **Czinder Jenő**: A Sorbonne tanára. — **Berczeli Károly**: Nápolyi chanson. — **Ólvedi János**: Az európai

EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZEGED.
POLYÓIRATOK
19 /

ÚJ ÉLET

AZ IFJÚ KATOLICIZMUS SZOCIÁLIS ÉS VILÁGNÉZETI FOLYÓIRATA

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztők:

Czakó József
és Tüske Béla
Budapest VIII.
Horánszky u. 20.

Prágai szerkesztő:

Sztranyovszky
György.
Praha II.

Benátska u. 3. II. p.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József
Cluj-Kolozsvár.

Str. Universitii 10.

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:
Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.

Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

Társszerkesztő: Sinkó Ferenc.

SZERKESZTŐSÉG

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, csere-
példányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések
és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu, 2 dollár, 80 dinár.
Egyes szám ára 4 Kč.

Figyelem!

Megrendelte már?!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SANDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda
cimen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák
nyelven jelent meg és az aktuális, minden-
kit érdeklő munkát a magyar közönség
részére az Új Élet tette hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:
kölve 25— Kč.
füzve 20— Kč.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, ösz-
szes jelenségét, a spiritizmust, Konner-
reuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai
csodagyerekről Ivancso Imréről stb. stb.

**Rendelje meg, mert
nélkülözhetetlen!**

Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál

Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlo-
venszkói magyar költő legújabb
kötete az

Éjféli kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László*
hivta fel a szlovenszkói irodalmi
élet figyelmét a magyar falu humu-
szából nőtt ki s ennek a magyar-
földnek fájalmát, örömét énekl
meg verseiben.

A könyv ára:
15— Kč.

Rendelje meg.

Hamvazó szerdára.

Hamut szór fejünkre az egyház, böjtbe s Krisztus kinszenvedésének benyomásai alá állít; mindezzel mély megtörődést s penitenciát sürget, valamint nagylelkű szeretetet a szenvedő Jézus iránt.

Meg akarunk alázódni homuban; a hamu halálunkat hirdeti, hirdeti életünk elhervadását, érzékiségünk s testiségünk elporladását s bűnösségünk büntetését: por vagy, porrá leszel!

Szent időszakba vezetett a egyházi év folyása, s nekünk mindnyájunknak s általa a nagy világnak kötelességévé tette a magábatárást.

Krisztus urunk áll elénk, amint kísértéseiben rámutat a magábatérésnek elengedhetetlen szükségességére, s azt azzal a fölséges nyomatékozással hangoztatja, melyet az élet küzdelmeiben lefogott ember is megért, midőn mondja:

Nemcsak kenyérből él az ember, hanem minden igéből, mely az Isten szájából jön. Emberek! az élet hegyein ne csak sziklákat fejtetek s az élet útjain ne csak köveket tördelegtek, hogy mindenből, méa a kőből is kenyeret teremtsetek; lelketeknek is kell kenyér, s ha nem szerzitek meg, éhen vesztek!

(PROHÁSZKA OTTOKÁR)

Katolikus ifjúság és közéleti radikalizmus.

Lotz Antal dr.

A nagy világégést követő korszakban mindenüff azt látjuk, hogy az ifjúság a közéletben egyre fontosabb tényezővé vált, részben úgy, hogy nagyobb tömegbe bekapcsolódott az aktív politikába, részben pedig azért, hogy ifjúsági életségjellete, igénye és célkitűzése a közéletben erősebb hatást váltott ki. Ma már bizonyos értelemben lejárnak tartjuk azt a régi, kényelmes sáncok mögé húzódó felfogást, amely folyton csak azt hangoztatja, hogy az ifjúság tanuljon, dolgozzék, készüljön és ne politizáljon. Természetesen mi sem tartjuk szerencsésnek, sőt megengedhetőnek, hogy a tanuló ifjúság a napi, vagy pártpolitikába beleavatkozzék, hisz jól felfogott érdeke követeli, hogy ettől bizonyos korhatárig tartózkodjék. Mégis általános politikai iskolázottságra, közéleti horizontra, nemzetnevelési szempontokra szüksége van az ifjúságnak és főleg a katolikus ifjúságnak, amely irányu kiképzésben és nevelésben alig részesül. Ennek hiányát sokszor érezzük és egyéb

okok mellett a katolicizmus közéleti térvészteségének talán egyik oka ebben rejlik. Pedig a katolikus ifjúság épen vallásának örök és kiapadhatatlan forrásából olyan értékes erőket, gondolatokat és megoldásokat meríthet, annyi szint és nemes motívumot szőhet bele a politikának egyébiránt meglehetősen piszkos és durva anyagába, hogy ezek nélkül a magasabb etikai vonások nélkül a közélet ugyancsak alacsony szintjára süllyedne.

Ami az ifjúsági mozgalmakból mint új hang csendül ki, az bizonyos türelmetlen *radikalizmus*, amely egy korhadt világ politikai rendszere ellen fordul és új világot, főleg pedig erkölcsösebb és szociálisabb társadalmi berendezést sürget. Ez a radikalizmus egy mély vallásos meggyőződésben is gyökereszik. Prohászka Ottokár írja egyhelyütt: „a vallásos lelkületnek egyik jellege, hogy valami radikális elégedetlenség jelentkezik a lélekben, amely nem éri be a világgal, hanem a jobbat várja.” (Összegyűjtött Munkák XII. 286.) Ez a radikalizmus kérélehetetlenül hadat indít minden bűn, korrupció, igazságtalanság és pakfálás ellen, sürgeti és követeli a keresztény elveknek és erkölcsöknek a politikai életben minden megalkuvás nélküli érvényesítését. Ez a radikalizmus tehát nem a külső eszközök, a társadalmi és jogi berendezések, államformák és szociális keretek felforgatásában jelentkezik, hanem a nemzet lelkének materializmusból való gyökeres kiemelését és egy nemesebb, tisztultabb régióba való felemelését jelenti. *A vallásos politikának ilyen értelemben igenis radikálisnak kell lennie.* Nyomatékosan alá kell húzni, hogy csakis ilyen értelemben, mert minden külső, romboló radikalizmus mérhetetlenül távol áll a kereszténységtől. Az evangélium sohasem lázít, hanem erjeszt, sohasem dolgozik dinamittal, hanem napsugárral, azaz kegyelemmel, a lélek lassú, de gyökeres átalakításával. Ez teszi a vallásos meggyőződéstől áthatott politikát nyugodttá, határozottá, körvonalazott és egységes rendszerré, mely nem tűr semmiféle elmosódottságot, ködös ábrándozást és lagymatag ingadozást.

Erre a radikális világnézetre a közéletnek annál is inkább szüksége van, mert a fórumon szereplők sokszor elfelejtik, hogy hivatásuk elsősorban a közjó, a „bonum commune” érdekét szolgálni, nem pedig önző és stréber „egyéni politikát” folytatni. Ahol a közérdeket, a „res publicát” nem tudják határozottan és élesen elválasztani a magánérdektől, a „res privata”-tól, ott a nemzetek alapját kezdik ki. És minél inkább hatalmasodnak el a technika fejlődésével a földi igények, annál jobban nőnek meg a közéletben a kisértések, a veszélyek és a lehetőségek az anyagi lekötettség, következésképp az erkölcsi posvány világába. Schütz Antal egyetemi tanár most megjelent kiváló munkájában (Isten a förténelemben) rámutat arra, hogy a ma emberének legszembefülből vonása a gazdasági feladattal szemben való sajátos állásfoglalása. A ma embere kiváltképpen *homo oeconomicus*; még pedig nemcsak

abban az értelemben, hogy a gazdálkodás kérdései és föladatai uralkodnak érdek és eszmekörében, hanem abban a sajátos értelemben is, hogy gazdálkodás célja a gazdagodás, a szerzés nem egyszerűen igénykielégítésre, hanem pusztán a gazdagodásért, a tőkegyűjtésért. Ezzel a jelenséggel találkozunk gyakran a közélet porondján is épen ezért történelmi hivatást fölfene be az a katolikus ifjúság, amely a homo oeconomicus arculatáról a mammon-ember vonásait letörli és helyébe a nyolc boldogság emberének vonásait rajzolja. Így lenne ismét a homo oeconomicusból lassankint homo religiosus. A pénztől, a tőkétől, a földhöz tapadt evilágiságtól való függetlenítést kell a katolikus ifjúságnak hirdetni és követnie, de még inkább saját magában átélnie. Ha a lelki szegények boldogságáról szóló fant az ifjúság minden vonalon nem tudja őszinte meggyőződéssel képviselni, akkor a társadalomnak az ifjúságba vetett bizalma meg fog rendülni. És nem lehet szomorúbb, leszűjtőbb kiábrándulást elképzelni, mint amikor ifjúsági vezető emberekből olyan tünetek villannak elő, amelyek az anyagiság és önzés világára engednek kővefkezetni. Ilyen ifjúsági vezetők valóban nem fogják megoldani a gazdasági és szociális válságot.

Jól tudom, hogy az ifjúság jövő elhelyezkedésének perspektívája sötét. Az is fény, hogy néhány duskálkodó és mérfejtelen vagyonosodásával szemben a népek milliói hihetetlen gyors tempóban proletársorsba süllyednek. De feltétlenül igaz az is, hogy a bajok forrása nem annyira a kapitalista gazdasági rendszerben, mint inkább a *kapitalista szellemben* keresendő. Ezt a szellemet pusztán gazdasági, vagy törvényes rendszabályokkal megszüntetni és kiirtani nem lehet. Itt csak egy új szellem diadalra jutásától lehet várni jobbrafordulást és ez a szellem máshonnan nem eredhet, mint az evangéliumból. Amikor mi a Quadragesimo Anno szellemében a jövedelmek és vagyonok bizonyos maximálását, illetőleg az ember-séges létminimumhoz szükséges jövedelem meghatározását követeljük, ugyanakkor tudnunk kell azt is, hogy áldozatos és lemondó lélek nélkül ezen követelményeket megvalósítani nem lehet.

A közélefi radikalizmust én így értelmezem és a katolikus ifjúság nem vállalkozhat magasztosabb feladatra, mint hogy ezt a radikális világnézetet mozgalmában ápolja és állandóan programmon tartja. Mindez a sok visszaélés, jogtalanság, nyílt és burkolt panama — amely világszerte elsőtéftí a közélet egét — csak akkor fog megszűnni, vagy legalábbis megritkulni, ha egy hajlíthatatlan gerincű, jellemes ifjúság jut idővel szóhoz és pozícióhoz. De ennek biztosítékát az ifjúságnál is csak a valláserkölcsi megújulásban és a Krisztus-király gondolat győzelemre jutásában látjuk.

Semmi sem emelheti föl anyaföldünket, csak agyvelőnk s kezeink.

SZÉCHENYI ISTVÁN.

A regény, mint az emberi élet útmutatója.

Reményi József.

I.

A budapesti »Literatura«-ban olvastam, hogy Nekam Lajos egyetemi orvosprofesszor szerint a mai kor regényei valóságos literatúristák okoznak izléstelenségükkel és tudatlanságukkal, elvonva az emberek idejét és kedvét az értékeesebb olvasmányoktól. Tekintettel arra, hogy a maga szakmájában kétségtelenül kiváló tanár kikelt a magyar nyelv kifejező ereje ellen is, észszerűnek tartom azt a következtetést, hogy a regényt általában — még a jó regényt is — másodrendű szellemi alkotásnak tekinti. Jellemző, hogy a tudósok jelentékeny százaléka hajlandó ezt az álláspontot magáévá tenni. Enyhén szólva ez a felfogás esztétikai éretlenségre vall. Jómagam a minap egy tanácskozáson vettem részt, amelyen az irodalmi szempontot kellett képviselnem. A tanácskozást irányító elnök ismert vegyész, aki végül bizonyos elnéző megértéssel megállapította rólam, hogy »álmodozó« vagyok, mert az irodalmat és művészetet legalább is annyira fontosnak tartom, mint a természettudományt s mint egyéb tudományt. Ami a tudósok felfogásában érthetetlen előttem, ez a következő: elvégre nincs tudomány képzelet nélkül, mint ahogy nincs irodalom és művészet képzelet hiányában. A képzelet hansulyozása elter egy mástól, de nem a képzelet valóságának szükségessége.

Hogy a műalkotás ebben az esetben nemcsak a regény, hanem minden más fegyelmezett megnyilatkozása az emberi képzeletnek és megfigyelő képességnek, valamint kifejező erőnek a szellem jelentékeny vetülete, ahhoz szó nem férhet. Az a körülmény, hogy a történelmi megbízhatóságnak és esztétikai értékelésnek új harmoniája, a »Geistesgeschichte« a korszellem lényegének hatását a műalkotásra hangsúlyozza, azt mutatja, hogy a bölcséleti és esztétikai kultúrával rendelkező tudósok tudják, hogy a műalkotás szerepét miként értékeljük. . . .

De maradjunk meg a regénynél. Sajnos, napjaink regényei sorában sok a fércmunka. Am ezért nem a regényt kell okolni, mint művészi és lélektani jelentőségű műfajt, hanem korunk felszínességének felelőtlen idegességét, amely a magyar irodalomban az Erdős René féle eltévelyedéseket és az angol irodalomban az Elynor Glinn féle szexualitás-szakértőket hozza felszínre. Az orvosok között is sok a kalandor s a laikus vajmi gyakran nem tudja a különbséget a csiszolt gyémánt és a műgyémánt között. Az igazi regény azonban, amely tökéletes műalkotás, van olyan fontos, mint egy új és bevált tudományos szempont. Roman Fernandez, a spanyol származású francia kritikus a filozófiai kritikáról irt eredeti hangú és tartalmú tanulmányában találóan állapítja meg, hogy a kivételes értékű regényben benne él a lelki összpontosítás izmos csendje. S hozzáteszi: nem szabad elfelejteni, hogy a valódi művészi alkotás a maga nemében egyértelmű egy bizonyos fajtájú tudással.

Persze tisztában kell lenni a tudás fogalmával. A tudós esetleg valami gyakorlati célt szolgáló kísérletezésnek eszmei megindítója,

vagy talán rendkívüli képességű mesterembere, anélkül, hogy egyebet »tudnak«. A régi görögök a filozófiát a tudományok tudományának mondták, minden bizonnyal abból a felfogásból kiindulva, hogy a filozófia az élet szintetikus értelmezése, a zűrzavar megszüntetése. Az idők folyamán túlságosan specialisták lettünk, ebből ered a tudás fogalmának elhomályosítása. A természettudományok, amelyeknek hasznosságát nem akarom elvitatni, feltétlenül hozzájárultak a tudás fogalmának elhomályosításához, mert a tudást készek voltak azonosítani a racionális jelzővel, ami természetesen a tudás látókörének megszükitésére vezetett. Ma azonban ott tartunk, hogy megint kézdünk csodálkozni, megint hangsúlyozottabban érezzük az irracionális lét varázsát, s a »szellem« nem az emberi értelem erőltet fogalma, hanem a platói vagy mondjuk vallási értelemben vett valóságnak egyik dinamikus megnyilatkozása. Ha a művészet, az irodalom az emberi tapasztalat egyik kifejezése, mint ahogy az, akkor logikus azt mondani, hogy ami az emberi lélekben egyetemes, az a tudás lényege s ennek a tudásnak a szolgálatában áll a regény is. Immár túl vagyunk az impresszionizmus csalhatatlanságán, amely nem hogy közelebb hozta volna az embert a lét titkához, hanem inkább önmagához, anélkül, hogy a lét titkát képes lett volna megérezni és felismerni; s mennél inkább tudjuk magunkat túl tenni az impresszionizmuson, amelynek irodalmi párhuzama a naturalizmus, annál inkább érthetjük meg az irodalomnak s egyik formájának, a regénynek komolyságát és jelentőségét.

Ha a regényben pusztán a cselekményt nézzük, vagy az író részletező leírásait vagy jellemteremtő képességét, anélkül, hogy lelkünk Röntgen-felszerelésével keresztülnéznénk a jellemek látszatarcán, akkor magától értetődően a regény csak szórakoztató olvasmány s izlésükön vagy izléstelenségükön mulik, hogy a regény áráért megkaptuk-e az ellenértéket. De ha a regény mögött a metafizikai valóság vágyát vagy a vágy megvalósulását keressük, ha esetleg a legnagyobb életfelfogás mögött is észrevesszük az író reszkető érzékenységét, amely a tapasztalati lét és nem lét között valamifajta hidat épít, akkor a regény — előrebocsátva, hogy csakugyan íróművész alkotta — negatív vagy pozitív módon utmutatónk lehet az élet vadonjában. A művészettel megírt regény a lélek valóságának igazolása s amire a mai embernek szüksége van, az voltaképpen az, hogy az idegek világában felfedezze a lelket. Más szóval az intuíciónak győznie kell a szürke elemzés felett. Ez nem lebecsülése az elemzésnek, hanem kellő megállapítása az intuíció helyének és rendeltetésének.

II.

La Rochefoucauld egyik aforizmájában kijelenti, hogyha az író nem írt tökéletes mondatokat, akkor egyáltalában ne írjon. Nyilvánvaló, hogy ez a művészi érzékenységű szkeptikus vallomása, aki csak a kifejezés tökéletességében látta a művészet igazolását és az elviselhetőségét. Viszont La Bruyère, aki erkölcsi világnézetét La Rochefoucauld ötletesen dühös kételkedő moralitásával szemben az érték valóságának szükségességével, sőt a valóság tényével egészítette ki, a »Les Caractères« című művében nem mosolyog a hiuságon (ami vég-

eredményében a kétely diadalmas tehetetlensége lenne az élet és ember elkerülhetetlen formátlanságának jelenlétében), hanem felháborodik rajta. La Bruyère sem tagadta a kifejezés világosságát; sokkal inkább francia volt, semhogy a művészet egyik fenséges feltételét kétségbe vonta volna. De nem elégedett meg annak a megállapításával, hogy a világűr rettentő semi mivoltát csakis a művészet formájával lehet kiengesztelni. Hitt a szó építő erejében. Hitt a szó sujtó öklében. Hitt a szó távlatában, amely nem vész el az ür közönyében, hanem valahová elérkezik. Moralitását kulturája megnemesítette, kulturáját, moralitása elmélyítette. S emellett maga is olyan kivételes tehetségű íróművész volt, hogy a »józan ész«-re hivatkozó kételkedők is, akikben azonban mozog a lélek a művészet árnyékában, kénytelenek voltak La Bruyéret komolyan venni.

La Bruyéret azért állítottam szembe La Rochefoucauld-al, mert a regénynek, mint élet-útmutatónak jelentőségében s ennek a kérdésnek fejtegetésében, ennek a két francia kritikusnak felfogása segítségemre van azokban a következtetésekben, amelyekre jutni akarok. Ha csak a »tökéletes mondat« számít, akkor a legkülönb regény is az élet szempontjából-művészi homunkulus. Ha pedig az író kifejezi felháborodását, ha közvetve vagy közvetlenül, vérmérsékletének és jellemének megfelelően, nemcsak az élet fordulóit, változatosságait mutatja meg a maguk folyamatában, hanem a művészettel megvalósított életképpel és életmozzanattal az olvasót arra kényszeríti, hogy felháborodjék az aljasságon, örömet lelje a tisztaságban, akkor a művészileg változtathatatlan mondat (az alkotás része, amelyben benne van az egész) tartalma is számít. Ezen van a hangsúly: a tartalom csak akkor ható eszköz, ha kifejezése művészi; a kifejezés csak akkor tökéletes, ha megköveteli a tartalom mélységének észrevevését. Amiből az a természetes következtetés, hogy nincs »lart pour lart«-művészet, csak művészet van, amelyben a tartalom értékét meghatározza a művészet eredetisége.

Hadd utaljak néhány példára. Flaubert »Madame Bovary«-ja művészi céllal íródott. Mialatt olvassuk, érezzük és látjuk az alakok fizikai jelenlétét. Szinte a tudatunkba ereszkednek és úgy mozognak benne, mintha saját életünk részesei volnának s mi az ő életük részesei. Művészet, tehát tapintható az élmény. És mégis, amikor befejeztük a regényt s elgondolkodunk Madame Bovary sorsán, az elvontság árnyékai kezdenek jelentkezni, a művészi kifejezés fizikai tartalmából kezd kiszállni a lélek, ragaszkodik életösztönéhez, ragaszkodik a szenvedés lelkiismeretéhez, amely hol üres, hol szomorú szemével ránk mered Madame Bovary tragédiájából. Hogy Flaubertnek voltak-e erkölcsi, metafizikai, életmutató céljai ezzel a regénnyel? Saját kijelentése szerint csak művészi céljai voltak. Annak ellenére többet nyújtott, mint amennyit akart. Egy emberélet sikerült ábrázolása nemcsak műalkotás, hanem útmutatás is. Egy emberélet tragédiájának megfejtséje nemcsak művészi teljesíteny, hanem erkölcsi eredmény is, amely megköveteli a tartalom és a tartalom prespektívájának hangoztatását. Madame Bovary nem szenvedett fölöslegesen, mert a szenvedés már maga tartalom, ennélfogva értelem, cél, lényeg. Ime,

Flaubert regénye példája annak az állításomnak, hogy a tartalom értékét meghatározza a művészet eredetisége.

Vagy vegyük Thomas Hardy »Tess« című regényét. Ez a kiváló angol regényíró és költő jellegzetes tizenkilencedik századbeli determinista volt. Az élet szerinte, semmi egyéb, mint a véletlen kusza és gonosz fintora. Regényeiben inkább pesszimiztikus, mint tragikus, mert viszonya a sorshoz nem olyan, mint a régi görög tragédiáíróké; inkább a keresztény légkörben felnőtt és a természettudományoktól megzavart, kiábrándult lélek kegyetlen és fájdalmas tehetetlensége. Tess nevű hősnőjének sorsa a kínos és kíméletlen élmények sorozata. A hősnő jóra való s végzete mégis a kínok pokla. Thomas Hardy kétségtelenül kivételes írótehetség. Akár a környezetrajz, akár felfogásának, a könyörtelen véletlennek érzékeltetése szempontjából, műve lebilincselően érdekes. Angol józansága a végzet közönyét még kegyetlenebbé züllesztzi, mint Flaubert. Mint műalkotás-írói lángelme műve. Vajjon művészete ad-e értelmet a tartalomnak? Szerintem ad. Függetlenül attól, hogy helyesnek vagy helytelennek ítéljük-e Hardy világnézetét, annyi bizonyos, hogy alkotásának művészi ereje olyan nagyszerű, hogy a céltalanság hangoztatása ellenére mégis arra a paradox következtetésre jutunk, hogy az életnek van értelme. Miért? Mert Tess, aki az író szándéka szerint érvel az élet célja ellen, élt, nagyon is élt. Sok mindenféle történt vele, sok színes és izzó eseményen ment át. Tess annyira élt, ha szerencsétlenül is, ha nem is kapta meg jószágáért a jutalmat, hogy élniképességével vaicsággal gúnyt űzött a sors közönyéből, sőt az író determinizmusából. Hardy, a művész, különb volt Hardynál, a filozófusnál s ami filozófiai szempontból élettágadás regényében, az művészi szempontból életigazolás lesz. A művészet tartalmat adott annak a filozófiai felfogásnak, amely szerint az élet tartalmatlan.

Még egy példa. Francois Mauriac »Therese Desqueyroux« regényének hősnője az élet »siralom völgyének« egyik jellemző lakója. Lényege: szenvedélyessége, majdnem azt mondhatnám, hogy indokolt önzése. Környezete nem felel meg énjének. Környezete megkínozza, végül maga is környezete megkínzója lesz. A durvaság zürzavarában Therese a lelki érzékenység zürzavara. A mohóság durvaságában jelképe annak a mohóságnak, amely másfajta kivezető utat keres. Férje és a maga jószántából kikerül a Bordeaux melletti komor novemberi hangulatu légkörből s a regény végén Párisban látjuk, magára hagyatva, magányával érzékeltetve az újabb szenvedések sorozatát, amelyek még várnak rá s amelyek előbb-utóbb talán mégis Istenhez vezetik. Míg Flaubert és Hardy esetében olyan írókkal volt dolgunk, akik a természetfölötti erőkkel szemben érzéketlenek, Mauriac hívó. Ez a tény, már magában véve feltételezi, hogy regényével nemcsak művészi kifejezésre törekedett, hanem tartalomra is. Mauriac azonban nemcsak hívó, hanem íróművész is, mégpedig a javából. Pascal, lelki mestere, ugyancsak tudott írni, nemcsak gondolkozni. Mauriacnak arra kellett ügyelnie, hogy Istenhívó világnézete ne szorítsa háttérbe művészi céljait. A kettőt összeegyeztetni: rendkívüli teljesítmény. Mauriacnak sikerült a szenvedés célját művészileg éreztetni, mint

ahogy Flaubertnek és Hardynak sikerült a művészet erejével a szenvedés céltalanságát céllal felruházni.

Ezeknek a regényíróknak műveiben benne van az a bizonyos »lelki összpontosítással megteremtett izmos csend«, amelyről Roman Fernandez beszél, az a tartalom, amely túlnő az alkotás keretein, belészáll az olvasó szívébe és értelmébe s észrevéteti a regényben nemcsak a művészi szépséget, hanem azt a tudást is, amely útmutató az élet labirintusában. Goethe azt mondja, hogy a cselekvő embernek nincs lelkiismerete, csak a szemlélőnek. A regény az a cselekedet, amelyben elfér a szemlélő lelkiismerete.

III.

Az elmúlt évtizedek materializmusában azok a törekvések, amelyek az irodalom keretén belül a formán túl egyéb emelkedettebb célra törekedtek, meglehetősen kivételesek voltak. Ez áll a regényirodalomra is. Egy-két eset kivételével (emlékezzünk például Huysmans regényeire, amelyeket a hedonizmusból való kiábrándulása után írt) a művészi szempontból csakugyan értékes regények, hogy úgy mondjam, csak a földön mozogtak. Még így is kiemelkedtek a földből. Mert a művészet szárnyaló ereje, sokszor a regényíró tudatán, sőt beleegyezésén kívül, legyőzte a tudományos determinizmus és a lélektani anyagiasság csökönyös ellentállását.

Semmi sem könnyebb, mint látszólag megbízható pszichológiával megbízhatatlan regényeket írni. Alighanem ez a magyarázata annak, hogy az elmúlt évtizedekben miért jelent meg annyi »korszerű« regény; amely ma már korszerűtlen. Mindenki, aki valamilyen újság vagy könyvkiadóval összeköttetésben állott, ki is adhatta regényét. Ha másként nem: saját költségén. S miután az olvasók pszichológiai műveltsége és az írók pszichológiai felszerelése között nem volt sok különbség, tehát érthető, hogy sok »sikeres« közepes értékű vagy silány munka lepte el a könyvpiacot s nem egyszer a valóban teremtő íróknak el kellett hallgatnia, vagy a regény helyett más műfajjal próbálkozott. Stendhal Madame de Tracynek azt mondta, hogy már csak a regényben lehet megírni az igazat. Közben a naturalisztikus regény annyira lezüllött, hogy csak technikailag volt esetleg sima, de tartalmilag zökkenő. Ami az igazságot illeti, az legfeljebb a tapasztalati igazságra szorítkozott s az is kérdéses a félértékű vagy érték-telen regények esetében.

Ravasz dialektikával persze mindent ki lehet sütni és mindent igazolni is lehet. Például valahol azt olvastam, hogy a kimondott esztetikai szempontokban tökéletlen korban az irodalmi ízlés alanyisága indokolt s az irodalmi »laisse faire, laisse aller« ruganyossága jogosult védekezés azok részéről, akik az egyharmad értékű regényektől is el vannak ragadtatva. Ez a szempont egyértelmű az ízlés anarchiájával. Nem tagadom: az ízlés anarchiája soká garázdálkodott az egész vonalon és még ma is garázdálkodik, ami azonban nem érv az ízléstelenség vagy az ízlés dilettantizmusának helyessége mellett, hanem egyszerűen arra vall, hogy a technikai fejlődés és a manchesteri iskola pragmatizmusa nem használta a lélek harmóniájának. Nem véletlen, hogy a thomista filozófia újabb időkben annyira megerősödött a

szépírók körében is. Ha a katolicizmus feladata a többi között minket az eredendő bűn terhétől felszabadítani még pedig azzal a fegyvelemmel, amely szubjektivitásunk felelőtlenségét eltünteti s ha ennek a feladatnak az alkotó írók sorában is mind többen őszinte meggyőződéssel szolgálatába állanak, ez kétségtelenül arra vall, hogy a modern korban az esztetikai elvek magukban nem bizonyultak eléggé fegyvelmező tényezőknél a korlátlan szubjektivitás művészi fogatékosságainak eltüntetése szempontjából s hogy szükség van másfajta fegyvelemre is. Merem állítani, hogy az a regényíró, aki nem pénzért ír vagy kizárólag szórakoztató céllal, hanem azzal a megindító szándékkal, hogy az élet értelmetlenségében értelmet leljen, szóval az a regényíró, aki csakugyan öntudatos és őszönös eszköze az alkotó lelkiismeretnek, alkotó megbízhatósága fegyvelmező feltételével — még ha az örök értékek felfedezéséről és elismeréséről távol áll is — rokonságot tart azokkal az írókkal, akik a tapasztalati valóság rendjén kívül megtalálták az emelkedett, tapasztalat nélküli valóság rendjét is. Az utóbbiak, mint utmutatók, a lélek örökfényű vágyát igazolják; de az előbbieket, akikben esetleg csak a flauberti művészi lelkiismeret él, ha mindenféle módosításokkal is, ugyancsak kívánatosak és tiszteletet érdemelnek, mert látóköriük tragikus körülhatároltsága ellenére tartalommal, céllal nemesítik a regényt.

S abban a pillanatban, mihelyt a regényben felfedezzük a tartalmat, — lett légyen az a szenvedés mélysége, a gazdag élet változatos-sága, a szociális és gazdasági nyomor ezer változata, a kifinomodottan érző egyén elszigeteltsége, a hitetlenségből eredő megdöbbentő magány, az uralkodó osztály kizsákmányolása, a lét sivársága, — már is utmutatással szolgál a regény a lelki élet tisztasága és összhangja irányában. Flaubert, aki az irodalom szerzetese volt, Hardy, akit sztoikus mivolta sem akadályozott meg az emberi élet érthetetlen pathetikus mivoltának kifejezésében, Mauriac, aki megtalálta Istent s éppen azért a gyarló embertől nem vár tökéletességet, a maga módján, a művészi lelkiismeret és teremtő erő segítségével a regény keretében legalább is annyira az élet miszticizmusához vezető tudás kifejezője, utmutatója, mint az a tudós, akit csak az ember testi anatómiája érdekel s elfelejti, hogy a lélek anatómiájának is meg vannak a maga szakértői. S hogy ezek a szakértők sokszor nem a hivatásos pszichológusok, akik elméletek alapján próbálják összerakni az ember bonyolultságát az olvasó részére s az élet értelmét önmaguk részére. Ha az utóbbi tekintetben az olvasó nem is tudja követni őket, vagy nem ért velük egyet, legalább annyit illenék elismernie, hogy a regényíró, ha művész és nem vigéce az irodalomnak, komoly hangja annak a titokzatos léleknek, amely az embert kiemeli kötött élettani mivoltából. A művészet, a regény is, a halandó ember halhatatlanságának egyik visszhangja. (Cleveland, Ohio.)

Egy fiatal olvasónk leveléből. (Egy a sok üdvözlő levél közül)

»AZ Ú. É. kongresszusi számát mindnyájan nagy örömmel fogadjuk, akik nem vehettünk részt a Prohászka Körök érsekújvári kongresszusán. Nagyszerű tanulmányok, értékes s gyakorlati munkaterv! A tartalomról már erősen előretört annak a misszióknak a képe, amelyet önök hivatottak betölteni a szlovénkői magyar katolikus akció terén.

Levél a szlovenszkói magyar társadalomhoz.

Major József.

Bizonyára lesznek sokan e lap olvasói között, akik egyszerűen átsiklanak a banális, semmitmondó cím felett s kezükbe vesznek egy színházi, vagy napilapot, ahol „érdekesebb” cikkek vannak. Ez természetes, hiszen érdeklődési körük nem terjed túl a Színházi Élet édes szörpbe mártogatott, csiklandozó ingyencégeinél vagy a napilapok újságírói fantáziával kiszínezett gyilkossági, vagy beförési riportjainál. Amikor a szlovenszkói kisebbségi magyar ifjúság egyik égető kérdését vetem íté felszínre, nem ezekhez az egyénekhez fordulok. Azoknak írom és küldöm ezt a néhány sort, akik még felül tudnak emelkedni mindezen s a dolgok mélyére is tudnak tekinteni, akik még érdeklődnek az ifjúság kérdései, problémái iránt s megvan bennük legalább a szándék, de sokszor az akarat is, hogy foglalkozzanak az ifjúsággal, esetleg, hogy segítsék és támogassák is.

A különböző sajtótermékekben: napi és héfilapokban, tudományos folyóiratokban, ifjúsági lapokban olvashatunk időlegesen megjelenő cikkeket, tanulmányokat, melyek az egyetemi ifjúság helyzetével, tanulmányi nehézségeivel foglalkoznak. Mindenki konstátálja és összegezi a bajokat, a tényeket a maguk rideg valóságában, segítő módokat, vagy lehetőségeket azonban senki sem *mer*, vagy nem *tud* ajánlani. Ez az örökös teorefizálás, a tények állandó sokszor statisztikával alátámasztott és kiszínezett konstátálása egyedül nem mindig viszi előbbre a probléma megoldását, a fájdalmasan égető jelenség megszűnését.

Az idősebb generáció szeret olyan kijelentéseket tenni, hogy a „fiatalságban van minden reményünk”, vagy, hogy „az ifjúságtól várjuk a helyzet megjavulását”. Azonban ugyanakkor bizonyára sokan nem gondolnak arra, hogy az ifjúság ezer és ezer nehézség között vajudik s mire eljut kifizűzött céljához: egy helyettes tanári, vagy kórházi segédorvosi állásig, fiatal energiájának oly nagy százalékát vesztette el a tanulmányai alatt az önfentartásért folytatott küzdelemben, hogy ott a célnál szinte összeesik, elalél s megfélelkezik minden ifjú elképzelésről, tervezgetésről s lesz belőle — nagyon sokszor, — gépember, aki pontosan teljesíti a számára kijelölt munkát, de mint társadalmi vezető tényezőről, mint olyanról, akire a társadalomban irányító szerep vár, nem beszélhetünk róla. Ha ezt a jelenséget a szlovenszkói magyarság szemszögéből nézzük, meg kell állapítanunk, hogy kisebbségi helyzetünk és életünk sokat veszít azáltal, hogy a *vezetőhelyekre ilyen életkedv és energianélküli emberek kerülnek.*

Primér feladatunk és kötelességünk, hogy ezt a jelenséget megakadályozzuk, hogy megszüntessük ezt az állapotot

és hogy orvosságot keressünk rá. A legfermeszetesebb s a magyar társadalom erejét fűl nem haladó egyetlen lehetőség az, hogy valahogy megszabadítsuk az egyetemen tanuló ifjúságot a megélhetési gondoktól. Ezáltal ugyanis az ifjúság egyrészt több időt fordíthatna tanulmányaira s ezáltal jobb eredményt érne el, másrészt a megélhetési gondoktól való mentesítés által több energiát és idealizmust őrizhetne meg arra az időre, amikor elfoglalhatja helyét az életben s munkájával hasznára lehet a magyar társadalomnak.

Az érsekújvári Prohászka-kör karácsony után tartott szűk Tamás kurzusán a főiskolás ifjúság gyakorlati kérdéseinek tárgyalásánál szóba került ez a probléma is. Ezen megbeszélések konklúziója képen regisztrálhatom a következő lehetőségeket:

1. *Egy szervet kellene létesíteni, mely kutatná és főlészen tartaná a magyar egyetemi hallgatók számára Szlovenszkon előforduló munkalehetőségeket.* Nem kell itt mindig nagyobb, hosszabb ideig tartó munkára gondolni. Egy két-három heti munka és kereséfi lehetőség is sokat jelent egy főiskolai hallgató számára. (A bölcsészek számára instruális; akár helyben, akár vidéken. Másoknak: nyári szezonmunkánál, mint aratás, cséplés, stb. felügyelői munka. Esetleg más irodai, könyvtári munkák.)

2. *Ugyanezen szerv gondoskodhatnék például arról, hogy a diplomát szerzett ifjúságot, addig, míg állást kap (ámbar itt az a nagy baj, hogy ez a sokaknál van így és hosszú ideig szokott tartani), ideiglenesen valahol elhelyezze.* (Ide tartozik az a kérdés is, hogy lehetőleg magyar ügyvédbojтарыkat alkalmazzunk, gyógyszertárba magyar asszisztensst stb.)

3. *Országos akciót indítani, hogy a „Mens a academica” tagjainak száma emelkedjék, hogy ezáltal több egyetemi hallgató jusson legalább napi meleg ebédhez.*

4. *Kultúrestéket rendezni a nagyobb magyar városokban az egyetemi hallgatók részvételével, ahol ők maguk vázolhatnák helyzetüket s ezáltal a hallgatóság látván a segítség nagy szükségességét, mintegy erkölcsi kötelességének tartaná az anyagi támogatást.* (Sajnos, még sokan vannak, akik azt hiszik, hogy az egyetemi városokban ihaj-csuhaj vidám élet folyik, mint a világháború előtt, a régi jó világban.)

5. *Pozsonyban például az egyetemi hallgatók kapnák meg a diákok instruálását, miután ők jobban rá vannak erre szorulva, mint a helyben szüleiknél lakó középiskolások. Itt a „Szülők szövetsége” tehetne sokat.*

Célom az volt, hogy fölvessem a problémát: az egyetemi ifjúság segítségére és támogatásra szorul és rámutassak néhány lehetőségre. A részletes és pontos kidolgozás, az összes lehetőségek kiküffatása és kisebbségi életünkben való megvalósítása, a közeljövő sürgős és fontos feladata.

Az ifjúság nem kér, a társadalomnak kötelessége segíteni!

Az Új Élet szerkesztősége programjába vette ennek a kérdésnek állandó felszinentartását. Kérjük épp ezért olvasóinkat s a kisebbségi

magyar társadalom illetékes vezetőit, hogy a főiskolás fiatalság ezen életkérdésének megoldása érdekében szóljanak hozzá a kérdéshez. Természetesen a felvetett kérdést tovább kell vezetnünk s végzett főiskolásaink elhelyezésénél is akcióba kell lépnünk. Ez további munka feladatunk.

Megértő hozzászólásokat vár a

SZERKESZTŐSÉG.

Királyhelmeci gyerekek.

Még tegeződnek, játszva közös virágú réten,
— de köztük kaszt-falat rak a Fátum észrevétlen.

Itt nőnek egymás mellett: egyik polgári mennyben
mint üvegház csodája, — másik nyomorban, szennyben.

Az egyik jó melegben játszik, karácsonyfázik,
— a másik Jézusról kint pénzért kántálva fázik.

Egyikből bakter, béres, cseléd lesz hogyha felnő,
másikból pénzes úr lesz és fürdőkádas deinő.

Az ügyvéd kisleánya pihés pipiske, kényes,
cselédnek ad parancsot a cipője rögtön fényes.

Az intéző leánya kocsin jön a tanyáról,
a béres-gyerekek meg két lábon télen-nyáron.

Zsellér-soron lakik kint a tíz-pulyájú Csontos,
nagyon-nagyon szegények s e tény közhasznú, fontos :

mert gazdagnak cseléd kell ! Hittanra tanítottam
egyet tavaly s szatócsnál szolgál. ma megkopottan.

A finác úrfi fürge, ruhája barna bársony,
a lelke jól él benne, mint csíz a nyári hárson.

Dicsekszik is, hogy apja hány csempészt meghurkolt már.
Ha felnő, úr lesz itt ő s első osztályu polgár.

Magyar Pistának apja meg él, ahogy tud : csempész.
Furfangos útra vitte éhség s ösöktől csent ész.

Multkor megsúgta Pista, hogy apja csempész-csizmát
hord a határ-mocsáron át s hátán sonka, liszt, mák.

Van itt egy pajkos Éva, szél-vérű mint a zerge,
meg nem maradna rajta törvény gyepője, nyerge,

de hittanon a lelke báránnyá szelidül meg
s hátára lovagolni apró angyalkák ülnek.

Az apja hivatalnok s szlávosztályba iratta,
de Éva három éjjel s három nap sírt miatta ?

mert a magyar osztálynak kirándulása lármás
volt, vig cigánnyal, lányok, fiúk külön, de csárdás
volt mégis ! — Évák meg vakmacskáztak vagy ültek
s a természet ölén nyelv-leckékben részesültek.

Van itt egy csámpás lábú kit Csaplának csúfolnak,
az anyja csak mosónő s cipője ócska csolnak,
osztály-bolondja. Zsellér. Mellette bölcének, úrnak
érezheti magát mind s ugrásain vidúlnak.

Még tegeződnek, játszva közös virágú réten,
de köztük kaszt-falat rak a Fátum észrevétlen.

Kirándulásra vittem a magyar és cseh hittan
órát : száz gyermek-szivnek kelyhéből víg bort ittam,
de az erdőn egy gond-ág derüs arcomba csap kint
látom nagy hátizsákkal a csámpás lábú Csaplínt.

A finác úrfi zsákját viszi, hogy délre lásson
koncot : eladta hátát a szép kiránduláson.

Ő nyögve megy, de vígan virágot tép a másék.
(Apái a Habsburgok terhét vitték rogyáig !)

Még tegeződnek, játszva közös virágú réten,
de köztük kaszt-falat rak a Fátum észrevétlen.

Rég volt kiút : mesékbe mentek s Amerikába,
Most fereg hullt a ménkű nagy demokráciába.

Most nem mehet a zsellér a dolláros mesébe.
hogy megtérvén, a bíró-leány lenne felesége.

Vihar jött s a meséknek útját mind behavazta.
A zsellér proletár lett és zsellér lett a gazda.

Szegény-gazdag, magyar-szláv pulyák együtt kacagnak
de a Fátum közöttük nagy labirint-falat rak.

Legeljetez lelkecskék a kaeaj-legelőkön,
soha se fogtok többé találkozni a földön!

Mécs László.

Hősök.

Ikvay P. László.

Akik már megtalálják.

A vonaton ismerkedtem meg velük, Bern és Zürich között. Va-
kációra utaztam haza. A berni pályaudvaron vettem egy magyar
ujtságot. Ezt olvastam, mikor egy aranyos, kis négyéves kislány
barátkozni kezdett velem, már ahogy a gyerekek szoktak, rámutatott
a Meinl-reklám szerecsenére és megkérdezte: — Ki ez? — Nekem
meg kellett magyaráznom. Majd mikor már jobban összebarátkoz-
tunk: — Van csokoládéd? — Szerencsére volt nálam. A mama már
harmadszor szólt rá:

Ugyan ne zavard a bácsit, hagyd olvasni! — de a bácsi nem
zavartatta magát, „a gyermekmosolyt visszatükrözte.” És ez a ma-
mát nagyon meghatotta, mert lehet-e jobban édesanya szimpátiájába
férkőzni, mint gyermekén keresztül? Szóbaeredtünk, az újság volt a
hid, melyen az első szavak keresztülmentek:

— Látom magyar újságot olvas. Én is tudok ám valamit magyarul. — és itt elsorol néhány ismert magyar szót. — Budapesten is voltam néhány hónapig, mikor Reinhardt-nál játszottam, akkor bejártuk egész Európát. — majd megjegyzi: — Budapestig még szép útja van hátra — és nevet.

— Nem utazom Budapestig — világosítom fel — valamivel előbb szállok ki. Csehszlovákiába megyek: Pozsonyba.

— Pressburg, Pressburg — keresgél emlékeiben, majd felderül, most már rátalált — igen emlékszem, átutaztam rajta. Bécsből nincs messze.

Fribourgra terelődik a szó. Így egy kicsit meglepődöm, mert nem emlékszem, hogy ők itt szálltak volna fel. De utitársam szavaiból Fribourg tökéletes ismerete szól. Sőt közös ismerősöket is emleget. Mikor férjéről kezd beszélni, egy pillanatra mintha egy sejtés villant volna fel bennem. Az asszony észreveszi zavaromat és ki akar vezetni bizonytalanságomból:

Maguknál is tartott a mult héten előadást az intézetben.

Most már tudom, kiről van szó: Oszkár Bauhoferről, kinek multévi megtérése oly nagy port vert fel Svájcban.

— Oszkár Bauhofer, ugye? — mondom.

— Igen. Ismeri?

— Nem — felelem — sajnos csak hírből és a Schweizerische Rundschau hasábjairól. Az előadást amit multkor az intézetünkben tartott, nem hallgattam meg, nem értettem volna, t. i. angolul nem beszéltek.

Az asszony mosolyog, láthatólag jólesik neki, hogy férje menynyire ismert már Fribourgba.

— Különbözően itt van, velünk utazik — és egy könyvbemerült férjre mutat, ki egy paddal hátrább ül náluknál. Magas, szikár ember „literary man” típus, markáns vonások, nyakkendőjének kötése elárulja, hogy sokkal fontosabb dolgokkal van elfoglalva, mint hogy félórát álljon a tükör előtt. Már örülök, hogy megismerkedhetem vele, azonban felesége nem mozdul, úgy látszik most nem akarja zavarni, majd talán később mutat be férjének.

Kettőnk viszonya azzal, hogy megtudtam, hogy Bauhofer feleségével ülök szemben — megváltozott, az érdektelen vasúti ismeretség érdekes élménnyé tágul. Én akaratlanul is riporterré változom és kérve nézek az asszonyra, hogy beszéljen. És ő beszél is. Hosszszan, szeretettel nézi könyvbemerült férjét, úgy látszik igen sok közös nagy élmény fűzheti őket össze.

— Az uram — kezdi — mint ókatolikus pap az Oxford-mozgalom* genfi központi irodájának volt vezetője, ezen az angoleredetű, protestáns, unionisztikus törekvésen dolgozott. Fiatalabb korában Söderblom, híres norvég püspök oldalán, ki ennek az egyesítési törekvésnek legnagyobb apostola volt, beutazta majdnem az egész világot, még Amerikában is járt. Mi Bukarestben ismerkedtünk meg, ahol akkoriban szerepeltem. Majd Genf-be kerültünk. Nagyon boldogok voltunk. Volt gyönyörű otthonunk: Kilencszobás lakás, süp-

* A kereszténység egyesítésére irányuló protestáns mozgalom, mely az anglikatolicizmusból indult ki. Lásd O. Bauhofer cikkét. (Szark.)

pedő szőnyegekkel, drága bútorokkal, egy szép nagy luxusautónk. A legjobb társaságokban forogtunk, uramat a protestantizmusnak az ősi fészkeiben nagyon megbecsülték. Kedvvel dolgozott a szép célért: a protestáns egyházak egyesítéséért, kongresszusokat, előadásokat rendezett, Söderblom püspök személyes jóbarátja volt. Holland, angol, skandináv egyházi előkelőségekkel tárgyalt, ezek sokszor nálunk voltak ebéden, vacsorán. De valami hiányzott az életünkéből . . . és ennek felismerése készítette őt arra, hogy otthagyja a genfi kényelmes életet és a kilencszobás lakás süppedő szőnyegait felcserélje a fribourgi kis hónaposzoba szegénységével, ahol hárman szorongtunk egy szomorú, hosszú télen keresztül a legnagyobb nélkülözések között. De így kellett cselekednie, mert meggyőződése ezt diktálta.

A kislány már úglátszik megúnta beszélgetésünket és minden áron magára akarta vonni a figyelmet. Ez pityergésével sikerült is neki. Nagyon útatta a hosszú utazás. Vigasztalgattuk a kislányt.

— Ne sirj Gisele — mondta a mama — mindjárt ottleszünk nagymamánál. Nézd a bácsinak tiszter annyit kell még utaznia, még sem sir. Látod azt a bocit ott a mezőn, hogy ugrál örömeiben — és a könnyek mögött meglelent a mosoly.

— Szegény kis Gisele — mondta Bauhoferné, mikor a kislány nem figyelt oda, hanem a bocit keresgette a mezőn — egészen árva. —

— Hogyan? — kérdeztem.

— Nem a mi gyermekünk, örökbe fogadtuk. Francia kislány. Édesapja, édesanyja a nagy délfranciai áradásoknál pusztult el négy év előtt. A kis Gisele-t pedig pólyás korában a genfi pouponiére-ből vettük ki. Így lett ő a mi lányunk. —

— Pedig — vallottam be — már kerestem hasonlóságot édesanyja és lánya között . . . és találtam is. —

Megmosolyogtuk képzelődésem erejét.

— Nehéz, szomorú napok voltak azok — helyezkedett vissza az asszony a megszakított gondolatmenetbe — úgy kezdődött, hogy hosszú idő után újra elmentem a katolikus templomba. Én tudniillik katolikus voltam — vetette közbe. — Majd a plébánossal is hosszan elbeszélgettem. Csodálatos, eddig ismeretlen mélységeket nyitott meg előttem ez az ember. Esténként azután megbeszéltük a hallottakat, érdekes, sokszor a kínzó kételyek estéi voltak ezek, mikor a hajnal pirkadásáig ültünk szalonunk állólámpája alatt. Uram is égő kérdőjelekbe ütközött tanulmányai során. És beszámolt nekem róla. Ekkor először léptem elé az ajánlással, hogy jöjjön el a papomhoz. Uram mosolygott . . . és mégis elment hozzá. Az én uram: a könyveket író tudós, Söderblom barátja, a büszke protestáns meghátrált a kis, jelentéktelen, pecsétesreverendájú pap előtt. Emlékszem egy szürke, ködös, októberi este volt. A szokott sétánkat végeztük. Kéz a kézben mentünk a Quai du Mont Blanc-on, mikor uram hirtelen megszorítja a kezem . . . és benn voltunk a templomban, a Sacré Coeur-ben. Hogy meddig térdeltünk bent az egyszerű, szegényes szalmafonatú térdeplőn, nem tudom. Mikor kiléptünk egy szót sem szóltunk, csak egymásra néztünk. Mindketten tudtuk, hogy mit jelentett ez . . .

Bauhofer már felfigyelt olvasmányából, érdeklődve néz felénk. Felesége bemutat. Odaülök melléje. Az első szavak után — elég indiszkrétén — megkérdezem, hogy mi vezette őt a katolicizmushoz. Egészen röviden felel:

— Tanulmányaim során győződtem meg a katolicizmus igazáról. —

Úgy látszik nem zivizesen beszél erről. Különben sem tartozik a bőbeszédű emberek kategóriájába. Örülök, hogy feleségétől, kiből, ha erről beszél, kiűt a Reinhardt-színész nő temperamentuma — sikerült egyet-mást megtudnom. Bár később Bauhofer is elmesél néhány érdekes részletet:

— Különösen a szt. tamási filozófia *egysége* és konzekvenciája volt az, ami engem megragadott. Talán első ízben a protestantizmus tanbeli szétforgácsoltsága döbbsen ránkengem az *egység utáni vágyra*. Amerikában egy protestáns gyülekezetnek kellett prédikálnom. Mielőtt a szószékre felmentem volna, a helybeli pap kezembe nyom egy hiszekegy-formulát, hogy a prédikáció előtt és után mondjam el, mert ez így „szokás”. Elolvasom a hiszekegyet és ezzel a szavakkal adom vissza a papnak: „Én ezt nem mondhatom el, mert *nem hiszem*.” „Ugyan” feleli a pap nevére és legyint „azt gondolja, én hiszem, de ezt el *kell* mondani, mert így rendelkeztek a templom építetői.”

Sok mindenről volt még szó, beszéltem neki a mi mozgalmunkról, nagy érdeklődéssel hallgatta. Cikket kérek tőle az Új Élet számára. Írásai közül kivessz egyet és mosolyogva adja át.

Majd megint az asszony kapja el a szót, elmeséli a nyáron Jacques Maritainéknál Párisban tett látogatásukat. Áradozva beszél vendégszeretetükről és arról az intellektuális és mégis minden ízében oly katolikus légkörről, mely Maritainek műtőjét jellemzi.

Fribourg kerül még szóba, ez a kedves, középkorban katolikus-levegőjű város, ahol ők oly igazán boldogok és ahol megtalálták lelkük nyugalmat.

Badent is elhagytuk már, a Zürich előtti utolsó állomást. Mindenki készülődik, a kofferek lekerülnek a poggyászhalókból. Egyre sűrűbben kattognak a váltók, a kalauz végigmegy a vagonokon és bejelenti, hogy Zürich következik. A mama rámutat egy elsuhanó épületre, melyből zibongva árad a sok gyerek: — Látod Gisele, itt járt a papa iskolába! —

Búcsúzkodunk, Meghívják, hogy a vakáció után látogassam meg őket, az asszony tréfásan teszi hozzá:

— Nagyon szerényen vagyunk ám! Két apró szobánk van. Ha többen vagyunk, el sem férünk. Úgy kell a szomszédba átmenni székért — és a kezét nyújtja. — Auf Wiedersehen! — búcsúzom el tőlük.

Állok a perronon. Várom a vonatomat. Közben az embereket figyelem: beefsteak-vörösre sült angol sportmanek kockás pléddel és hanyagul a hátukra vetett golfütőtartóval; gretagarbó-arcuvá kozmetizált st-görlök, amint láthatólag élvezik otromba bakancsaik „eredeti” szekszeplijét; elegáns, bundás pénzemberek, kik a világ min-

den részéből érkeznek ide a valuta metropolisába, hogy tőzsdemánővereikkel, újabb százazrek munkájának gyümölcsét költhessék el egy éjszaka alatt a zürichi „Alhambra“ perverzül rafináltlevegőjű, „exkluzió“ világában. Én meg őket keresem a szememmel, utítársalmat, amint elvegyülnek a hatalmas állomás embertömegében, ezeket a hősokeket, akik ugyan kiszálltak Packard-autójuból és most a harmadosztályok egyszerűsége rajtuk, de ennek váltságául megtalálták azt, amint a sportman a füves golfpályán keres, amint a platinaszőke sigöri a sanktmorltzi és a pontresinai havon, meg a flörtök változatosságában kerget, amit a pénzember a Schneider-Creuzot és Kruppészvények hullámzó árfolyamában, meg a diszkrét világlítású szeparék fantasztikus rafinériáiban tébolyodottan hajhász: a lélek nyugalmát, vagy ahogy egy karthauzi mondta: „le royaume de Dieu.“ És a titkuk? — Az, hogy nem „dans l'orniere materialiste“ keresték, mint emezek, hanem természetfeletti megoldásban. Mert „az én országom nem e földről való!”

Az anglokatolicizmus száz éve.

Copyright by Új Élet.

Bauhofer Oszkár.

I.

1833. július 14-én tartotta az oxfordi egyetem docense és prédikátora : John Keeble az azóta híressé lett prédikációját a »national apostacy«-ról, az angol nemzeti egyháznak katolikus Anyjától való belső elragadásáról. Ez a téma akkoriban a docensek és diákok lelkes kis baráti körét — az 1800-as generációt — szenvedélyesen magávalragadta és kitepte a pusztá elmélkedés síkjáról a nemzet szellemi terére. Ez a dátum dült betűkkel van beleírva az újabb keresztény szellemtörténet könyvébe, mert ezzel indul meg a római anyaegyháztól elszakadt kereszténység egyik legtermékenyebb és egyuttal legkifürkészetlenebb mozgalma. Az idei évben telt be az anglokatolikus mozgalom első évszázada. Egy évszázad leforgásával az angol nemzeti egyház arca gyökeresen megváltozott. Az az ugar, amelyre az oxfordi barátok köre rábukkant, szántatlan volt és az anglikán egyház széles szántóföldjein, új vetés sarjadt, melyből a katolikus gondolat százados megújulása zsendült kalászba. E megújulásnak megmérhetetlen jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az anyaország egyházának ez az új szelleme az anglikanizmus erősen tagolt és négy világrészen elterjedt testvéregyházaiba is mindenhová eljutott.

De nemcsak mint ilyen tekintélyes szellemi tényező érdemi még az anglokatolicizmus a katolikusok figyelmét. És nemcsak azért figyelünk fel rá, mert az anglokatolikus mozgalom hullámai a John Henry Newmann megtérésével emlékezetessé vált 1845-ös év óta nagyszámú kiváló anglikán papot és intellektuelt hoztak vissza a katolikus egyház kikötőjébe. Rövidlátó és hamis beállítás volna az anglokatolicizmust csak az integrális katolicizmus nagy előiskolájának és

mintegy a római kat. egyház előcsarnokának tekinteni. A anglokatolicizmus felvetette problémát abban lehetne összefoglalni, hogy az anglokatolicizmus semmiképen sem tekinti magát átmeneti állapotnak és hogy — ha »katolikus« szempontjai szűkségszerűen szellemileg közelebbi a római katolicizmushoz — a katolikus lét és élet-értékek teljességét az anglikán egyház talaján tökéletesen megvalósíthatónak tartja. És ezt a problémát teljes fontosságában és időszzerűségében azt a tagadhatatlan ténytet vetette fel újra, hogy noha az anglokatolicizmus szellemi talajából a megtérések szokatlan tömege nőtt ki, mégis összehasonlíthatatlanul nagyobb azoknak a száma, kiket a katolikus eszme megragadott, de tökéletesen megelégszenek az anglokatolicizmus tanításával és rítusával, meg azzal, hogy mint az anglikán egyház tagjai a Krisztus-alapította látható egyház tagjai anglikanizmustól a római egyházig, de sokkal inkább az a gát, amely lehetnek. Az anglokatolicizmus tényleg sokak számára hid volt az anglikanizmustól a római egyházig, de sokkal inkább az a gát, amely a Rómához közeledést hatékonyan visszaszorította az anglikanizmus medrébe és a katolikus törekvéseket az anglikanizmus számára tette gyümölcsözővé, amennyiben ennek keretén belül használta fel tartalmának megújítására és felfrissítésére.

És ennek az anglokatolikus mozgalomnak kat. szempontból legjelentékenyebb komplikációja az, hogy az anglokatolicizmus létjogosultsága és ereje éppen a katolikus rensszerhez való nagy hasonlóságában és nem különbözőségben van. Nem a katolikus rendszer tagadásában, hanem éppen igenlése óvja meg az anglokatolicizmust és ezáltal az anglikanizmust a római áradattól — azon igenlése által, mely még a »római püspök« elsőbbségét is elismeri. De hogyan értendő az ilyen magatartás? Hogyan lehetséges ez egyáltalában? Nagyon egyszerű volna a magyarázat, ha mindezt az angol gondolkodás pragmatikus karakteréből és Róma iránti érzelmeiből akarnánk megérteni. Noha ez a két faktor nem idegen az angol gondolkodás számára — különösen az evangélikális középben és a modernisták szárnyánál — mégsem ezek befolyásolták az anglokatolikusok magatartását. Az anglokatolicizmus szerepét a római katolikus és anglikán egyház egymáshoz való viszonyában körülbelül a következőképpen lehetne jellemezni:

*₁ Church of England a törvényes katolikus egyház Angliában. Nemcsak jogi szempontból jogutódja a reformációelőtti angol egyháznak, hanem ennek folytatása is és lényegében egy vele. Ezáltal jogossága kánonjogi értelemben is biztosítva van, bármennyire tiltakozzék is Róma e történelmi tény ellen — mint ahogy tényleg Róma nagyon is átlátszó motívumok miatt tagadta az anglikán szentelések és ezzel együtt egy más történelmi kontinuitás: az apostoli folytonosság érvényességét. A középkori és a reformációutáni angol egyház azonosságát mindenekelőtt a középkori angol egyház már akkori különleges helyzete bizonyítja: az Ecclesia Anglicana már régóta egy quasi-autonom nemzeti egyház volt, még mielőtt VIII. Henrik által a formális elszakadás megtörtént és államilag véglegesen szentesítve lett volna. Az apostoli folytonosság (szukcesszió) folytán a Church of England, mely tehát nem más, mint a középkor Ecclesia Anglicana

*₁. Az á. íbb következők az anglokatolikusok véleményét f. jüik ki.

na-ja, tényleges közösségben van kelet és nyugat összkatolikus egyházával és különösképen az első keresztény évszázad osztatlan egyházával, melynek ökumenikus hitjelképeit megtartotta. Az anglikán egyház az orthodox és római katolikus egyház mellett Krisztus egyházának harmadik »ágát« alkotja: Bizánc, Róma, Canterbury. Az anglikán egyház különleges missziója, mely történelmileg Rómához, belsőleg pedig ma kelethez áll közelebb, az, hogy a háromfelé szakadt egyház egységét megint helyreállítsa. Canterbury történelmi fejlődése és lelki rokonsága folytán Bizánc és Róma között áll a »via media« és ebben van történelmi hivatása: a közvetítés szerepében.

Amint látjuk az angolkatolikuságból nem a »no propey« primitív nyakassága szól, hanem az anglikán theologia egyik régi, klasszikus tradíciójával érvel (Hooker és mások XVII. század) mely számára csak a patrisztika visszhangját adja meg. A patrisztikában találja meg az angolkatolikus a keresztény nyugat és keletnek azt az élő egységét, mely a számára érthetetlen »vatikáni bürokratizmus«-tól nincs még szabadságában és elánjában megkötvé. A Church of England az ő államkereszténységének egészen az abszurdumig vitt formájával bizonyára nem egy szépséghibát mutathat fel. Az angolkatolikusok ép ezért még ma is az egyház és állam különválasztásának legszenvedélyesebb harcosai az u. n. »dishesablishment«-nek, míg az elmúlt évszázadban ezt a követelést époly határozottan támadták. Ez a változás azt a belső megerősödést mutatja mely anglokatolikus mozgalommal a Church of Englandot érte: a XIX. században legkülönb tagjai is — minden teológiai meggyőződésük ellenére — az államkereszténység ellen (establishment) foglaltak állást, mert felfogásuk szerint az egyház szoros összefüggése az állami apparátussal mentheti csak meg őket a szétésetől. Ma a szétválasztás keresztülvitele feltétlenül nehéz megrázkódtatást vonna maga után, de ezzel egyuttal kétségtelenül egy új feltámadás kezdetét jelentené. Az anglikatolicizmus venné át a vezetést az egyházban, noha manapság még a püspökségek — a »kánoni« püspökválasztás pusztán szankcionálja csak a miniszterelnök kötelezőerejű kinevezését — idegenül állnak az anglokatolikus mozgalommal szemben. Az anglokatolicizmus mély valóságossága, határtalan áldozatkészsége, apostoli lelkülete és az anglokatolikus gondolat belső ereje — csak az jelenti a háladást és anglokatolicizmusban — oly erők, melyek az államtól különválasztott és külsőleg meggyengített anglikán egyházat erőssé tudnák tenni.

Ezzel természetesen oly fejlődésről beszéltünk, mely ma még pusztá lehetőség és amelyeknek valószínű bekövetkezettségére csak nagyon kevés dologból konkludálhatunk. De ily fejlődés tökéletesen beleillik abba az irányba, melyet az anglokatolicizmus az angol történelem számára kiszabni remél és szándékozik. Ennek az önállósulásnak a következménye semmiképen sem a katolikus egyházba való korporatív visszatérés volna, mint ahogyan azt sokan remélik. Mert az anglokatolikus nem törekszik a »visszatérésre«, hanem célja az »újraegyeesítés«, azaz a kánoni kapocs visszaállítása a Church of England — mely mint ilyen tovább létezne — és a »Church of Rome« között, amely által a Church of England egysége kétszeresen volna elismerve és szentesítve: először egyáltalában, mint egyház (a kat.

egyház ítélete szerint ma t. i. nem az) és másodszer (mint az ő különleges helyzetében az »unio« által nem érintett) hatalom (nagyság), tehát éppen mint »egyesített egyház«. A katolikus és anglikán egyháznak ebben az unioperspektívájában egy további szempont is feltűnik, mely bizonyos módon a kontraszt, illetőleg inkább a kiegészítő szerepét játssza, ez egyúttal annak a teóriának közvetett eredményét is jelenti, amely szerint a középkori Ecclesia Anglicana a Church of England-ban folytatódik. A római katolikus egyháznak nincsen talaja Angliában, nincs létjogosultsága, mert a katolikus ügyet az angol szigeten teljesen jogosan az anglikán egyház képviseli. Az anglokatolicizmus helyzete egyrészt a katolikus felfogás igazának bizonyítéka — és pedig annál értékesebb, mivel éppen az Egyházon kívülről jött — másrészt konkrét kilátásaiban (nemcsak periferikus kérdésekben) egyre nehezebben áthidalható ellentétet is jelent. Ez annál érzékenyebben érezhető, mivel az anglokatolicizmusnál hasonlóról van szó. Ha a katolikus az anglokatolikus »példából« apologetikai fegyvert akarna kovácsolni a protestantizmus ellen, akkor az anglokatolicizmus a protestánsok szemében éppen megfordítva csak a »katolikus számtani feladat« próbája lenne és ez a próba Róma kárával végződne.

Az anglokatolikus problémát, amint látjuk nem szabad oly mérvű apologetikával kezelni, mint ahogy ez ma történik, mert így a felelet sem marad el, sőt ez a katolikusok ily felfogása mellett elég éles is lehet. Az anglokatolikusok az angliai katolikusokkal szemben nem fognak oly fegyvertől sem visszariadni, melyet a kontinentális katolikus sokszor túlzottan csodálatraméltó dicséretéből fognak maguknak kovácsolni! Az anglokatolikus probléma mélyreható tanulmányozást követel tőlünk. Nem elégszik meg azzal, hogy az e mozgalomban tapasztalt »katolikus tendenciákat és meggyőződéseket« apologetikai győzelmeinként könyveljük el. Csak így ítéldelhetjük meg igazságosan az anglokatolicizmus jelentőségét, továbbá nagyságát és veszélyes voltát. Csak így értékelhetjük a katolikus álláspont igazából folyó nagyvonalúságát és biztonságát, melyet az Egyház is feladatlunkká tett.

II.

Gyűjtsük még egyszer össze az anglokatolikus probléma minden sugarát egy végső és legmélyebb kérdés gyűjtőpontjában: a vallásos történelmi metafizika síkján, ha szabad magam így kifejeznem. Egyetlen katolikus sem kételkedhet abban, hogy a Newmanok, Manningok és az a sok előkelő konvertita, az anglikanizmus katolikumának ezek a titkos, fájó büszkeségei nem találták volna meg a katolicizmushoz vezető utat az anglokatolicizmus »iskolája« nélkül, mely számukra egy egész különleges kegyelmi forrás volt. Szabad-e akkor e kegyelmi forrás működését kicirkalmaznunk és mindig a posteriori csak azokra az emberekre korlátoznunk, akikről tudjuk, hogy az Egyházba való visszatérésükkel azt megkoronázták? Vagy talán a katolikus igazság egyházonkívüli fellobbanása a kegyelem működésének nem elég világos bizonyítéka, még akkor is, ha nem végződik az Egyházba való visszatérés koronájával? Végül az anglokatolikuság nem hívhatja-e magukat ezeket a konvertitákat az anglokatolicizmus ügyének védőit az Egyház ítélőszéke előtt? Mit szóljunk tehát ezek-

hez a problémákhoz: anglikatolicizmus és katolicizmus — anglikán egyház és katolikus egyház? Ezzel az egész kérdéskomplexum velejéhez értünk.

Számomra teljesen világos, hogy nekünk katolikusoknak az anglikatolicizmusban — amennyiben éppen a katolikus igazság jelentkezését jelenti — az isteni kegyelem félreismerhetetlen működését kell látnunk és hogy ezért az anglikatolicizmusnak az Egyházon kívüli kereszténységben gondviselészerű szerepe van és ennek mély tisztelettel, szent örömmel és hálával kell minket eltöltenie. És a katolikus igazságnak azt az erejét, mely az anglikatolicizmusban tört magának utat, semmiesetre sem szabad leki-sínyelnünk vagy tagadnunk. E mozgalom igen nagy értékei: a Krisztus-alapította látható és hierarhikusan feleltett egyház létezésének hite, a szentségekné mint az objektív kegyelemadás természetes csatornáinak elismerése; az összes szentségek visszaállításának kísérlete (a misét és gyónást is), melynek ugyan katolikus felfogás szerint hiányoznak a szükséges előfeltételei; — a katolikus erénygyakorlatoknak újrafelvétele; a kat. szerzetesi eszmény felelesztése és a coelibátus önkéntes betartása; az összkereszténység egy katolikus egyházba való tömörülésének forró vágya.

De éppoly világos, hogy katolikus felfogás szerint ez a katolikus gondolat, mely az anglikatolicizmus mozgalmában tör napvilágra, nem vezethet az anglikanizmus talaján az istenakarta kibontakozásához és tökéletesedéséhez és hogy az anglikatolicizmus, amennyiben anglikatolicizmus akar lenni és maradni, gondviselészerű hivatását mely éppen a benne rejlő katolikumban van, félreértette. Nem akarjuk tulságosan kihangsúlyozni azt a körülményt, hogy már maga a kifejezés »anglikatolicizmus« is félreértést jelent, amennyiben a partikulárist akarja az univerzálissal egy lehetetlen közös nevezőre hozni. De e mögött a külső félreértés mögött bújjik meg a mélyebb anglikatolikus félreértés. Egy érdekes circulus viciosus nyugszik: az anglikatolikusok »katolikus« életteljességéből (amivel az anglikatolicizmus tényeg rendelkezik is) akarja az anglikanizmus egyház karakterének realitását bizonyítani és visszafelé az így »bebizonyított realitásból az anglikán papszentelések objektív érvényére, »validitására«, továbbá ebből következőleg az anglikán szentségsgszolgáltatás objektív kegyelem alapozottságára jutni.

Ez a következtetés tulajdonképen pragmatikus bizonyítás (pragmatikus itt a szó legjobb értelmében), amellyel az anglikatolikusok a Church of England objektív egyházjellege körül támadt kételyeiket akarták leküzdeni — oly érv tehát, mely az anglikanizmusban támadt katolikus renesszánszból akar »bizonyítani« és ennek bizonyítóerejét maga is elhiszi.

Az anglikanizmus fájának ez a kései virágzása nem jelenti azt, hogy a fa mégis egészséges? Ez a kérdés, amit ők folyton kérdeznek azoktól a katolikusoktól, kik az övék voltak és amellyel önmaguknak adtak feleletet, hogy kilábalhassanak abból a dilemmából, melyet a konvertiták nyomtak bele minden anglikatolikus lelke mélyébe. Az anglikatolicizmus lelke mélyén egy titkos nyugtalanság fog rág: a konvertitáknak talán mégis csak igazuk volt? De az anglo-

katolikus ezt a nyugtalanságát áthidalta azzal, hogy Isten nem engedte meg, hogy a nagy angol nemzet évszázadokon keresztül Krisztus egyházának áldásait nélkülözze és megnyugtató isteni jelnek tekinti a katolikus értékek újjáéledését az anglikanizmus keretén belül. A nagy anglikatolikusok és konvertiták (a nagy változás előtt) — életrajzai tele vannak ennek a nyugtalanságnak megrázó bizonyítkaival és küszködésével, hogy vajjon a Church of England tényleg tagja-e Krisztus testének.

De a katolikus renesszánsznak ez a »jele« csak akkor volna bizonyítóerejű, hogyha nem volna egy érv súlyával megterhelve, hanem ha az igaz egyház félreérthetetlen ismertetőjelei lennének azok az érvek, melyekkel fedezve van. De ez itt nem áll fenn. Mi itt most nem arról beszélünk, hogy a katolikusok számára az angol papszentelések érvényének kérdése az Egyház formális ítéletével el van-e döntve. Hogy ha egy percre az anglikán álláspontra is helyezkedünk, azt kell mondanunk, hogy az anglikán papszentelések el nem ismerése a róm. kat. egyház részéről súlyos ítéletet jelent annak érvényesége ellen; az a sokat hangoztatott gyanusítás, amely szerint a legfőbb egyházi hatóságok döntésébe más, nemidetartozó okok is beletartoztak, véleményem szerint nem méltó egy anglikánhoz. És ezzel szemben mindenesetre egy más tény is áll, az, hogy a katolikus egyház az ókatolikusok és orthodox papszentelését érvényesnek ismeri el — és végül még az a további tény is, hogy az anglikán szentelések érvényét maguk az anglikán papok egy tekintélyes csoportja is kétségbe vonta és ez a kétely őket arra készítette, hogy titokban kétségtelenül érvényes szenteléseket vegyenek fel más felcekeztű püspököktől. Ezzel önmaguk is elismerték a kat. egyház ebbeli döntésének igazát.

A Church of England és a középkori Ecclesia Anglicana azonosságának teóriája és azok a messzenemő következtetések is, amiket az anglikánok erre felépítettek, inkább álmoknak bizonyultak, mint meggyőzőerejű bizonyítékoknak. Egy protestáns történész erről a kérdéssel a közelmúltban nagyon bő új anyagot hozott nyilvánosságra az Angolszász I. Vilmos által történt (1066) meghódítása utáni első századból, mely a kérdés történelmi részét világítja meg. Ez az eredmény teljesen az anglikán álláspont ellen szól². . . A Church of Englandban folytatódó Ecclesia Anglicana ködképe, mely ezáltal a majdnem az egész világon elterjedt anglikán leányegházak közösségének középpontja volt — szétfoszlik. Erthető, hogy a britt világhíradalom határain túlterjedő anglikán egyházközösség vezetője az anglikán ember szemében vonzóerővel bír. De nem szenvednek alatta a tagok mind ?

Az Ecclesia Anglicana nem létezik és nem is létezett soha. Ami ezt a nevet viselte nem volt más, mint a katolikus egyház Angliában. Meg van jövendőelve, hogy a pokol kapui sem vesznek erőt az Egyházon. De ez a sátáni mű sikerülhet, ha egy tagrész kiválik Krisztus Egyházának közösségéből, elszakad Péter sziklájától és megelégszik egy világi fejjel is: — ez az angol reformáció története. Az állam visszaadhatja ennek a szellemileg elárvult közösségnek mozgásszabadságát és önrendelkezését: — és ez a közeli vagy távolabbi jövő-

2. Z. N. Brook: The English Church and the Papacy (London 1931.)

ben be is következhet Angliában. De az egyház elvezetett természetfeletti létét nem adhatja vissza. Bárcsak az anglikatolicizmus meghozná a katolikus és természetfeletti alázatnak azt a gyümölcsét, mely rávezetné, hogy az »Ecclesia Anglicana«-t csak Péter utóója képes életrekelteni a »fratres anglicani«-nak a római katolikus Anyaszentegyház közösségébe való ujravisszafogadásával.

Fordította a Danubia (Fribourg Svájc).

A Sorbonne tanára.

Czinder Jenő S. J.

Páris a XIX. sz. elején.

Az 1789-es forradalom véres romjai még mindig füstölögnek.

Egy angol humorista (Laurence Sterne) 1715-ben azon tréfált, hogy a keresztény vallás 50-év múlva már a múlt emlékei közé tartozik »Üdvözlégy Jupiter, ti pogány istenek és istennők! Új aranykört várunk tőletek!«

Beköszöntött az aranykor! A forradalmárok rémes tiranizmusa s a zsarnok Napóleon!

Hemzsegnek a titkos társulatok: szabadkőművesek és a karbonári, a naplovagok és Bonaparte keselyűi, a szabadság barátai. . . Az »árulók« fekete listára kerülnek s valamelyik éjjelen revolver-dörrenés vagy jól irányzott szurás a jutalmuk.

Eszeveszett »szabadgondolkozó« fegyveres lázadást szítanak a népmiszionáriusok ellen.

Leszedik Páris templomairól a keresztet. . .

Fonrier anarchikus tanai népszerűek. Saint Simon rajongói megháborodva hirdetik: »Mózes csak igérte az egyetemes testvériséget; Jézus Krisztus csak előkészítette, de Saint valósította meg. . .«

»Nem kell-e véres könnyeket sírnunk — írja XVI. Gergely pápa — az Istengyalázást, egyházüldözést és szörnyű eltévethedések hallatára?«

Lyonból egy 17 éves ifjú érkezett a párisi egyetemre. Kedélye mély mint a tenger; szellemileg valóságos zseni. Igazság vagy hazugság a kereszténység? Mi lesz az egyház sorsa? Diadal vagy rothadás?

Ezek a kérdések nyugtalanokdtak Ozanam (1813—1853) lelkében. Alig hagyják el a középiskolát, máris olyan tanulmányokat ír a kereszténység elkövetkezendő győzelmeiről, hogy Lacordaire felfigyel rá és Chateaubriand gratulál. . .

De mit lát Ozanam maga körül? *Páris mintha »nagy hulla« volna.* Lakótársai sem keresztények, sem mohamedánok. »A színházban nyerni semmit, veszíteni sokat lehet« — említette előtte Chateaubriand.

Néhány egyetemi tanár szerint »a papság utolsókat rúgja; a kereszténység befejezte népnevelő hivatását, nemsokára félredáll az utóból, hogy helyét a bölceletnek adja át. . .«

»Isten veletek Bourbonok, szervusztok papok« — ismételtették az egyetemisták egyik undok ateista vers mottóját.

Ozanam megtépzott idealizmusát a híres Ampère (kinek neve az 5 világrész szinte minden villamossági művén ott található) benső

barátsága simitotta ki. Együtt vitatkoznak a történelem, bölcsélet, régészettan és természettudomány problémáiról. »Oh, Ozanam, milyen nagy az Isten, milyen nagy!« — kiáltott fel gyakran társalgás közben Ampére tenyerébe temelve homlokát.

Ampére Ozanamnak őrzőangyala lett Páris erkölcsi és szellemi ezer veszélye közt. »Olyan emberre van szükségem, aki jobb mint én s nemcsak mellettem, hanem felettem is áll! — vallja Ozanam. Ampére hitét sokan megcsodálták, különösen mikor egy járvány idején mosolygva kérte a házbelleiket: »Ha éjjel esetleg megkapom a kole-rát, azonnal kopogtatok a padlón botommal. Tüstént hívjátok majd a gyóntató atyámat!«

Ozanam meggyőződése a kereszténység szociális hivatásáról kiolthatatlanul lángra gyúlt.

— Hol vannak a hitelek igazságát bizonyító tettek? Különbözők valamiben a nem keresztényektől? — zúgták feléje »szabadgondolkodó,« deista és saint simonista társai.

Ozanam bensejében maró vádként visszhangzott: Hol vnnak hitünk gyümölcsei? ?

Az alig 20 éves fiatal jogász meg fogja mutatni!

Áldozd fel magad embertársad javáért! — e velős mondatban sűrítette össze Ozanam a szociális célkitűzést.

Megalapítja az u. n. Sz. Vince konferenciát. Elsősorban egyetemisták számára. Ezeknek az ifjaknak meg kell ismerniök, hogy mit jelent éhségtől gyötrődni és szomjuhozni s teljes kifosztottságban élni. Látniok kell szerencsétlen sorsüldözötteket, beteg szülőket, síró gyermekeket; *ez a látvány vagy megmarkolja az ifju szívet vagy elveszett ez a nemzedék!*

»Ha valaki a társadalmi jólét és megfelelő reformok tudományát elakarja, sajátítani *elsősorban ne a könyveket bujja*, ne előadásokat hallgasson, hanem lépje át gyakran a szegények küszöbét, üljön ágyuk szélén, hajoljon le egy vigasztalan szívnek, egy háborgó lelkiismeretnek ítkaiba!«

A rothadó testű francia társadalmat feltámasztani, a kereszténység ételhivatását bebizonyítani — óriási feladat! Az első konferenciára csak nyolcan gyűltek össze. »Az alázatos kezdet hatalmassá nőhet; — inondta Ozanam — Jézus krisztus egész élete igazolja ezt!«

A gyűlés után Ozanam nagy csomó fát vett hóna alá s egy szegény családdhoz vitte. *»Ez a fa — emlegete később — jelkép lett, az egész világon felgyult telebaráti szeretet mérhetetlen tűzének szimbóluma.«*

»A mi ideálunk — hangoztatja Ozanam — nem a humanizmus u. n. emberszeretete, mely páváskodó dámaként jócselekedetekkel cicomázkodik a tükör, előtt letszeleg . . . A keresztény szeretet igazi édesanyához hasonlít.«

»Egymást előre akarjuk segíteni a krisztusi élet útjain. A szegényeket anyagilag is támogatjuk. Személyesen felkeressük. Gyermekek oktatása, jó könyvek terjesztése s mindenemű szolgálat — ez a mi feladatunk.«

Ozaman életében 2000-re szökött fel a párisi konferencia tagjainak száma! 20000 embert látogattak és segítettek rendszeresen! — Az alapító halálakor Franciaországban 1360 helyen működött a kon-

ferencia, Bajorországban 20, Poroszországban 174, Belgiumban 374, Oroszországban 374. Ázsiában 3, Afrikában 17, Amerikában 92, Ausztráliában 1 stb. stb.

Csak Isten tudja, hogy a konferenciáknak mennyire oroszlan-része van a XX. század gyermek és árvagondozásában, a tanoncok nevelésében; mit műveit ipari kurzusok tartása, katonák, regruták gondozása, a börtön és kórházlátogatás terén, aggok otthonaiban, haldoklók utolsó perceiben, nyaraltatások, jogi tanácsok s karitászmunkák szinte minden fajtájában szerepel kezük.

Ozanam egész lelkületét áthatotta az Istenhit mint a pirosuló vasat a meleg! — Már Tolstoj is rájött, hogy csak az ismerheti meg az emberekben testvéreit, aki Istenben megismerte Atyját! Ozanamot egyetemi tanár korában sem riasztotta vissza dűledező viskó, romlott levegő és összetiport ember; »szegények, ti vagytok számunkra az Isten megszentelt képei. Őt szeretjük benne!»

A világ szinte első egyetemének, a Sorbonnenak, irodalom-tanára, kinek Dante fejtegetéseit és történelembölcseleti eszméit a szerencsétlen életirányú Renan is ámulva hallgatta, az a kimagasló szellem, aki előtt egyik tanítványa vallja: »Hiába volt nekem annyi prédikáció s ön egy nap alatt keresztényé tett!« — a Sorbonnenak ez a tüneményes tanára, Ozanam, az élet meggyőörtjeinek szobájában, a betegek ágya mellett civil létére olyan ihlettel tudta mondani: »bár-mikor szolgálatára leszek«, hogy sokakban felébredt a remény és hit dűbban a másik világban, ahonnan ez a szeretet fakadt. »A család-kérdéssel épenugy kell foglalkozni, — emelte ki Ozanam — mint az uralkodó kérdéssel!«

Jóltáplált polgári körök botránkozással szemlélték az új mozgalmat. Ezek az urak Ozanam szavai szerint »újságolvasás után vagy a gyümölcs és sajtófogyasztás közti időben nagyokat szavalnak... Ezek számára Ravignan is érthetetlen és Lacordaire is gyanus...«

Miért nem szociális igazságosságot?

XI. Pius pápa nyíltan megkorholja a Quadregesimo Anno kezd. körlevélben azokat a gazdagságban dűskalkodókat, »akik a szegényekről való gondoskodást egyedül a szeretet feladataként akarták felfogni, mintha bizony a szeretet kötelessége volna elpalástolni az igazság megsértését...«

Miért nem inkább ezt hangsúlyozta Ozanam is?

Nem marad ő adós az igazságosság területén sem. 1836 ban ecseteli már »a kismimizettek és a beati possidentes« közt kitört rettenetes összeütközést, amely meg fogja rázkódtatni lábaink alatt a talajt... »Új rabszolgaháború indul a kétségbeesett, háborgó pauperizmus és a megkeményedett szívű pénzarisztokrácia között...«

Mikor Ozanam párisi tanársága előtt Lyonban a kereskedelmi jogot adta elő (az irodalomnak és jogtudományának doktora volt!) *határozottan szembeszállt az angol gazdasági liberalizmussal; munkásszervezkedési jogot, családi-bér fizetést követelt.* 50 évvel XIII. Leo nyilatkozata előtt! *Rari nantes in gurgite vasto!*

»Azokkal a kérdésekkel kell foglalkozni, amelyek miatt a nép a puskacsövek elé rohant: a munka, pihenés és bér organizálásával... *Nem eredmény az, ha az utcán nincs véres tüntetés! Meg kell bir-*

közni a padlásszobákban rejtőzködő ellenséggel, a nyomorral is! *De áttörheti-e a jog az önzés páncélfalait szeretet nélkül? Mit ér a jog ha a vezetők, legyen az arisztokrata vagy proletár, olyan önzők, hogy (Schopenhauer szavával élve) képesek volnának megölni embertársukat, hogy annak zsírvájával csizmájukat bekenhessék?*

Találósan jegyzi meg a Quadragesimo Anno enciklika: »Tévednek azok a meggondolatlan újítók, akik egyedül az igazságot követelik, a szeretetet pedig gögősen elvetik . . . A pusztá igazságosság a szíveket egyesíteni és a lelkeket kapcsolni sohasem tudja . . . A tapasztalat bizonyossága szerint lelki egység nélkül a legbölcsebb intézkedések is célt tévesztenek.«

Ozanam a szeretet erejével akarta győzelemre segíteni az igazságosságot! »A szociális kérdés a körül forog, hogy az önzés szelleme teperi-e le a társadalmat, vagy pedig az áldozatosság lelke lesz erősebb.«

De Mun azt állítja, hogy az Ozanam féle Sz. Vince konferenciák »a nép iránti odaadás iskolái lettek; innét forrásozott a XIX. századnak minden szociális mozgalma.«

»Bárcsak Ozanamot választanák vezérül mindazok, — mondta egyszer X Pius pápa — akik a megkínzott világnak nyugalmat akarnak adni! Ozanam élete Páli Szt. Vince élete volt; Szt. Vince élete pedig az isteni Üdvözítőé.«

Emil Boleslav Lukáč verseiből, Darvas János fordításai.

A vágy örökkévalósága.

*Hol a kútfeje? Honnan bugyog ki? Honá tér meg?
Nincs arra képzet.*

*A vágy örök váró. Minden vágyik, Karját tárja vágyotthoz
a gyöngyvírág s a kozmosz.*

*A part vágya a hajó és a part a hajó vágya,
ott boldog béke várja.*

*A vágy csodás hatalom, láthatatlan szálakkal rángat,
táncolni kell a babáznak.*

*Míg vágyak vannak nincs magány, míg lét van vágyak lesznek,
vágy lesz a vég, mint volt a kezdet.*

*Hol másság van, ott vagyoni, hol szépség van ott vágy honol,
ha ezt tagadod kárhozol.*

*A vágy örök. Hol élet van, ott vágy volt. Ki vágyat öl galád,
mert ifjító ír a vágy.*

*Kéz felé tárul ki a kéz, eszmék eszméknek nyílnak,
s csillaghoz fut a csillag.*

*Ag felé vágyik a galy, térbe a szárnyak, ajk csókra nyit,
s bizonyosra a hit.*

*S így vár tavaszra a föld, földre az ekevas, esőre erdők fája,
s az ember boldogságra.*

A szeretet örökkévalósága.

*Ha az örökéletnek foka van, a legfőbb fokán a szeretet él
ha az öröklét virág, rajt szeretet a legszebb szíromlevél.*

*Még mielőtt hegyek voltak s fölgyult az ég első hajnala,
a szeretet már Istennél vala*

*A teremtésben első a vágy, vele kezdődik minden,
de előbb volt a szeretet, mert kezdete nincsen.*

*Szeretet az első mozgató, a vágy csak a második,
de közöttük zárt egység titka uralkodik.*

*A szeretet örök, csak örökből való a vágy.
nagy szeretettel szereti Isten minden kis állatát.*

*Nézd az ég madarait, a liliom-mezőket
hogyan szereti őket, ó mint szereti őket.*

*Nincs félszegen szálló veréb, melynek nem ad
kis fészket valahol a házeresz alatt.*

*S minden szerelmétől mit mindenbe adott,
szeretnek a hangyák, héják és szarvasok.*

*S szeret az ember is. benne szent átlényegülésben
a szeretet vágygá, vágy szeretetté léssen.*

*Vágyunk szeretni szeretetre vágyván,
földön legyen szeretet, mint égen szívárvány.*

A remény örökkévalósága.

*A vágy égboltján úszhatnak felhők,
szereit fénye fakad idők ködén,
de a remény örökké ragyog,
de a remény örökké ragyog,*

*Néha csak parázs-szikra, csilláma hamvad
reszkető lényvel, vélnéd, már elalszik,
de a remény örökké ragyog.
de a remény örökké ragyog.*

*Néha messzi csillag, elme addig nem ér,
túl rövid a kar, a cél túllávoli.
de a remény örökké ragyog,
de a remény örökké ragyog.*

*A kiásvott hant sötét torka ásit,
minden emberre fekete fiúalé vár :
de a remény ragyog,
de a remény ragyog.*

Az európai konföderáció problémája.

Ölvedi János.

A páneurópa-mozgalom történetében nagy fontossággal bíró momentum az a nemzetközi páneurópa kongresszus, melyet a mozgalom vezetősége 1926 őszén Bécsben tartott, mely kongresszus folyamán a páneurópa koncepció legfontosabb tendenciáit újból le- szögezték. Ez alkalommal a kongresszus vezetősége egy brosúrába foglalta mindazokat az alapprincípiumokat, melyeket a konferencia a további munka kiépítésének érdekében elfogadott. Illusztrálás véget idézzük e kiskaté néhány pontját: *Páneurópa Unió, I. Cél.* A Páneurópai Unió célja az európai népek gazdasági és politikai összefogását föderatív alapon megvalósítani. II. *Módszere:* Páneurópa a köv módon volna előkészítendő: a) Európa politikai és gazdasági vezetőinek megnyerésére, b) az összes európai népek és pártok közvéleményének megnyerése intenzív propaganda által (sajtó, előadások, egyesületek, brosúrák stb.) c) Szakértők által való tanulmányozása az európai összefogás technikai problémáinak, még pedig 1. a gazdasági, pénzügyi és közlekedési kérdéseknek, 2. a politikai és jogi kérdéseknek. A kongresszus által kiadott kiskatéból vett idézetek föltétlenül dokumentálják a tényt, hogy a mozgalom megjelenési formája — a közben eltelt két esztendő alatt — határozott fejlődésen és tisztázódáson ment keresztül. Egyrészt a kongresszus már lerögzíti végérvényesen a mozgalom átfogó célját, másrészt határozott módozatokat szab meg, melyek etapszerű egymásutánban vezethetnek az európai konföderáció gazdasági és politikai kialakulása felé. Hogy a gondolat mennyire reális színezetet iparkodott magára öltetni, erre vonatkozólag idézzük csupán Coudenhove előadását, melyben rámutat azokra az előnyökre, melyeket az Unió megteremtése után Európa minden népe élvezni fog. Nevezetesen ily praktikus célok: Európa belsejében a határok jelentőségének megszüntetése; ez pedig történnék különféle szempontból. Elsősorban *hadászati* szempontból; egy nemzetközi választottbírótság és garanciális rendszer föltétlenül megakadályozná a jövőendő világháború kitörését; *gazdasági szempontból* és végül *nemzeti* szempontból. Az út, mely a mai állapotból a vázolt páneurópai elképzeléshez vezethet, ugyanúgy körvonalazza, mint Pán-Európa c. könyvében: legális evolucionizmussal kispékelte út ez, mely a Népszövetség omnipotenciáján keresztül vezetné Európa népeit a kooperáció medrébe. Ez az európai kooperáció azonban nem jelentené az egyes államalakulatok megszűnését, vagy felszívódását, hisz már maga a fogalom: Páneurópa föltételezi a jog, a szabadság és a demokrácia elvein való berendezkedést. »Páneurópa nem képzelhető el másképp, mint csak az államok szabad szövetségeként, mint államoknak szövetsége és nem mint szövetséges állam. Ami egyedül lényeges, ez az, hogy egy állam és egy nép se áldozza föl a maga függetlenségét Európa oltárán, hanem hogy az új Európa az összes államok és népek szerves együttműködéséből alakuljon ki«.

A konferencia gazdasági alcsoportja már nem számolhat be hatá-

rozott sikerről. A konferencia föltétlenül tudomást vesz a mai gazdasági kaoszról és egészségesebb berendezkedés életbeléptetése mellett foglalt állást, éppen azért egy nemzetközi kereskedelmi és vámkonferencia összehívását tartja szükségesnek, mely hivatva lenne megvizsgálni mindazokat a faktorokat, melyek Európa mai gazdasági harmóniáját veszélyeztetik.

A konferencia — talán legérdekesebb és egyszersmind talán legkényesebb pontja — a kisebbségi probléma volt. A kongresszus itt is szigorúan tárgyilagos, konferenciákbafülő rezolúciókat iparkodott elfogadni, nevezetesen u. n. *Interparlamentalis Unióval, Népszövetségi Ligával* és kisebbségi szakértőkkel képzelte megoldani az európai kontinens legnehezebb politikai problémáját. A komoly probléma sekélyes elkezeltése és naív elpepecselése erősebbhangú fölszólalásokra adott alkalmat; gondolok itt elsősorban *Morocutti Camillo dr.* délliroli német tanár beszédére, aki már határozott pesszimizm usát fejezi ki a kongresszussal szemben: »... lehet-e egyáltalán Páneurópára gondolni, amíg 40 millió ember alacsonyabbrendű polgárként kíntzásban és megvetésben részesül, amíg 40 millió európai emberben, tehát minden tizedik európaiban csak a gonosz, vad indulatokat, csak emberi lényünknek sötét, állati szenvedélyeit táplálják azért, mert 40 millió ember Európában nem mint egyenrangú polgár, hanem mint alacsonyabbrendű rabszolganepek az imperialisztikus uralkodónepek elnyomásá alatt állanak?»

A bécsi páneurópa kongresszus volt a páneurópa mozgalmak hivatalos szereplésének utolsó produktív megnyilvánulása. A gondolat, melyet Coudenhove C. egy mozgalom keretében fölvetett: az európai népek együttműködését nem volt újszerű s a mozgalom hivatalos kimúlásával nem tűnt el az európai problémák sorából. Új alakzatot, új formákat vett fel és a megváltozott életviszonylatokból iparkodik ma Európa szétzilált gazdasági és politikai erővonalait közös nevezőre hozni.

A páneurópa mozgalom kétségnélkül oly születési hibákban szenvedett, hogy gyors kimúlása szinte előre megjósolható szükségesség volt. A gondolatot, melyet három esztendői keresztül Coudenhove Calergi gróf kis tábora oly aktivitással és fanatizmussal istápol, újból a Népszövetség veszi fel s hivatkozván gazdasági, politikai kompetenciájára, magának vindikálja a jogot, hogy Európában a békés nyugalmat és konszolidációt helyreállítsa. Jelentik már az előbbieken, hogy az a lelkesedés, mellyel Európa hivatalos kormányai a Népszövetség megalakulását üdvözölték: inkább az egymás iránti udvariaságnak és egyetértést szinlelő nagyképűsködésnek volt a megnyilatkozása, komoly eredményeket a világpolitika irányító tényezői már a múltban sem vártak tőle. A helyzettel foglalkozó tárgyilagos szemlélő már az első esztendőben kénytelen volt a Népszövetség megalakulását és munkáját veszedelmes kalandnak minősíteni, mely az ismeretlenség sötétjében botorkál.¹⁾ A Népszövetség azonban dacára a sok nehézségnek és előre mutató politikai gátlásnak ambiciózus kitarással folytatta a békeszerzésekben lefektetett, előre kipallérozott útját.

A Népszövetség 1929 ben megtartott tizedik konferenciája egy-

1) *Frank H. Simonds*: Histoire de l'Europeeire. d'apres guerre. Paris. 1929. 274 old.

részt a tárgyalásra került anyag újszerűsége, másodsorban az elhangzott indítványok szempontjából bír jelentőséggel. Tény, hogy a Népszövetség tízedik ülése nagyobb igyekezettel és megértéssel iparkodott foglalkozni sok oly problémával, mely problémák eddigi mellőzése az európai nemzetközi antagonizmust csak mélyítette. Gondolok itt elsősorban a kisebbségi kérdés újból való fölvetésére, mely probléma vizsgálódási körön kívül való helyezése jelentette többek között a páneurópai mozgalom rövid kimulását is.

1929. szeptember 9 én a köv. hivatalos kommuniké jeient meg a svájci sajtóban: »A Briand a mai nap folyamán a Népszövetség X. kongresszusán résztvevő külügyminisztereket és 27 európai nemzet delegátusait látta vendégül. Ezen összejövetel alkalmából vázolta Európa megszervezésére vonatkozó terveit, melyeket a Népszövetség plénuma elé is terjesztett stb. . . .¹⁾ A kommuniké hivataloskodó hangja mögött egy állítólag nagy reményekre hivatott és jogosított koncepció megszületésének bejelentése húzódik meg: Briand ekkor lép a nyilvánosság elé az ő »föderatív Európa tervével.« Már maga hely és környezet, melyek e legújabb koncepciót kiváltották, nem volt garancia arra nézve, hogy a gondolat életképes lesz és nem marad meg ártatlan, újonnan alkotott szónak a Népszövetség frazeológiai nagyszótárában, másodsorban, a röviddel ezelőtt letűnt páneurópai mozgalmak semmitmondó kudarca, még nagyon is közeli volt: érthető tehát, hogy az új Briand-terv mindjárt megszületése pillanatában nélkülözte egyrészt a kézzelfogható logika és célszerűség, másrészt az európai internacionális szimpátia alapját. A népszövetségi tanács fellelkesült résztvevői iparkodtak ugyan minden mozgósítható argumentumot igénybe venni, annak a bizonyítására, hogy egy európai Unió volna az egyedül elképzelhető megoldás, mely likvidálná a jelen politikai és gazdasági ellentéteit. Coudenhove elképzelése — szerintük — túl filozófiai, elvont síkon mozgott, Briand viszont a régi gondolatnak új karaktert adott.²⁾ Az európai föderáció nem jöhet létre az u. n. *Bundesstaat* formájára, úgy ahogy az Egyesült Államok, Svájc, vagy a régi német birodalom. Az európai népek egy emelkedettebb államban (super-Etat) való fúziójának lehetősége, — olyan államban, amely közös kormányzati intézményekkel bír — kizárt dolog. Lehetetlenek tartjuk egy szövetséges szervezet típusát: két házból álló parlament, az egyik az államoknak, a másik a szövetséges népeknek a képviselőie, központi kormányzattal és adminisztrációval közvetlen kontaktusban állván az egyesekkel.³⁾ Mi tehát a sürgős tennivaló? Közjogi téren nem képzelhető el szerves együttműködés, elképzelhető ez azonban gazdasági síkon. Gazdasági szempontból a legüdvösebb lépés a konföderáció megalkotása felé a termelés és a fogyasztás szövetségi alapon való reorganizálása, vagy egy nemzetközi ellenőrző szerv létesítése.⁴⁾

Tagadhatatlan, hogy a Briand-koncepció új, modern irányt adott annak a gazdasági differenciákat elsimítani akaró mozgalomnak, amely a Páneurópa terv érett fázisakor jelentkezett s mely a tény felismerések

1) A kommuniké hivatalos szövege: *L'Europe nouvelle*. 1929, szept. 23. 1284 old.

2) *Edgar Anzel-Mowrir*; Les Etats-Unis d'Amérique et les États-Unis d'Europe.

3) *Georges Scelle*: Anticipations d'ordre juridique sur l'éventuel fédéralisme européen. (*L'Europe nouvelle*. 1928 szept. 23.)

4) a. o.

után komoly törekvést jelentett a konszolidáció felé. A bécsi páneurópa kongresszus programjára tűzte a legszükségesebb gazdasági, politikai, nemzetiségi kérdések tanulmányozását, újabb kongresszusok és tárgyalások összehívásával remélt alkalmas bázist teremteni az európai közleledés számára. Az egész páneurópa elképzelés a Népszövetség autoritására támaszkodott, a Népszövetség tekintélyének és hatalmi komplexumának ányékában szándékozott megteremteni a régsürgött európai kooperációt. Miként a mozgalom későbbi sorsa mutatja, a népszövetségi tanács ezen autoritatív szerepre alkalmatlannak bizonyult, nem rendelkezett azon előírt szükségszerűségekkel, melyek Európa mai arculatát képesek lettek volna átfórmálni. Briand Páneurópája, vagy ahogy ő nevezte: Európai Egyesült Államok-ja szintén a Népszövetség tekintélyi protektorátusa alatt akarta megvalósítani elképzeléseit s a koncepció sorsa hasonló lett a Páneurópa gondolat sorsához. (Ha összehasonlítjuk az utóbbiakban vázolt Páneurópa és Briand föderációs mozgalmat, kétségkívül megállapíthatjuk, hogy a kelető szoros hasonlatossági összefüggésben áll egymással. A páneurópa gondolat, mint relatív kezdeményezés föltétlenül több tudományos értékkel bír, míg viszont Briand terve újszerűségével és praktikus megvilágítótságával kelt figyelmet.) Az utolsó évtized egy európai konföderációt célzó mozgalmainak gyújtópontjában a Népszövetség autoritatív közreműködése áll; minthogy mindazok a törekvések, melyek a vázolt módon szándékozták céljaikat megvalósítani, csődöt mondtak: kétségtelen, hogy maga a Népszövetség szenved azokban az alapvető hibákban, melyek kategorikusan kizárják a nemzetközi együttthaladás minden esélyét. Annakidején már kitértünk a Népszövetség vázlatos ismertetésére, jeleztük eleve, hogy a Népszövetség igazi szellemi irányát és céljait az az út határolja meg, amely utat megalakulásától napjaiakig befutott. Nos hát, melyik ez az út? Említettük, hogy a Népszövetség célja míg egyfelől a nemzetközi kooperáció előmozdítása, másfelől a mai »békés« állapótok megőrzése, nevezetesen a békeszerződések föltétlenül tiszteletbentartása. Ez viszont határozott paradoxont rejt magában: nemzetközi alapon elképzelt kooperáló munka oly feszült légkörben, mely légkört a békeszerződések teremtettek meg: illuzórikusnak látszik. Amíg a háború utáni béke következtében lábrakapott sovén beállítótság és emberi jogokat nem respektáló ideológia hatja át Európát: nem gondolhatunk az európai államok egymást megértő munkálkodására. Ezen alapvető hibán kívül vegyük sorra a népszövetségi rendszer további az eredeti tévedésből származó ferdehajtasait. Az önmaguknak ellentmondó célkitűzésekéből kitermelt megjelenési forma, nevezetesen a Népszövetség eddig folytatott békebiztosító politikája a második pont, mely föltétlenül erős kritikára szorúl. Az a lagymatag, erélytelen elkonferenciázása az európai problémáknak három irányban jelentkezik: a) politikai, b) gazdasági, és c) nemzetiségi irányban. A népszövetség a maga erélytelen konstrukciójával e három fontos téren, melyen Európa mai antagonisztikus helyzete mintegy sarkpontokon fordul meg — nem volt képes kellő változásokat eszközözni, nem volt képes megoldani a kontinensnek sem égető politikai, sem gazdasági problémáit. A harmadik pontot, a nemzetiségnek, jobban mondvá a kisebbségeknek az ügyét és jövő sorsát teljesen a komoly tárgyaláson

kivül helyezték, azt a kérdést, melynek igazságos megoldásától függ Európa 40 milliót számláló tömegének jövőndő sorsa: szinte hihetetlen önámítással raktározta el a genfi elkonferenciázás bontásába.

A népszövetség mai szellemével tehát, mint európai együttműködést elősegítő szerv; alkalmatlan pedig, a) *azon önmagának ellentmondó célnál fogva, melyet a népszövetség maga elé küldött,* b.) *alkalmatlan azon erélytelen magatartásnál fogva, melyet ép a mai nehéz időkben tanúsít.* A strelai konferencia sikertelensége után mondotta az egyik vezető angol politikus, hogy Európát nem lehet konferenciákkal megmenteni. Amíg az európai béke, az európai civilizáció és fejlődés leféléteményese a mai Népszövetség, nem várhatjuk Európa egén az egészséges konszolidáció és együttműködés felviradását.

Az elmúlt három esztendő ^{*}külpolitikai tendenciái oda nyulnak, hogy Európa testéből egy földrajzilag egységes komplexumot ragadjanak ki és azon teremtsék meg a gazdasági és politikai élet előfeltételét. Az eddig hangoztatott Európa-koncepció helyett új fogalom jelenik meg: a kontinensen helyet foglaló kisebb földrajzi és gazdasági területek kifejlődése. Az eredeti tendencia itt már gyökeres átalakulásokat szenved, differenciálódik, részekre esik szét s a konföderációs gondolat az így létrejött alakulatokban kezd új életet. Az eredeti európai kontinentális konföderáció gondolata helyett fölbukkan a közép-európai, nevezetesen dunai államok gazdasági együttműködése, mely az eredeti tendenciával ugyan, redukált geográfiai területen akarja megteremteni a középeurópai népek gazdasági és politikai közös érdekfrontját.

Bagamoyo, 3000-ben Krisztus után.

M. Vincent (Páris).

X. Malikoko-Samba, Bagamoyo királya, kinek hatalma kiterjed az egész fekete kontinensre s aki békében uralkodik 500 millió alattvaló felett, a megváltásnak 3000. évében, január 1-én beszélni kezd 30 udvari tanácsosa előtt s ezeket mondja:

„Uraim, az Isten tartsa meg Önöket! Végtelenül boldog vagyok, hogy ma, az új esztendőnek első napján fogadhatom hűséges hódolatukat s kifejezhetem feljes megelégedettségemet azzal a bölcs, önfeláldozó, önzetlen segítséggel, amellyel Önök az épen végefért 12 hónap alatt támogattak engem.

Hála közreműködésüknek, fenntarthattam a békét az egész afrikai szárazföldön. Köszönetem fejezem ki különösen a magas klérus itt jelenlevő tagjainak azokért a bámulatos eredményekért, amelyeket a népnevelés fontos munkájában ért el az Egyház. Eminenciás és excellenciás uraim, a király boldog, hogy legforróbb háláját tolmácsolhatja Önöknek.

Hála a tanítóknak, kiket önök adtak nekünk s kikre az állam rábízta minden fenntartás nélkül a tanítás, a szegénygondozás s a szociális segélynyújtás munkáját, — ezer és ezer

esetben tapasztaltuk mindenkinél az erkölcsi érzés egyre növekvő fejlődését. A bíróságoknak csak kisebb kihágásokkal volt dolguk. Börtöneink üresek. A Kék-tenger gályarabfogházát bezártuk. Az egész év folyamán egyetlen halálbüntetést sem kellett végrehajtani. Egyszeren nagyobb család sincs feljegyezve. Egyszeren jelentősebb lopás sem történt.

Ebből az erkölcsi jólétből kifolyólag az ország anyagi jóléte is megerősödött. Az elmúlt évi rendkívül kedvezőtlen időjárás s nagy árvizek dacára, amelyek elpusztítottak több

Európa eltért a kereszténységtől.

Mind többen vannak azok, akik azt jósolják, hogy a következő háború kultúránk végzete lesz. De ezzel egyidejűleg azoknak száma is mind jobban növekedik, akik a következő háború kitörését a legközelebbi időre jósolják. Hogy már a következő háborút ilyen közelről látjuk, tisztában vagyunk katasztrófális hatásával és mégsem teszünk ellene semmit, ezt csak azzal magyarázhatjuk, hogy Európa lakossága eltért arról az alapról, amely az emberiséget összetartotta. Mert nincs a földön más olyan erő, az mely emberek össze tartozását annyira kifejezné és érvényesítené, mint a vallás. Ez elsősorban a katolikus vallásra és a katolikus vallástól elszakadt többi keresztény felekezetre vonatkozik, amelyek megőrizték magukban a kereszténység alapelveit. Európát éppen ezért nevezték keresztény világ-résznek, mert lakói tudták és vallották az embernek Istennel szemben való felelősségét, alávetették magukat az erkölcsi törvényeknek, hittek a lélek halhatatlanságában és a legfontosabb társadalmi berendezkedések szentségében. Ezek az eszmék rövid idő előtt az egész Európa közös kultúrkin-csei voltak. Ezek a közös kultúrjavak elegendők lennének, hogy a jövő háborújából a mérges gázokat, a védtelen lakosság bombázását és a többi előre látható borzalmas tömeggyilkoló eszközt kiküszöböljék. Sokat emlegetik, hogy Európa helyzete hasonlít a római világbirodalom helyzetéhez felbomlása előtt. A hasonlatban sok igazság van, de a valóságnak mégsem felel meg teljesen. A római birodalmat nem a barbárok döntötték meg, hanem belső gyengesége és erkölcsi kimerültsége. Akkor éppen a kereszténység őrizte meg a kultúra alapfalait. A jövő háborújában sokkal rosszabb sors vár reánk, mert ez nemcsak kultúránk hanyatlását okozza majd, hanem beláthatatlan kiterjedésű általános katasztrófa okozója lesz. Egyedüli kivezető utunk, ha a kereszténység tanításaihoz térünk vissza, amelyek évszázadokon át biztosították a nyugati kultúra fejlődését.

(Hilaire Belloc.)

gazdag provinciát, költségvetésünk 10 milliárd fiztá hasznot mutat fel. Kiadásaink ugyanis felemelkedtek 90 milliárdra, bevételünk pedig 100 milliárdra.

Mindennek a nagyszerű eredménynek oka, mint azt önök is tudják, Uraim, abban a hűségben rejlik, amellyel szolgáljuk az Istent, minden jónak szerzőjét.

Oh! Uraim, maradjanak hűek mindennapi elmélkedésükhöz! Bizonyára tapasztalták Önök is, mint én, hogy valahányszor, bármily okból, elhanyagolták ezt a reggeli gyakorlatot, az a napjuk már megérezte ennek utóhatását.

S ez egészen természetes!

Az a nap, melyen megfosztottuk magunkat ettől az első találkozástól Istennel, mellékvágányokra visz minket. Ha szük-

séges az elmélkedés a szerzeteseknek a lelkek vezetéséhez, mennyivel inkább szükséges az a népek vezéreinek lelkiismeretük és hivatalos ügyeik végzéséhez (kormányzásához)!

Ez az új esztendő csak meg fogja szilárdítani hitünket s jámborságunkat. Öszentsége XV. Pius pápa nagy jubileumi szentévet fog meghirdetni. Az „Egyház Szigete” készül, hogy méltóképen fogadja az egész világról odaseregülő zarándokokat.

Az egész világ — ezt ma mi képezzük, afrikaiak, mint azt Önök is jól tudják, Uraim. És ez így van azóta a nagy gázháború óta, amely nem kimélte meg a fehér fajok világrészeiből (Európa, Ázsia, Amerika) csak Róma környékét. Mindnyájan elpusztultak, kivéve néhány százezer embert, akik idővel annyira összekeveredtek a mi fajunkkal, hogy a fehérek főbbé nem is léteznek sehol, s a sárgák és vörösek sem.

Róma csodálatos módon megmaradt s ennek így kellett történnie a halhatatlanság ígérete miatt, melyet Krisztus adott szent Péternek s utódainak. Róma és környéke ma egy nagy szigetet képeznek, melyet „Az Egyház szigetének” hívunk. Azonban nem volt ez mindig így! Valamikor régen össze volt kötve a szárazfölddel s csak 2035-ben szakadt el attól a nagy gáz-világháború alatt történt földrengés következtében.

Oh, Uraim, micsoda emlékek ezek!

Nem felejthetjük el azt a nagy világkatasztrófát, amely a vízőzön óta Istennek leghatalmasabb intése volt az emberiség számára. Egyetlen éjszakán a világ összes fővárosai megsemmisültek, kivéve a fekete Afrika városait. A fehér Afrika sem volt megkímélve.

Azt hittük, hogy ez a háborúnak vége. Pedig ez csak a kezdet volt. A gyilkoló gázok gyártását ismerték mindenütt. Tonnaszámra készítették még az utolsó faluban is. S mivel semmiféle erkölcsi gát nem tartotta féken a gonosztevőket, az embergyilkoló örület nem áll meg csak az utolsó élőnek halála után.

Mily tanulság ez nekünk, barátaim mily nagy tanulság! Oh, tartsunk mi ki szilárdul vallási hitünknel. Hisz, mint tudják, csak ez képes elejét venni hasonló szerencsétlenségeknek.

Most még egy igen érdekes közölni valóm van önökkel. Hírt kaptunk felfedezőinktől, akiket arra a földre küldtünk, amelyet valamikor Franciaországnak hívtak s melynek mi sokkal tartozunk, hisz onnan jöttek hozzánk az első apostolok. A jelentés tudtunkra adja, hogy a nagy világégésben nem pusztult el minden francia. Néhány ezren még élnek egy város körül, amelyet szerintük valamikor Párisnak hívtak.

Sajnos, ezek a szegény emberek oly fizikai és erkölcsi mélységbe süllyedtek le, hogy alig találni bennük valami emberi vonást. Mikor meglátták kutatóinkat, futásnak eredtek s csak sok barátságos integetés, színes kelmék kis ajándékok, tűkröcskék és üveg-csecsebecsék láttára tértek vissza.

Bár elég szelid természetűek, az éhzettől hajtvva sokszor megeszik az emberhúst is, leölik elaggott szüleiket s nyomo-

rék gyermekeiket. Beszédjük hasonlít azoknak a könyveknek nyelvéhez, amelyeket az egykori fehér hírhirdetők hoztak hozzánk s így kutatóink könnyen megtudták őket érteni. Halászatból élnek és azokból a gyökerekből, amelyeknek fáját nem irtották ki a mérges gázok.

Azonban erkölcsi nyomoruk szinte leirhatalan. . . Éppen ezért elhatároztam, hogy, ha Önök is helyeselni fogják, küldünk közéjük hírhirdetőket, akik kioktatnák őket a vallásról s telepeseket, akik földművelésre tanítanák őket. Tudósokat is küldünk oda. Gazdag felfedezésekre számíthatunk. Az első kuttatások legalább is erről látszanak tanuskodni. Máris észre vették küldötteink, hogy ezek a szegény vademberek éjszakáikat hosszú földalatti folyosókban töltik, melyeket „métró“-nak neveznek. Amennyiben azt a sötétségben ki lehetett venni, a falak porcelánnal vannak befedve. Egyes helyeken a világítórések fényénél igen érdekes fal-festményeket fedeztek fel. Ezek által kétségtelenül közelebb jutunk annak a népnek s erkölcsének megismeréséhez, amely ezeket a folyosókat ki-vájta.

Ilyen előjelek után bátran számíthatunk arra, hogy óriási értékű könyvekre bukkanunk. Egy bennszülött jó ellenszolgálatás fejében átadott egyik utazónknak egy igen érdekes könyvet, melynek címe: Az 1934-i Zarándoklat évkönyve. (Almanachja.)

Ime a szép könyv!

Szines képei igen megkapóak. Nézzék meg, Uraim!

Figyelmesen áttanulmányozva láttam, hogy tele van szép történetekkel, amelyeket bizonyára ép oly élvezettel fogják olvasni, uraim, mint én. A bennszülöttek nem tudták már olvasni a könyvet, de babonás tisztelettel őrizték, mint valami szent fagyat. Rendkívül meglepődtek, amikor egyik kutatónk olvasni kezdett belőle.

Mily hatalmasak ezek a feketék! kiáltották, — még a papírt is megtudják szólaltatni.

Végigolvasva a könyvet, megállapítottam, hogy a fekete fajt hajdan igen elmaradottnak tartották. Ujabb bizonyítéka annak, Uraim, hogy mi sem voltunk mindig azok, amik ma vagyunk: a civilizációnak s a vallási életnek központja s fűzhelye!

Okuljunk a múlt eseményein s igyekezzünk megmaradni azoknak amik vagyunk. Nem kell félnünk sohasem hasonló világégésektől, ha mindig hűek maradunk Jézus Krisztushoz és földi Helytartójához!

Eljen Krisztus Király!

Eljen a pápa!

Igy szól X. Malikoko-Samba, Bagamoyo királya, akinek hatalma az egész fekete kontinensre kiterjed s aki 500 millió alattvalónak ura, így szól 30 udvari tanácsosa előtt, az Úr-nak 3000-ik évében. (Franciából fordította: Csáji János.)

Sik Sándor : István király.

Semerkay József.

Tragédia. Bemutatta a budapesti Nemzeti Színház
1933 december 5-én.

A modern magyar katolikus irodalomnak legfőbb gyengéje az, hogy alkotásai köréből hiányzanak a nagykoncepciójú művek: a dráma és a nagy-regény. A kat. irodalomnak abból a nagy fellendülésből, épen a nagyméretű alkotások terén, mely Nyugaton mindinkább kibontakozik és ma már világirodalmi szerepet kapott (P. Claudel és Werfel drámái, Sigrid Undset, Mauriac regényei, Chesterton, Papini munkái stb.), nálunk alig jutott el valami. Egyedül a szociális új líra az, amelyben egyre jobban kidomborodik kat. költőink fölénye.

A kat. irodalomnak a regény és a dráma terén való háttérbe szorítását nem lehet a tehetségek hiányának betudni, hanem elsősorban a magyar színházi és kiadói politika szerencsétlen viszonyainak. A kat. kiadóvállalatok alig nyújtottak lehetőséget kat. tehetségek megjelenésére, hiszen a külföldi, világsikereket aratott nagyszabású irodalmi műveket sem adták ki. Csak a legújabb időben látunk némi örvendetes változást e téren a »Vigilia« bátor kezdeményezésében. Még mostohább volt a helyzet a színházaknál. Itt nemcsak a magyar, hanem a külföldi nagy kat. drámaírók is teljes elzárkózottságra találtak. P. Claudelnek és Werfelnek hatalmas drámai alkotásai előtt egy magyar színház sem nyitotta meg kapuit. P. Claudel egy-egy drámáját a Nemzeti Színház ismételtelen felvette programjába, de titokzatos befolyások mindég megakadályozták, hogy azok valóban színre is kerüljenek. Épen ily kevés megértésre és méltánylásra talált Sik Sándor gyönyörű, költői mesejátéka, »A boldog ember inge«.

A magyar drámai irodalmi és színházi viszonyok igen szomorú hanyatlását és elmaradottságát mutatja az a körülmény, hogy évek óta úgyszólván teljesen hiányzanak színházainkból a nagyszabású, komoly problémákat felvető szindarabok. A mai budapesti színház valóban nagyon elszakadt a valódi színház nagy kulturális hivatásától. Mai szerepe alig több, mint a publikum olcsó elszórakoztatása. Egy haladékló társadalom hedonizmusa és gyáva struccpolitikája egy roppant időszerűtlen irodalmat és színházat termelt ki magának. Egyetlen cél: elbújni az élet dübörgő válságai, feltornyosuló viharai elől, menekülni a megoldást követelő nagy problémák elől, amelyek az ő önző életformáját veszélyeztetik. Élvezni a materiális élet érzéki gyönyörtűségeit, addig ameddig még lehet. Ezt a mindenáron élvezni akaró, hiú menkülési ösztönt szolgálja ki lelkiismeretlenül és szolgálai üzleti szellemben a mai színház. Ezért nincs ma a színházban komoly probléma, sem szociális, sem erkölcsi küzdelem; ezért nem kerülnek szóba a nagy nemzeti bajok és feladatok, sem a világnézeti válságok. Ezért nincs tragédia, de igazi szatirától duzzadó komédia sem, amely kritikát merne mondani és gennyes sebeket érinteni. Nincs ma más, mint áporodott ízű kispolgári idill, kesernyés »mondain« álvígjáték, hazug gépírókisasszony-karrierromantika, a szélhámosság határán bukdácsoló jampec-hősök, egy festett mozivilág székszepeles, görlös »nagyélete«.

Na fel is vet egy-egy író valami családi vagy társadalmi problémát, nem meri a tragikus megoldás magaslatáig feszíteni, hanem megkerüli s egy léha happy-enddel nyugtatja meg a megriadt nézőket. Egy könnyelmű, felszínes nemzedék léha fajsulytalan színháza ez, amely csak szórakoztatni, érzéseket izgatni és felejtetni akar. A revüsitett operett és az operettesített vígjáték színháza uralkodik, amelyben a legfőbb személyek a rendező, a díszlettervező és a divatszabó s amely operettszínésszé alázta Hegedűs Gyulát, Csontos Gyulát és Törzs Jenőt.

Hová süllyedt a mai színház nagy kulturális hivatásától! Pedig ha valamikor, most lenne igazán szükség a színház nagy nevelő hatására. Mi fogja itt a háború utáni új nemzedéket megmenteni attól a léha könnyelműségtől, világnézetnélküli önzéstől, szociális kötelesség-tudás-nélküli opportunizmustól, amelyet maga körül lát egy szétbomló világrend alkonyán. Az új élet új feladatai új ember után kiáltanak. És ennek az új embertípusnak a kiformalása lehetne az igazi irodalom és az igazi színház legméltóbb feladata. Erre kellene a tragédia: a hősi ember hősi küzdelmei, a sár felé emelkedő lendület, a nagy tettekre való bátorság, a heroikus áldozatkészség, a nagy szociális és nemzeti feladatok elszánt feltevése, a világnézet megtisztító ereje. Hiszen a tragédia legszebb tradíciói mind ezt a magasabb hivatását mutatják.

Sik Sándor »István király« c. tragédiájának a bemutatása ezért nagy eseménye a magyar kat. irodalmi életnek. Végre színpadra került egy igazi költő komolyszándékú és értékű alkotása. Végre nagy problémák kapnak szót a színházban, nagy emberi szenvedélyek csapnak össze és történelmet-formáló erők mélyébe vethetünk pillantást. A magyar irodalom legmélyebb áramlásának a sodrába kerülünk, ahol az örök magyar sorsprobléma megrázó hangjai dübörögnek. Erős drámai akciót látunk, keményveretű művészi formában, s pathosztól duzzadó igazi drámai nyelven áradnak felénk a szenvedélyek szavai.

A tragédiai cselekményének magva a következő. Az élete végének közeledését érző István királyt gondok és kétségek gyötrik: mi lesz halála után az ő nagy művével, a keresztény magyar királysággal? Érzí, hogy munkája nincs befejezve: a magyar népben még nem szilárdult eleven erővé a keresztény hit. Lesz-e, aki az ő térítő munkáját befejezze? Mert, ha a magyarság újból visszazuhan a pogányságba, akkor sorsa megpecsételtetik. A keresztény Európa nem tűr barbár népet éppen a közepén: vagy felszivja, vagy kilöki magából. Kétségbeejtő dilemma mered István király elé, ha arra a két emberre gondol, aki őt a trónon követheti. Az egyik unokaöccse, Orseölo Péter, jó keresztény, de nem szereti a magyart, a nyugati ember göggyével lenézi leendő alattvalóit. A magyarok sem szeretik őt. Hogy uralmát biztosítsa, kénytelen lesz a német császárhoz folyamodni segítségért s bekövetkezik az, amitől István király legjobban fél: Magyarország a német császár hűbérévé lesz. Ezért megkísérli a másik megoldási lehetőséget: megnyerni nagy célja szmámára a pogánysághoz szító, pogánymódon élő Árpád herceget, Vazult. Kihajszolja Vazult a börtönből. Felajánlja neki a koronát, de esküvel megpecsételt fogadalmat kíván, hogy teljesen szakít a pogánysággal, sőt, hogy őmaga fogja annak nyomait is kiirtani s hogy keresztény módon él ház-

népével együtt. Vazul pogány, szilaj szenvedélyessége, daca, féktelen német-gyűlölete nem tud engedni, visszautasítja István feltételeit. Erre tüzei pogány felesége, Gyöngy is. Gyöngy tovább is megy, fel-lázítja a pogány magyar urakat és azok elhatározzák, hogy az ősi Gyula-karddal megölik az öreg királyt, hogy lelke átszálljon a jogos utódba, Vazulba. A merénylet nem sikerült s ezt használja fel alkal-mul Péter, hogy veszedelmes vetélytársától megszabaduljon, István-tudta nélkül megvakitatja és fülébe ólmot öntet. István kétségbeesve-előrelátja az elközelgő testvérháborút, nagy műve összeomlásának fenyegető rémét. Érti, hogy emberi erő már itt nem segíthet. Hősi elszánással Istenhez fellebbezi meg népe sorsát: felajánlja a koronát és vele együtt az országot Szűz Máriának. Azután meghal. De Gellért felkiált: »A király él: Isten!«

A dráma cselekménye kettős síkon mozog. Az adott történelmi helyzetben, Szent István egyéni problémáján túl megvan benne az örök magyar probléma is, mely minden időben aktuális is s mint-egy »sub specie aeternitatis« mutatja a magyar sors tragikus dilem-máját. Ez a dilemma a magyarság történelmének minden fordulóján, minden válságban újból felvetődik: meddig mehet el a magyar nép a Nyugat kulturájához való alkalmazkodásban anélkül, hogy a maga faji kulturáját és önnálló nemzeti életét veszélyeztetné. Ez a végze-tes dilemma gyötörte a magyarság oly sok kiváló történelmi egyéni-ségét szent Istvántól egészen Széchenyi Istvánig. Ez a tárgy oly sok nagyszabású irodalmi alkotásának. (Pl. Katona: Bánk bán. Arany: Toldi estélye. Herczeg: Pogányok stb.) Ezt érzékíti meg szinte a gö-rög tragédiák komor fatum-hangulatával »István király«-ában Sik Sán-dor. Ennek a dilemmának a végzetes diszharmonióját akarták mind feloldani s ennek a megoldhatatlansága teszi tragikus hőssé a ma-gyar történelem legnagyobb alakjait.

Sik Sándor Istenhez fellebbez a magyarság élet-halál pörében. Nem csoda, hogy kritikusainak egy része darabjának ép ezt a meg-oldását hibáztatja. A darab misztérium-szerű zárójelenetét, mikor István a korona felajánlásával Istenre bízza országa és népe sorsát, az igazi drámai megoldás elől való kitérésnek, megalkuvásnak, olcsó melodrámanak, vagy legfeljebb alkalmi, hatásos élőképeknek tekintik. Nem keresik, hogy mit jelent a korona felajánlása a hit oldaláról nézve. Rideg, materialista pragmatizmusuk képtelen megérteni ennek a megoldásnak a belső igazságát és nagyszerűségét. Pedig ez a megoldás egy nagyobb világnézet szempontjából megokolt és termé-szetes. Éppen azért volt szent és apostol István király, mert ő hitt ennek a felajánlásnak az értékében és valóságában. Mert ha ez a fel-ajánlás nem megoldás, nem eleven erő, akkor értelmetlen és érté-ketlen az ő egész nagy életműve: Magyarország krisztianizálása. A hős, erős, fanatikus hite teszi igazzá ezt a jelenetet és tökéletessé a megoldást. István király hitt abban, hogy Isten nem hagyhatja el-epusztulni az ő alkotását, a kersztény Magyarországot. Erre maga Sik Sándor is rámutat egyik nyilatkozatában: »Istvánban óriási gon-dolat érlelődik meg: ember nem segíthet a magyarságon, kényszerí-teni kell az Istent, hogy segítsen. Immár nem látja sem Pétert, sem Vazult, szent vakaróséggel a Boldogasszonynak ajánlja koronáját:

»Meglátom, össztöröd-e azt, ami a tied!« (Nemzeti Ujság 1933. nov. 26)

Szent István szempontjából ez a megoldás lélektanilag meg van indokolva: hitt benne. A mai néző számára a hiten kívül az azóta el-telt kilencszáz esztendő magyar történelme is igazolásul szolgálhat. Mert ha az első pillanatra bizonyos kielégítetlenség érzése fog is el bennünket, látva a magyarság oly sok megpróbáltatását, végeredményben mégis stilusosnak és történelmileg igazoltnak találjuk István király megoldását. Mert ha a magyar sorsprobléma dilemmája megoldatlannak és talán megoldhatatlannak látszik is, a magyarság mégis él, történelmi multjának oly sok nagy konfliktusa és megpróbáltatása után is. És megállapíthatjuk, hogy Szent István jól választott akkor, amikor törekeny emberi erők helyett Istenre bízta népe sorsát. Ebből a magasabb történelmi perspektívából nézve, a tragédia megoldása nemcsak István király, hanem az egyetemes magyarság szempontjából nézve is megnyugtató, a néző lelkében pedig megszüli a katharizist. S ha még tovább emelkedünk, nemcsak abban fogjuk látni az isteni Gondviselés áldását, hogy oly sok veszély közt is életben tartotta Magyarországot, hanem megnyugszunk abban, a sok megpróbáltatásban is, melyeket a magyar népre mért. »Ki érti Isten titkos utjait? Kedvenceit miért ríkatja itt?« — írja Mécs László. (A kirándulás elmaradt). Talán éppen a sok baj, veszedelem tartotta örökké ébren a nemzet fajfenntartó erőit, amelyek nélkül előbb-utóbb-szétmállot volna a környező, idegenfajú népek tengerében.

Ezt az egyetemes nemzeti problémát Sik Sándor emberileg is érdekessé teszi azzal, a nemzet sorsának a fonadékába beleszővi az egyéni életek fonalait is. Nemcsak egymással szembenálló elvek és pártok képviselői csapnak össze a tragédiában, hanem egyéni sorsok és szenvedélyek is. Gyönyört például nemcsak a politikai szenvedély, a pogány fanatizmus tüzei, hanem még inkább féktelen temperamentuma, Gizella királyné elleni engesztelhetetlen gyűlölete és leginkább fiai iránt rajongó szeretete és az a mámorító vágy, hogy nagyoknak, dicső uralkodóknak lássa őket. Péter és Vazul közt élet-halálra megy a játék, mert érzik, hogy politikai bukásuk egyéni sorsuk megpecsételését is jelenti. Sokszínű és eleven a szereplők jellemzése is. Megérezni rajtuk az átalakulás korának különös nyugtalanságát. Különösen István király, Vazul, Péter és György alakja van sokoldaluan és éles, határozott vonásokkal megvilágítva.

A dráma felépítése is művészi munka. Az esemény egy nap alatt, egy színen játszódik le, tehát a cselekmény egységen kívül kívül meg van a hely és az idő egysége is. Ez a hármas egység kététségkívül nagy erőt és összefogottságot ad a szerkezetnek, de áldozatot is kíván az írótól. Sik Sándornak e miatt a külső hatás sok bevált eszközéről kellett lemondania: a színek változatosságáról, a nagyobb mozgalmasságról, a környezet megvilágító erejéről. A mai nézőközönség e téren nagyon is el van kényeztetve s nem szívesen mond le róla az író bármily magas esztétikai szempontjai érdekében sem. De magának az írónak is megnehezítette a dolgát a hármas egység merev megtartása. Sokat kellett elbeszéltetni olyan eseményeket, amelyek más helyen történtek. Ezért nyúlik kissé hosszúra és lett vontatottá az expozíció (az I. felvonás.) A motiválás is nyert volna

elevenségben, a cselekmény mozgalmasságban és színességben, ha pl. egy külön színen, külön jelenetben láthattuk volna a pogány magyaroknak a tanácskozását, amikor Gyöngy felláztatja őket a fejedelm-gyilkosságra. Most a pogány urakat csak nekik idegen milieu-ben, lefojtott fékezetttségben látjuk. A hárm-as-egység tehát bizonyos hátrányokkal is jár, de szokatlan belső szilárdságot adott a darabnak. Ha kissé lassabban is jön lendületbe az aktio, ez a lendület egyre fokozódik a korona felajánlásának magasztos fortissimójáig.

A Nemzeti Színház méltó keretben mutatta be a tragédiát. A szín a maga egyszerűségében is dekoratív hatású és illuziót keltő volt. A színészek is kiváló munkát végeztek. Érezni lehetett játéku-kon: értékelni tudják azt, hogy végre a Nemzeti Színház színészeihez méltó feladatot kaptak. «Fel tudtak emelkedni a fenség ormaira s a darab mély költőisége és pathosa nem hervadt el ajkukon, hanem megerősödött és kivirágzott. Kürti József István király szerepében valósággal áhítatot és mély megindultságot keltett. Kiss Ferenc művészi pályafutásának egyik legtekélyesebb alakítását produkálta: Vazulja kemény, komor, sulyos mozgású volt, mint valami ősi, ázsiai nagy pogány vezér megelevenedett szobra. Szabó Margit Gyöngy szerepében a régi nagy drámai hősnők magaslatára emelkedett. A többi szereplő is mind nagy művészettel oldotta meg feladatát.

A nézőtér is méltó volt a darabhoz. A közéleti nagyságok mellett ott volt a magyar főpapi kar, a közélet és tudományos világ sok kiválósága, a kat. irodalom igen sok kiváló munkása. Meleg, nagy sikere volt a darabnak s valami őszinte, ünnepi áhítat és megindultság volt érezhető az egész nézőtéren.

Nagy ünnepe volt ez a bemutató a magyar kat. irodalomnak: végre sikerült megtörni a közöny és az elzárkózás jegét és megkezdeni az utat a további magaslatok felé.

A Korunk Szava a mai színház feladatairól.

Tagadhatatlan, hogy a színház világszerte válságát éli mindenütt, ahol az elavult naturalista felfogáshoz, vagy a porosrealizmushoz ragaszkodnak a vezetők. És ezen a téren indirekte tényleg a film hozta meg a válságot, mert egy állulziótól sikerült megfosztania a közönség szemét, mert a meiningeni hályogot leoperálta a nézők pupilláiról és sikerült neki megmutatni valójában az ósvadontól a nagyvárosok álvilágáig, a királyi paloták életétől a mindennapok szürke folyamáig mindent, ami anyag, ami realitás, ami staffázs lehet deszkán vagy vásznon. A színpadtól elvette a film ezeket a terénumokat, a színpad megszabadult attól, hogy külsőségekkel ámltsa el a nézőt: a színpadnak újra az elit gyülekezőhelyévé kell lennie. Egyetlen útja van felemelkedésének: hogy tiszta költészetet adjon és ne kuliszái, hanem valami magasabb által-keresse a hatást. Az író zsenijével, és a színész lelki atmoszféra teremtő erejével.

A vallás és Marx.

Írta: Dr. Adler Max, bécsi egyetemi tanár »Neu Menschen« cím alatt könyvsorozat ad ki. E sorozatban jelent meg Neurath Ottónak »Lebensgestaltung und Klassenkampf« című munkája. Az ismert marxista frázisokon kívül Neurath meglehetősen behatóan foglalkozik — természetesen a katolikum felületes ismeretével és megítélésével — a katolikus egyház és a marxista munkásság viszonyával. Tárgyalásainak eredményeképen a következő megállapításra jut. »Ha az egyház

történelmi helyzete következtében, abba a helyzetbe kényszerült, hogy a vállalkozók, nagybirtokosok és háziuraknak szolgáljon támaszúl, akkor a katolikus világ nem csodálkozhatik, ha a munkásság napjaink történelmi adottságú egyháza, mint egy az osztályellenfeleinek javára dolgozó organizáció ellen a legenergikusabb küzdelmet folytatja.

Neurath tehát a marxizmusnak az egyház ellen folytatott küzdelmét úgy akarja feltüntetni, mintha a hibás az egyház volna. A marxizmus nem küzd a vallás ellen, hanem csak az egyház mint organizáció ellen. Lehetnek, sőt nézete szerint vannak katolikusok, — és pedig igazi katolikusok — akik egyszerűen hívő marxisták is.

Felvetődik tehát az a kérdés, lehet-e hívő katolikus egyszerűen hívő marxista is. Ha pedig nem lehet, vajon mi az ami e kétőt egymástól elválasztja? Talán a katolikus embernek feltétlenül el kell ismerni a magántulajdont? Ezzel szemben a marxizmus a tulajdont megtagadja — tehát itt az ellentét! Neurath szerint az ellentétek közül ez is az egyik. Szerinte a tízparancsolat egyenesen köti a hívő katolikust a magántulajdon elismeréséhez. Ezzel a tudománytalan megállapítással nem is óhajtok tovább foglalkozni, mert hol volt és hol van az igazi kommunizmus, ha nem az első keresztény gyülekezeteknél, vagy pedig a szerzetesházak magántulajdont megtagadó falai mögött.

Talán a nyolc órás munkaidő? A katolikus egyház érdeke, hogy a munkás naponta tíz — tizennégy órát dolgozzék, míg a marxizmus a nyolc órás munkáért küzd. Ez is tehát egy ütközőpont. Hogy azonban a liberális kapitalizmus mily dühvel támadta a középkori egyházi ünnepek sokaságát és az ünnepi szigorú munkatiltalmat, arról említés nem történik. Az ünnepek sokaságának és a teljes munkatiltalomnak szociális voltára elfelejtene rámutatni. A negyvennyolc órás munkahét már sokkal előbb le volt fektetve az egyházi törvényekben, mint a marxista teoriakodexben.

A katolikus és a marxizmus közti ellentétek okát hasonló társadalmi és emberek által alkotott és bármikor megváltoztatható körülményekben keresni annyit jelent, mint a dolog lényegét mellékvágányra terelni és az ellentétek valódi okát elkendőzni.

Nem az a különbség a katolikus és a marxizmus között, hogy csak a marxizmus törődik az emberek, főképen a munkások materiális boldogulásával, mert azt a katolikus sem tagadja meg. A különbség ott van, hogy a marxizmus csak a materiális vágyak kielégülésében keresi az emberi boldogságot, míg a katolikus a materiális, földi vagyis az egoisztikus vágyakon kívül más vágyakat is ismer.

A katolikus és a marxizmus között a különbség ott van, hogy a marxizmus tagadja, hogy az embernek vágyai lehetnek, amelyek tárgya az Isten. És ez egész természetes is és önkéntelen következik a marxizmus filozófia alapjából — a történelmi materializmusból.

A marxi szocializmus az embert nem tekinti, mint az egyes individuumban lakó absztraktumot, hanem csak mint a társadalmi viszonyok ensemblejét. Tagadja, hogy az embernek, mint a társadalom produktumának az egoisztikus vágyakon kívül egyéb vágyai lehetnének. A marxi szocializmusnak a vallás, a hazaszeretet, a nemzet iránti szeretet csak képzeletbeli kielégítései a kielégítetlen egoisztikus vágyaknak.

»Az ember alkotja a vallást és nem a vallás az embert. A vallás ugyanis az embernek az az öntudata és önérzete, amit vagy még meg nem szerzett, vagy pedig már ismét elveszített. Azonban az ember nem egy absztrakt a világtól elkülönített lény. Az ember az államnak és a társadalomnak a világa. Ez az állam, ez a társadalom produkálja a vallást, egy fordított világöntudtot . . .«

»A vallás nem más, mint az elnyomott lénynek a sóhajtása, egy szívtelen világ érzésvilága, lelketlen viszonyoknak a lelke . . .«

»A vallásnak, mint a nép illuzorikus boldogságának az eltörléso követelménye annak, hogy a nép tényleg boldog lehessen. Az a követelmény, hogy fel kell adnia a saját helyzete feletti illuziókat, követelménye annak, hogy megszüntetessék az az állapot, amely illuziókat szükségesek.

Marx Károly ezen szavai és a vallásról hirdetett felfogása az az áthidalhatatlan örvény, amely a katolikumot a marxizmustól elválasztja. A marxi szocializmus hirdetői ugyan sokszor opportunitásból eltávolodtak a mester dogmájától és atheista felfogásukat nem merték nyíltan bevallani. Így a legtöbb szociáldemokrata sőt még kommunista programmban is a vallás — mint »maganügy« szerepel. Sőt még Oroszországban — ellentétben a lenini revolúciós, átalakító elmélettel — sem kísérelték meg a vallási megnyilatkozások teljes eltörlését és tilalmát. A lenini, a teljes szabadsághoz és államtalansághoz vezető »átmeneti állam« (ugyan már tizenöt éve tart és még mindig meg van) sem kísérelte meg a vallás teljes elnyomását, hanem a vallással szemben a szociáldemokráciához hasonló evolúciós módszert választotta.

Most járta be a világsajtót az az oroszországi hír, hogy karácsony napján az összes orosz templom zsúfolva volt. A marxi vallásellenes teoria és a lenini, a proletariátus forradalma után elhaló államteoriája máris csődöt mondott. Az orosz forradalom a kapitalista társadalmi berendezés főtámaszoszlopát, a magántulajdont — teoretikusan — el merte törölni; a marxi népópium eltörlését azonban még csak teoretikusan sem merte megkísérelni. Megelégedett a propaganda módszerrel és a lenini teoriával ellentétben nem erőszakkal hanem »felvilágosító« és a vallási képzetek illuzorikus voltának a propagálásával akarja a vallást a társadalomból kiküszöbölni.

A marxizmus erőlködése az ember úgynevezett fensőbb vágyait a legelemibb egoisztikus vágyakból levezetni, természetes következménye annak, az alapelvnek, amely csak az egoisztikus vágyak létezését ismeri el. Azokat a kétség kívül létező vágyainkat, amelyeket az egoisztikus vágyak csoportjába nem sorozhatjuk, kerülő úton kell kimagyarázni, praktikus létezésüket kétségbevonni, illuziónak nevezni, mert különben az egész teoria alapja dőlné meg.

Nézetem szerint a társadalmi és állami berendezések szintén csak emberi alkotások. A természettudomány törvényeit a természeti jelenségek vizsgálata alapján, indukcióval meg tudom állapítani és ezen megállapításomat egyáltalában nem befolyásolhatja az, vajjon elismerem-e azt, hogy a természetet az Isten teremtette-e, vagy pedig a világ valami »ósrítmus« vagy más hasonló »épületes« istenszurrogát eredménye. A természet és annak törvényei adva vannak

és azoknak megállapítása és kikutatása teljesen független attól a ténytől, hogy hogyan jött a természet létre.

A marxisták állandóan hirdetik és büszkén verik mellüket, hogy a marxi teoria »tudományos«, vagyis, hogy a metafizika kikapcsolásával törvényeit indukció révén alkotja meg és hogy független minden bebizonyíthatatlan hypotézistől.

A marxizmus fennen hirdeti, hogy megszabadítja az emberiséget a hit, a vallás tévedéseitől, letaszítja Istent a trónjáról és helyébe a tiszta elmét ülteti.

Németországban a világháború után a hivatalos szociáldemokrácia nem merte a vallás elleni horcot nyíltan zászlójára írni. Gombamódra szaporodtak a különféle szabadgondolkodó egyesületek.

»Mi mindent, ami magát természetfölöttinek és emberfölöttinek tartja, el akarunk az útból távolítani, mert az, hogy az emberi emberfölötti és természetellenes akar lenni, gyökere minden valótlan-ságnak és hazugságnak. Ezért üzentük meg a háborút egyszer és mindenkorra a vallásnak és a valási felfogásoknak és nem sokat törődünk azzal, hogy minket ateistáknak, vagy bárhogyan máshogy nevezzenek«, — mondja Engels és e szavak megvalósítását Németországban a sok százezer tagot számláló Freidenker-Verband tűzte maga elé. A szabadgondolkodó mindent »tud«. Amit pedig nem »tud« az babona. A szabadgondolkodó meg van győződve, hogy egy olyan tudományos módszer birtokosa, amivel mindent megmagyarázhat.

A szabadgondolkodó egyesület tagjai kötelezték magukat, hogy haláluk után végrendeletileg elrendelik vallási szertartások nélküli elégetésüket. Az elhamvasztásnál nem pap, hanem az elvtársak tartották a gyászünnepeket. A gyászünnepek rendszerint abban állott, hogy az egyesület egy arra kiszemelt tagja halotti beszédet tartott. A beszéd természetesen nem beszélt a vizontlátásról, hanem a megtört anyát, a férjet sirató, szerető hitvest azzal »vigasztalta«, hogy nincsen túlvilági élet, nincsen vizontlátás. Sokszor megtörtént, hogy a fájdalomtól megtört gyászolók az ilyen »vigasztalásra« feljajdultak és oda sikították a »tudós« szónoknak, hogy honnan »tudja« azt, hogy nincsen túlvilági élet.

A marxi teoria tehát, mikor azt hirdeti, hogy az emberi érzelem, az emberi szív nem érték és nem ad igaz, csak képzeletbeli boldogságot, elhagyja a dedukciós módszert és szabályait szintén egy felsőbb és bebizonyíthatatlan szabályból akarja dedukálni.

Tény az, hogy vannak emberek akiknek nincsenek vágyaik amelyeknek tárgya az Isten, mint ahogy az is tény, hogy vannak emberek, akiknek nincsenek nemi vágyai; de ezerszer igazság az is, hogy voltak, vannak és lesznek mindig emberek, akiknek számára az Isten, haza és nemzet, épúgy, mint az éhség igaz valóság; ép olyan intenzívitású igaz vágy és nem csak pusztá illuzió.

Nagyon sok esetben a Marx szerinti »pusztá illuzió« nagyobb intenzitású, mint az egoisztikus vágyak és nagyon sokszor az Istent, a nemzetet vágyó vágyak kielégítése megköveteli az egoisztikus vágyak teljes mellőzését, megköveteli az emberi élet feláldozását is.

És épen ezért, mert a marxi teoria az ember ebbeli vágyaival nem számol, mellözi, avagy bagatelizálja, a praxisban el kell buknia.

Quadragesimo Anno és alkotmányreform Ausztriában.

Dr. Knoll M. Ágoston. (Wien.)

Copyright by Új Élet.

Már a futólagos pillantás az itteni szociális és politikai vitákba mutatja, hogy Quadragesimo Anno és az alkotmányreform a témájuk. Mindenfelé gondolkoznak, beszélnek, írnak és dolgoznak e fölött. Még ha egyes eszmék a Quadragesimo Annot illetőleg homályosak, sőt zavarosak is, ha némely terv, amely az alkotmányreformot célozza, éretlennek, vagy merésznek is látszik, ha nyilatkozatok kicsinyes kivánságokkal, véleményekkel, előregédett nézetekkel keverednek is, a fődolog az, hogy a Quadragesimo Anno eszmeépülete sértetlen maradt és mint a rend abszolút példaképe világít eszméi és a Dollfuss-kormány tetteireje által Ausztriában elindított szociális építőmunkának.

Mi a Quadragesimo Anno lényeges tartalma? Mi az enciklika alkotmány normája? Hogyan szól felhívása? Három könnyed formula adja a feleletet. Quadragesimo Anno akarja: 1.) a két osztályú társadalom legyőzését az embereknek a szaktestületekben való tagozódásával; 2.) a proletárság eltüntetését a munkásosztály beszerzésével a szaktestületekbe; és 3.) a nem állami, hanem tisztán társadalmi funkciókkal túlterhelt állam tehermentesítését az autonóm szaktestületekbe való feltagosítás által.

A Quadragesimo Anno első pontja a szocialista társadalomfogalom ellen irányul, amely csak osztályokban tud gondolkozni és építeni. Ép az ellentétét követeli a Quadragesimo Anno, hogy az egymás ellen harcoló osztályok helyére ne egyetlen osztály lépjen, hanem inkább képződjenek a társadalom-organizmus jól egymáshoz fűzött tagjai, azaz rendek, amelyekhez nem a munkapiac egyik, vagy másik pártjához való hozzátartozással, hanem a társadalmi tevékenység, az egyes hivatása szerint tartozik az ember. Akár az emberek, akik szomszédilag egymás mellett laknak, egy községet, egy piacot, egy várost alkotnak, úgy az emberek is, akik hivatásuk szerint együtt munkálkodnak, egyesülnek egy szaktestületbe. A paraszt és a béres, a mester, a segéd és a tanonc, a főnök és az alkalmazott, a vezérigazgató és a részvényes, a mérnök, a hivatalnok, a műves és a segédmunkás; akik a szántóföldön, vagy a műhelyben, a kereskedésben és a forgalomban együtt dolgoznak, együtt kell dolgozniok — ha egyáltalán termelni szándékoznak, — tehát szociálisan is együvé kell tartozniok, egy életközösséget alkotniok, egy szaktestületet.

A második pontban a liberális társadalom-valóság ellen irányul a Quadragesimo Anno, mely a munkásságot a »társadalomból« kizárta; amely a munkás és nem-munkás között választó-vonalat húzott; amely a természetes hatáskört munka és tőke között szétrombolta. Ezért mind a felülről jövő, mind az alülről jövő oszállyharcot elítéli a körlevél. Mint eszmény világít rá a tőke és a munka kiegyensúlyozottságára a szaktestületi társadalmi felfogás. Ezért lép az első pont

mellé: »a két osztályú társadalom legyőzése az embereknek szaktestületekbe való betagosításával«, — a második pont: »a proletárság megszüntetése«, amellyel a szaktestületekben még tovább élő osztályellentét minden körülmény között eltűnik. E folyamat három részben megy végbe a Quadragesimo Anno szerint: a proletárság megszüntetése, vagyon-képződés és igazságos bér által; a második fok: a proletárság megszüntetése a hivatás és egység gondolata által minden hivatástársban a legmagasabb állástól a legalacsonyabbig; a harmadik fok: a proletárság megszüntetése a munkás-osztály felszívódásával a tulajdonos osztályba.

Végül a harmadik pontban a Quadragesimo Anno az ellen törekszik, ami egy időn át erősen uralkodott a fasizmusban, amely a szaktestületekben nem a modern mindenható állam terhei könnyebbitése útjában való eszközt lát, hanem minden egyén és egyesülés maradéktalan államosítása. Nyíltan szembeállítja ez ellen a Quadragesimo Anno, mint a kereszténység legfelsőbb szociálfilozófiai alaptételét, hogy az elvét a szociális igazságot és állam-építőművészetet, aki, amit az egyes emberek és kisebb, állambeli közösségek elvégezhetnek és jó véghez vezethetnek, a további és fölérendelt közösség, pld.: állam hivatásává teszi. A szaktestületek nem lehetnek az állam közigazgatási és gazdasági szervei! Sokkal inkább kell a szaktestületeknek önként előállniok és hatáskörüknek az államból kiemelkedniök! Különben a szaktestületi rendszer veszélybe jut, hogy az ellenkezőjébe csap át!

Örvendtes jel Ausztriában, hogy az alkotmányreform tárgyában állást foglaló összes megnyilatkozások és interjúk — legyenek azok hivatalosak, vagy csak ily színezetűek, a Quadragesimo Anno irányvonalát maradéktalanul betartják. Különösképen a szövetségi kancellár büszkesége a Quadragesimo Anno rendszergondolatnak ez az egyenes keresztülvitele Ausztriában. Több alkalommal hangsúlyozta már ezt a céltudatos akarást. Nemrég szenzációs módon, amelyre az egész világ felfigyelt, a népek forumán: Genfben. Erőteljesen és érthetően szökött Dr. Dollfuss: »Ausztria azon dolgozik, hogy szükségleteinek megfelelő politikai és gazdasági alkotmányt alkosson. Ebben azok az irányvonalak vetnek mindenk előtt, amelyeket XI. Pius pápa a mi korunk szociális problémái megoldásáról hirdetett!«

Mily messzire terjednek az e vonatkozású munkálatok? Mutatkoznak-e a politika horizontján a mi jövőnk alkotmányunk kontúrjai. Vajjon az örök város lelkéből eredő lélek ez a valóságban?

Amint az eddigi nyilvánosság elé bocsátott anyagból kitűnik, amely különféle okokból egyedül lehet ismeretforrásunk, a Quadragesimo Anno társadalompolitikai célja, a szaktestületi államrend, kerül leghamarább a megvalósítás stádiumába — a legnagyobb energiával. Kétségkívül áll a kormány egyhangú akarata: a két osztályú társadalom megszüntetése és helyébe szaktestületek ültetése. Külön sulyt helyeznek, — mint azt Schmitz Richard szövetségi miniszter 1933 szeptemberében a népjóléti minisztérium átvételekor hangsúlyozta, a város ipari területeken a szaktestületi megújódásra. Ettől függ az összeredmény! »Itt leszünk óvatosak és bátrak egyúttal — mint a szövetségi miniszter fejtegeti — új utakra lépni és itt kell késznek

lenni, hogy a mult sok megszerzett berendezkedésétől búcsút vegyünk, anélkül, hogy ami egészséges, feláldozzuk». Ezzel azonban arra is rámutatott, ami fontos, hogy kiemeljük, hogy eljövendő szaktestületi államunk nem a középkori szociális alkotmányok másolata lesz. Ellenkezőképen. A mi szaktestületi államunk nem a földbirtokból indul ki, mint a mult társadalmi rendje, sem más birtokból, mint egyes szociál-reakcionáriusok hiszik, hanem egyes egyedül, mint azt a Quadragesimo Anno követeli, a hivatásból. Nem urasági rendiség, hanem a szaktestület, nem vér és kaszthierarchia, hanem egyenlő jogokkal felruházott hivatás-bajtársiság van tervbe véve.

Kovrig Béla Irja :

(A Katolikus Szemlében.)

A nemzetgazdálkodás tüneti jelenségeit kiváltó gazdasági erőnek az emberi létjogból kiinduló új arányba igazítása: a szociális reform. Ha a rentabilitás a szociálpolitika gazdasági sorompója, akkor a szociális reformnak egyik célja éppen az legyen, hogy a rentabilitás megszűnjék a gazdasági siker jegye lenne. Hátra kell támadni — és pedig a gazdasági siker és sikertelenség eredményeit kiváltó termelési erők határterületéről elindulva — a szociálpolitikát visszatartó rentabilitási elvet. Ez lehetséges, de csupán akkor, ha minden átalakul, ami ma gazdálkodást jelent. Ezért a szociális reform egyértelmű a gazdálkodás etoszának, a tulajdon értelmének, a munka etoszának, a gazdasági jognak, a gazdálkodás céljának és a fogyasztási szokásoknak, az egyéni és társadalmi életformának megreformálásával. Részleges, tétova, át és végig nem gondolt gyáva megoldások e téren mind, külön-külön és együtt kudarcba fulladnak. Ezért hiúsul meg minden stílustalan reformterv félnék végrehajtása. Csak totális, szervesen összefüggő és átgondolt szociális reform indulhat meg a siker reményével. Az eddig szerkesztett ötéves tervek és racionális tervgazdasági elgondolások abban a közös hibában leledettek, hogy a materializmusnak és a naturalizmusnak posványába fulladtak, mert bár rendet kerestek a termelésben és a fogyasztásban, meg e kettőnek egybehangelésében, de nem kíséreltek meg összeegyeztetni a renddel és a gazdálkodás anyagi követelményeivel a szabadságot, a lét materiális kereteivel a lelkes ember színes egyéniségének metafizikai aspirációit. Egy katolikus szellemű szociális reformnak éppen ez a célja: elvégezni azt, amit a rentabilitás elvétől korlátozott szociálpolitika el nem érhet: embert érvényesíteni a rend és a szabadság eszméinek koordinálásával, a lelkes ember metafizikai igényeinek kielégítéséhez szükséges anyagi előfeltételek megteremtésével és nem pusztán egy anyanyelvű tervgazdálkodás valóraváltásával.

A kezdet történhet egy törvénnyel, amely a fennálló gazdasági köröknek megadja a lehetőséget, hogy világos szempontok szerint szaktestületekké alakúlhassanak. Alap gondolatként marad az egy hivatásúak összefogása, amelynél mintegy — teljesen a Quadragesimo Anno szellemében, hogy a hivatás-körön belül mily állást foglalnak el.

Aránylag könnyű lesz a szaktestületek képzése a közép-üzemeknél, tehát a parasztoknál, a kézműveseknél, az iparüzöknél és kiskereskedőknél. A parasztságban a szaktestületekké válás már különösen előre haladott. Ugyyszólván csak a gazdasági cselédeket kell utána szervezni, hogy a mezőgazdasági szaktestület teljes legyen. A többi középső foglalkozási ágakat illetően is a dolgok szaktestületekre éretten állanak előttünk. Itt a szaktestületek — különböző nevük lesz

— mint társaság, egyesülés és hasonló, — rövid idő alatt kézzel fogható formákat vesznek föl.

Nehézségek adódnak a nagyiparban. Minden esetre itt is vannak értékes tervezetek. V o g e l s a n g és iskolája Ausztriában! Előrelátással már 50 év előtt megadták a nagyipar szaktestületi organizációjának terveit és a vezető eszméket a Haider-tételekben leszőgezték. Amint a nagyipari-szaktestületekről írnak, úgy hat, mint az 1883-as programponatok folytatása. Így valószínű, hogy a nagyipar szaktestületi átalakítása a különböző termelési ágakhoz fog kapcsolódni, hogy a vállalatban résztvevő munkások, hivatalnokok, mérnökök, igazgatók, tulajdonosok és egy egész határozott nagyipari szaktestületté képződhessenek ki. A nagyipari ágak — e szerint — nemcsak gazdaságtechnikai, hanem szociális egységek is, amelyek a gyakorlatát a munkaadók és munkavállalók összetartozásának kell jellemeznie. Az ügyek különbözőségére is tekintettel kell lenni, ahogy a többi nemipari gazdasági ágak testületeinél és társulatainál is, — »osztályokkal«, ahogy dr. Ender Ottó szövetségi miniszter Bludenzben, ez év szeptemberében a Kolping-találkozásnál ezt kifejezte. Csakhogy ezek az osztályok már nem azok a régi osztályok, melyek üzemén kívül egymás ellen harcoltak, hanem a dolog természetéből előálló érdekcsoportok, amelyek üzemén belül a szociális békét megteremteni hivatottak.

Ami a rendi-kamarák és rendi-képviseltek kérdését illeti, részletes megoldásuk nyugodtan átengedhető a gyakorlatnak. Szóljon ez a testületi és a szerves tagozódásra. Elvileg az egyenlő irányú szaktestületek központi szervezetére gondolnak. Hogy milyen fokozatok legyenek, az a többi között a csoport gazdasági terjedelmétől függ. Egyes szövetségi tartományokban — hír szerint — például »körzetkamarák« az illető gazdasági ágak kicsisége miatt nem lesznek szükségesek. A nagyobb tartományokban szükséges lehet a körzetkamarák alapítása is, hogy a szaktestületi szervezés egyáltalán keresztülvihető legyen. Sok kérdés kapcsolódik a szaktestületek képviseltekével, kis és nagy csoportjaival a kamarákban, végül magában a szaktestületi házban. Elvileg fel kell hagyni az egyének aktív választásával is. Szavazóegység a konkrét hivatásközösség. Nem az egyesek, hanem a társulatok és üzemek küldik be a kamarákat. A gyakorlati keresztülvitel adja itt is a számot és a helyet. Alapelvileg vezetők és alkalmazottak üzemenként egy vagy több tagot fognak küldeni. Már az üzem kebelén belül is lesz szerepük, együtt tanácskoznak és együtt cselekszenek. Az üzemén kívül pedig a szaktestületi kamarában végzik el ezt a munkát, aminek az lesz az eredménye, hogy az osztálykamarák eltűnnek. Az osztályszervezetek mint a szakszervezet és a vállalkozók szövetsége érintetlenek maradnak. Azonban teljesen magánjellegűk lesz, közfunkciót nem végezhetnek. A szakszervezeti tevékenység mezeje, amely a háboru után a közjogi testületek hiánya miatt annyira kiszélesedett, — amint dr. Cehmütz János ezt a keresztény szakszervezetek előtt nemrégiben kifejtette — a szaktestületek árnyékában ujjáképződik és még inkább elmélyül. A keresztény szakszervezetek már eddig is a szaktestületi rendszer legjobb előkészítőinek és utmutatóinak bizonyultak: a jövőben is az lesz a feladatuk, hogy

tagjaikat, főleg az újabb nemzedékeket, a szaktestületi gondolatokra neveljék.

A szaktestületek-házának, mint a szaktestületi kamarák fölé emelkedő tetőzetnek kérdése csak az alapítandó hivatásszervezetek kifejlődése és munkája után lesz véglegesen megoldható. Különben is egyelőre csak a gazdasági testületek alakítása vétetett munkába, úgyhogy az összes szaktestületek házának létesítése későbbi időre marad.

A különböző gazdasági ágak üzemen belüli megszervezéséről eddig csak magán munkálatok vetettek föl konkrét gondolatokat. Amíg a szaktestületi rendszer alapváza készen nincs, azaz amíg a hivatások külső összefogása nem valósult meg, addig a szaktestületek belső alakjáról, amelyben a proletariátus voltaképeni megszüntetése kezdődhet veszi, semmiféle hivatalos értesüléseink nem lehetnek.

Világosabb és pontosabb körvonalak láthatók a szaktestületek és az állam, illetőleg államvezetés viszonyára nézve. Hivatalos megállapítások szerint a teljesegészű (totális) állam annyiban megszűnik, amennyiben az érdekképviseltek feladatköre kibővül és azok a különböző ügyek, amelyeket eddig az állam magának tartott fenn, ezekre a testületekre és szervezetekre hárulnak át, illetőleg az állam rájuk bizza ezeket a feladatokat. Fontos továbbá az is, hogy a szaktestületek összetétele ne csak az állami hatóságok, hanem a gazdasági képviseltek és szövetségek bevonásával is történjék. Lényeges továbbá, hogy ne csak a szükséges alkotmányreformok valósuljanak meg a fennálló törvények alapján, hanem hogy a szaktestületek felépítése is a már meglévő szervezetekhez és kamarákhoz fűződve történjék.

A politikai és világnézeti kérdések nem tartoznak a szaktestületek háza elé. Ezek az u. n. népház számára maradnak fenntartva. Természetesen a népházat teljesen új választási és házszabályokkal kell megteremteni.

Ime ilyen hatalmas feladat áll előttünk, amelyet nagy megfontolással és kapkodás nélkül kell teljesítenünk.

Fordította : CZAKÓ JÓZSEF.

Nápolyi chanson.

*A templom gyönyörű,
ajtaja márvány.
koldusasszony kuksol
előtte árván,
hátról barokk oszlop,
kúszó, tarka zene;
téged dicsér minden,
szegénység Istene!*

*A küszöb is csipkés,
a padló remek,
kristály-ablakán még
szivárvány remeg
s néhány kövér szobor
dús aranyba vésvé,
szelíden bámul az
örök szenvedésre.*

*A templom gyönyörű
ajtaja márvány,
koldusasszony kuksol
előtte árván,
szeme kifolyt, jajgat,
fekete a marka,
fakó bőrét a szenny
már sebesre marta...*

Berczeli A. Károly

Bárhol megjelent könyvet beszerez, szállít és raktáron tart a Sajó-Vidék könyvkereskedés Rozsnyón.

S Z E M L E

XI. Pius mondja:

nemcsak olyan emberekre van szükségünk, akik munkájukért a bért vagy fizetést zsebrevágják. Finom lelkiismeretre van szükség, akik nemcsak az emberek, hanem a fölséges Isten szüve előtt is készséggel hallgatnak a kötelesség szavára.

Aki mások között apostolkodni akar, az legyen első sorban az önmaga apostola. Neveljük magunkat az igazság szerint való életre. Tanuljunk áldozatot hozni az igazságért. Csakis így lesz erőnk és jogunk hozzá, hogy mások apostolai lehessünk.

Törekedjünk mindig a magasba. És egyre magasabbra. Nem azért, hogy a légmagasabb csúcstól elérjük. Halandó embernek ez úgy sem sikerül soha. Hanem, hogy ne maradjunk igen alant. És legalább az elérhető csúcsokra följussunk.

MADÁCH FÖLFEDEZÉSÉNEK
MARGÓJÁRA.

A válságok között hánykolódó Bécs pompás, külségeiben is imponáló bemutatót rendez Madách Imre remekműve számára. Ujságcikkek, nyilatkozatok, rádióbeharangzó előzi meg az előadást, mintha legalább is valami nagy államférfiú fogadását készítenék elő. Miniszterek nyilvánítják véleményüket róla, a bemutatón ott szorong a mai Ausztria csaknem valamennyi számbajöhető tekintélye. Kulturválság süvölt keresztül, a vészjel az egész világon. Az anyagi gondok lenyomják az embert, nem kell a könyv, a szellem, a magasabbrendű, sárból és porból kiemelkedő látás, hiszen nem érünk rá ilyesmire. a gyomrot kell első sorban elhallgattatni. Ime a cáfolat: Madách.

Madách Imre, a nógrádi remete, aki egyszer sem láthatta művét a színpadon, most egyszerre bevonul halála után hetven évvel oda, ahová talán nem is álmodta magát. a nagyvilág által is elismert magyar halhatatlanok közé. Mert valljuk meg őszintén, ilyen nagyon kevés van. Hiába az önáltatás, de hiába a tehetség is. Az utóbbi még nem útlevel a külföld felé. A régi hamburgi színrehozatala az »Ember tragédiájának még nem jelentette az idegen közvélemény meghódítását. És a hat fordítást is elfeledték, csak azok emlékeztek rá, akiknek nagyon-nagyon szívügye volt az irodalom. Több kellett ehhez.

Működésbe kellett lépnie annak az egész gépezetnek, amit sikercsinálásnak nevezhetünk. Ami kilendíti az frót a névtelenségből az oromra, ahol rásüt a népszerűség. Zenét kellett komponálni a darabhoz, el kellett egyes részeket hagyni a színszerűség szerint, fordítónak, rendezőnek, zeneszerzőnek, díszlet-tervezőnek, színészeknek, ujságróknak és politikusoknak kellett együttműködni, hogy az előadás valóban esemény lehessen és Madách Imre elfogallassa az őt megillető trónt. Most ismerik és magasztalják. A bécsi Burgtheater valamennyi előadásán szüfolt nézőtér tapsolt a remekműnek. És hetven év előtt? Gondnolt-e ilyesmire a tragédia kéziratát javító másik magyar őriás, Arany János, akinek neve ma is olyan ismertlenül hangzik azok körében, akik magyarul nem beszélnek? Sejtette-e, hogy az az ismeretlen földbirtokos, aki neki az elismert magyar írónak küldötte szerényen kéziratát és aki tőle várta a megváltó vagy lesújtó ítéletet, egyszer majd tekintélyben őt is túlszárnyalja? Fölrémlettek-e előtte a hatalmas bécsi színház csillogó lámpái, a drága bundák, a pénz és nagyon minden kirakatos szépsége, amely eljön majd hódolni a névtelen drámaírónak?

Bizonyára nem hitte, mint ahogy mi sem gondoltuk még egy évvel ezelőtt sem, hogy Madáchot másodszor is felfedezi olyan eredménnyel, s fényvel, ahogyan Bécs cselekedte. Kell tehát a kultúra, az ember isteni rendeltetésébe vetett hit, amit az Ember tragédiája hirdet Adam számtalan elbukásán keresztül is. A szellem hid, amelyen találkoznak a jóakarató emberek. Ezért választották ezt az eszközt azok, akik a két nép testvéri együttérzését kívánták. Sár most is van, abban kell gázolnunk naponta, de a tekintet fölfelé van irányítva, oda, ahonnan Adam hallotta a szótatot.

És hogy Madách nem érte meg a dicsőséget? Csak a szenvedésben tudta ki-gyöngyözni ezt a remekművet, amilyen örökséggel kevesen tettek nagyobb szolgálatot nemzetünknek. Tamás Lajos.

LIBERALIS UJSÁGÍRÓK TANULMÁNYOZZÁK A QUADRAGESIMO ANNOT. Az osztrák alkotmány Quadragesimo Anno-szellemű átalakításával kapcsolatban a Volksbund der Katholiken

Österreichs mint Bécsben, mint a tartományokban népszerű alkaban állandóan propagálja a Qu. A. eszméit. Először az egyesületi vezetőknek adtak pár hetes tanfolyamot, amelynek előadói között szerepelt dr. Schmitz Richárd népjóléti miniszter is. Abból az alkalomból kifolyólag, hogy dr. Dollfuss szövetségi kancellár a Népszövetségben bejelentette, hogy Ausztria a kor igényeinek és XI. Pius pápa enciklikájának megfelelően át akarja alakítani alkotmányát, az osztrák főváros legnagyobb liberális napilapjainak újságírói részvételével tartott több héten át a Volksbund ismertető tanfolyamot a Quadragesimo Annoról. (Cz. J.)

Humor helyett.

A „Áiradó” október 14. számának levelezési rovatában a következő apróhírdetést olvastuk:

»Szombat este 202» jeligére. levél érkezett» szerkesztőségünkbe»
»Főiskolás csinos táncpartnertőt keres. Szombat este 202 jeligére.«

Jekintettel az apróhírdetés nagy fontosságára és általános, mondhatjuk szlovenszkói érdekű voltára, a választ itt közöljük igaz, hogy nem csinos táncpartnertőtől jött a levél, mégis kérjük az illető főiskolásurat, olvassa el figyelmesen:

... ez a magyar főiskolás ifjúság, ez az újareu, apákbűneitlen mosó generáció, mely ezt a dilettáns lelkesedési hőbort hirdette. Minden adiskodás és szabódezsőködés nélkül megállapíthatom: borzasztó, ami nálunk van, blazirtság, problémánélküliség, festett polgáriaskodás az egész vonalon. Ismerkedési összejövetel, vasaltnadrág, pillangó-nyakkendő, ingyen tea, utána koplalás, „kis nő” néha nagyhangú magyarkodás, undorító gargalizálása a turáni átoknak és kezdődik megint előlről — valami megdőböntő ...

Előfizetője-e már az „Ifjúságunknak”?
Évi előfizetési ára csak 6 Ké.

Könyvek — irások.

A Katolikus Szemle újjászervezését örömmel üdvözljük. Az új forma, az új szerkesztők és az a lendületes, de amellet a legkomolyabb tudásra épített tartalom, mellyel a lap ezévi első két száma megjelent, a legtisztábban fejezik ki a tradíciókkal bíró Szent István Társulat igazi szellemét. Úgy éreztük, hogy az utóbbi időben a lap elöregedett s nem volt a magyar katolikus tudományak igazi tükré. Az a két szám, mely most előttünk fekszik a felfrissülés, újjászületés benyomását kelti. Újból a magyar katolikus tudomány kifejezőjét köszöntjük a Katolikus Szemlében s hálásak vagyunk az új szerkesztőknek, hogy a korszerűen szerkesztett tudományos revűnél a felelős szerkesztő **Michelles Vid dr.** elvét betartották: »Kétségtelen, hogy napjainkban különösen a katolikus értelmiség tagjai, akiket új és hajt a létfenntartás rettenetes irama, méltán várják és elvárhatjuk a katolikus folyóirattól, hogy az életben tapasztalatnak és másutt olvasottaknak egységes világléppé való olvasottságát számukra lehetővé tegye«. — A lap Turf Béla, Michelles Vid, Eckhart Sándor és Schütz Antal szerkesztésében jelenik meg. Külön köszönettel tartozunk a szerkesztőknek, hogy a kisebbségi magyar élet megismertetését is programjukba vették. Évek óta bánt minket, kisebbségi magyarokat az a félreismerés, mely helyzetünkről Magyarországon uralkodik. Néhány komoly ismertetőstől eltekintve (Magyar Szemle, Korunk Szava) az Urmáczy Nándorok frázispuffogatása mögött elsikkad a kisebbségi élet igazi bemutatása. (Ezek a valótlán frázishalmazok nekünk is rengeteget ártnak!) A Kat. Szemle úttörő munkáját ezen a téren is igaz szeretettel és hálával köszöntjük. Rády.

REMÉNYI JÓZSEF: Idegenben. (Versek, Génius kiadás, 1934.) — Reményi József túl közel áll hozzánk, hogy új könyvéről kritikát mondhassunk. Ismerjük írásait, állandó munkatársunk s versei és tanulmányai közül nem egy jelent meg lapunk hasábjain. Reményi József, ez a harcra kész lélekkel induló költő a vidéki kisváros, Pest és a magyar falu állomásain végigfutva kiköt egyszer a tengerentúli világban. Ennek az idegen földnek impresszióit termelték ki ez a 26 versből álló vallo-

ment. Ott áll a költő a felhőkarcolók, reklámtáblák között s úgy érzi vadouban jár, »ahol a lelkeddel tisztást hiába vársz«. »Amerika földjén mindig magam voltam« vallja be s a nagy zürzavárban magárahagyott lélekben felébredt a honvágy, mely lelkében végigvág, még akkor is, mikor versét énekelheti:

»Megtanultam lassan, alázattal járni, megtanultam csendben a holnapra várni, tegnapi kórságom ma már csak rossz (emlék, férfi vagyok küzdök, ezt is tudni: elég!«

Férfias vallomás ez a huszonhat vers. Küzdő férfi harca a kiabáló, könyökölő világban a lélekért. Verses önéletrajz — mondhatnánk — egy finom lélek rezdülései arra a rengeteg benyomásra, amit az amerikai »gigászi embervadon« tett a hazát cserélt költőre. — Akik ismerik Reményi írásait ebben a kötetben is a mélységek felé törő, finom lelkű Reményit fogják felismerni. R. E.

MAURIAC: A Frontenac misztérium.

(Possonyi László fordítása.) Az akis Yves Frontenac, aki a könyv első fejezetében előbukkan, egy számolyon ül s anyja ölébe hajtja fejét, mintha sóhajsem akarna elszakadni attól a biztonságtól, melyet ez az anyai védő és közelség-érzet rásugároz. Ezzel, — ilyenkor öntudatlanul úgy érzi, — sikerül még bizonytalan ideig távoltartani azokat a lappangó lelki fájdalokat, megmagyarázhatatlan gyöttrődéseket, melyek őt, a kis csenevész, törékeny, sápadt és gyámoltalan gyermeket környékezik, mintegy előrevetve árnyékát eljövendő életének... — Ez az Yves a gyermekekor derűs, gondtalan szünidőit Bourideys-ben tölti a család ősi birtokán, melynek határait még a pásztor-ösöktől elrejtett — ma bozót és földdel betakart, mohos kövek jelzik. Itt ezen a földön, a Frontenacok földjén, őriási fák uralkodnak, a párás alkonyatok a szél, a tenger sóhajtását hozzák a meghajszolt fenyők sudarainak, melyek hajlongva, suhogva suttogják egymásnak végtelen dalaikat. Ez a darab föld misztikus rejtelmekkel s összefüggésekkel van teli, — a föltöte elsuhanó felhőktől kezdve, a Hure folyó századokról-századokra egymást hajszoló habjaiig, — »mélységesen titokzatos a köz, mely esténként felszáll ezekről a mezőkről az első csillag felé a világ végezetéig...« — Ezek a tölgyek és fenyők e föld mélységeinek nedvelt szívják fel gyökereikbe évszázadok óta s rejtik lombjaik

közé a Frontenacok sóhajait, — itt ösökök árnyai lebegnek s e földről elenyészett életüknek rövid kis mását élék át annak a fiatal Yvesnek gondolataiban, ki a park sötét bozótjában megbújva ráeszmél a lelkében kigyúló isteni szikrára, mely végtelen időkig van hivatra őrizni a Frontenac-család immár szétrombolhatatlan misztériumát. Ennek a jóformán még gyermeknek élete, zseniális költői ihletének titkos megnyilatkozásai, csupa feszült izgalommal jelentkeznek. Felcsigázott várakozás, Istennel és önmagával való vívódás, ráébredés a vak kényszerűségre, mely őt később a vak emberi erdő sűrűjébe vegyülve hiába-való sóhajtozásokra és végtelen szenvedésekre hajtja... — Yves csak sokkal később, párisi lakásának betegágyában fekvé, — (meghajszolt idegrendszerének kimérülésében sikertelen öngyilkosságot követ el) jön rá, hogy ő azok közé a kiválasztottak közé tartozik, akik végtelen szabadságot élveznek a földön, s közben hurcolják egy szív rabláncait, mely nem e világra született... Egyik teremtménytől a másikhoz futnak, hogy magányosságukat és éhséget lecsillapíthassák — azt az éhséget, mely ezeket a földön nem elégülhet ki... Megérzi, hogy eljövendő írásművei sem lehetnek egyebek, mint a kétségbeesés kifejezői. S azon a párisi estén félig ébren, félig álomban a burideys-i fenyőkre, e néma őriásokra gondol: »melyek csak akkor szólnának meg, ha a vad nyugati szél korbácsolja ki belőlük a hangokat. Nekik is csak a végeszakadatlan kínzatás oldja meg a szavát. »De Yves ugyanakkor arra is ráeszmél homályosan, hogy: »minden tetteiből eddig rejtett könyörgés sír fel s nem volt egy kiáltása sem; hogy ne hívtot volna vele Valakit...« — Yves Frontenac alakja köré fonódik a család minden tagjának, édesanyjának, testvéreinek s nagybátyjának élete e regényben. Blanche, az anya, ki minden életenergiájával gyermekeit táplálja (bár vallásos önfegyelmzésében sokszor szárazzá és kicsinyessé válik) önmagával, özvegyi sorsával nem törődve, később jóformán magára maradva, s lassankint elsorvadva, — az örök anyatipus megszemélyesítője. Ő öntudatlanul hisz abban, amit Yves állít, hogy valamikor minden szeretet Egyetlen szeretetben egyesül s ő odaát is együtt lehet gyermekeivel... Yves testvérei közül, ki, kel együtt nő fel a bourideys-i parkban, Jean Louis megható és grandiózus alakja az, ki átérzi Yves magányos vergődését. Külön-

Ben ő maga is, (mint a többi testvért Yves kivételével) meghajtja fejét a tradicionális polgári kötelességteljesítés lényeszerének. — Ennek a francia tardsadalomnak alakjai hullámanak Yves körül, a Frontenac-család hagyományos, földközeli s vallásos dogmákból táplálkozó erkölcsi szigorúságának levegőjében. — Mauriac, ki végtelen szárnyalással lebeg a magasság és mélység misztikus rejtelmeiben, — könnyű gúnynyal siklik el az apró emberi fonákságok, múlt emberi gyöngeségek felett, — alapjában az örök dolgokat, a lényegyet keresve és éreztetve. E művéhez a kritika csupán öszinte bámulattal és csodálattal közeledhet. A Frontenac-misztérium, Possonyi László kitűnő, az árnyalatokat bámulatosan és érzékeltető fordításában, valóban nagy élményévé és nyereségévé válik a magyar olvasóközönségnek. (Korunk Szava.)

GABOR GÉZA dr. Mécs László (Sopron, 1933.) A szerző egy 38 oldalas kis füzetben kísérli meg Mécs költői arcképet megrajzolni. Bő idézetekkel bizonyítja, hogy Mécs oeuvrejét az evangélium mélységeiből kivirágzott katolikusság és származási adottságai jellemzik. Ez a rövid terjedelem természetesen nem elégséges egy mélyreható analízisre, hisz — tudjuk — Mécs egyik legtermékenyebb költőnk s ma már hét kötete s fengeteg kötetbe nem gyűjtött verse képezne az irodalmi analízis tárgyat. A kis füzet azonban megadja annak a rendszernek a vázlatát, melynek alapján egy mélyebbreható Mécs-ismertetés jelenhetne meg. R.

Két értékes és valódi ifjusági könyvet adott ki a Könyvbarátok Szövetsége. Az egyik Tamás István regénye: »A Szegedi Pedellus«, a másik Szondi György: »Testvérke naplója« című könyvet. Tamás István neve a múlt évben vált ismertté a Szabadkai diákok című élsőrangú regényével. A mostani könyv (Haranghy Jenő rajzaival) semmiben sem marad mögötte ennek. A Szegedi Pedellus bájos és izgalmas diaregény s minden bizonynyal nagy sikere lesz. Szondi György a holland-magyar barátkozás erősítésére szánta kedves könyvét. Aktualitása, a mai magyar élettel való egybefonódása adja meg különös értékét. A rajzokat Helbing Ferenc készítette. A két könyv kiállítására az Egyetemi Nyomda művészetet dicséri.

MOSSONG O. S. B.: Apostolatát na lte-ry se zapominá. Přel. Sestry Neposkv. Poč. P. M. Přerov.) Nem tudunk róla megjelent-e már magyarban is Mossong luxemburgi bencéspáternek ez a kis műve, melyben a világi apostolkodás egyik elhanyagolt részére a papokért való ima és áldozatok által végzett apostolkodásra hívja fel figyelmünket. Kis szent Teréz és más apostoli lelkek példájával s mondásaival mutat rá a szerző a csendben végzett ima s a papokért felajánlott szenvedés óriási értékére. Többet teszünk Krisztus királysága érdekében, ha a hivatások magaslatán nem álló rossz papok szeretetlen bírálgatása helyett is inkább imádkozunk értük. Csáji J.

Dr. PRIVITZKY GYULA: A rozsnýóí rómal katolikus népiskolák történetéből. 1672—1933. A tudós szerző egy rozsnýóí iskolaépület felavatása alkalmából mondott beszédét adta ki könyv alakban. Előadásában rámutat az egyház nagyszerű munkájára a népnevelés terén s ezután nagy történelmi szak tudással ismerteti a rozsnýóí katolikus népiskolák fejlődését, kifejtve, hogy hogyan lett »Rozsnýón egy fatákolmányból a Drázus partján két olyan tisztelet parancsoló intézmény, mint az épp akkor felavatott páli szent Vince irgalmas nővéreinek új iskolaépülete és tartományi rendháza. A mindvégig élvezetes előadás jelentősége, hogy történelmi adatokkal mutatja be a kat. Egyház népnevelő munkáját a multban s egyúttal a nagyközönséget az olyannyira elhanyagolt helyi történelem megismerésére is rávezeti. Kívánatos volna, hogy minél több ily élvezetes stílusban és komoly tudományossággal megírt monográfiánk legyen Szlovenszko kulturális helyi viszonyairól. R.

SZANTÓ LAJOS: Hadüzenet a nyomorúságnak. (Székely A. kiadása, Bp., 1933. — 3 Kő.) A szerző csupa jószándék s a nyomorúság megszüntetése érdekében az emberiség szívére apellál. Komoly erkölcsi felfogásának bizonyítéka, hogy Istenhez való viszonyunk alapján vonja le következtetéseit. Stílusa dagályos s ez nehézkessé teszi a különben jószándékkal írott könyvecskét. M.

Az 1933-évi tartalomjegyzéket mai számunkhoz mellékeljük.

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

Kenyér és kultúra.

Dr. Vértési Frigyes.

1. Az ember létfenntartási joga mellett alig van fontosabb természetjoga a munka- és kultúra-jognál. A létfenntartási jog a vegetatív élet fennmaradását a kultúra jog a szellemi élet kifejlesztését és fenntartását célozza.

A két ősjog akadálytalan gyakorlása végett, magának az emberi természetnek ösztönösen parancsoló igénye folytán, tömörültek az emberek államokba. Az állam ugyanis az a közösség, amely jog- és kötelesség-kapcsolatával hivatva van az ember ősjogait megvédeni, a jogok gátlás nélküli gyakorlására szükséges közjavakat előteremteni és az állampolgároknak igazságos elosztással rendelkezésére bocsátani. Ebből az is következik, hogy minden államszervezet és gazdasági struktúra rossz, természetjog-ellenes, amely az általános létfenntartási- és kultúra-igényt nem elégíti ki, bár az állam anyagi-erői és kultúrtenyezői a maguk összességében elégségesek volnának valamennyi állampolgár jogos kenyér- és kultúr-igények teljesítésére. Ha ugyanis az anyagi-javak összessége elégséges meglehetést tudna nyújtani minden polgárnak és mégis sok a hibáján kívül munkanélküli, vagy éhező, nyilvánvalóan idejétmúlt, természetjogellenes a javak jelenlegi elosztása, amelyet sürgősen meg kell változtatni! A gazdasági jog messze kullog az általános létfenntartási jog mögött! Ugyanez áll — mutatis mutandis — a kultúra-jogról és tényezőinek az elosztásáról.

2. A modern állam jelenlegi berendezkedésében legfontosabb kultúr-tenyező, kultúra-eszköz az iskola. Az általános iskolakötelezettség mellett igen fontos az általános, a felső iskolákra is kiterjedő iskolai tanulás-jog. Ezt a jogot nyirbálja meg a numerus clausus-törvény, vagy rendelet, amelyet nem azért tartok első sorban sérelmesnek, mert a zsidóságot akarja kiszorítani népszerűségét számarányát messze felülmúló főiskolai kultúrájából, hanem azért mert a numerus clausus egyben a főiskolák látogatásának, tehát a magasabb formális kultúrájának általános korlátozását jelenti. Ez a korlátozás abból a felfogásból indul ki, hogy a főiskolai képzéssel az a jog is együtt-jár, hogy a diplomának megfelelő, vele egyértékű elhelyezkedés de iure követelhető. Már most, mivel a legtöbb állam nincs abban a helyzetben, hogy valamennyi főiskolát, vagy akár középiskolát végzett polgárát megfelelő intellektuális pályán elhelyezze, azért úgy próbál — legtöbbször félintézkedéssel — a bajon segíteni hogy korlátozza — főként — a főiskolák látogatását, vagyis az általános kultúra-szerzés legtermészetesebb és legegyszerűbb lehetőségét. De nemcsak az állam nem képes állami jellegű, megfelelő hivatalokba juttatni főiskoláit végzett polgárait, hanem a társadalom sem tudja őket diplomájukkal egyenrangú intellektuális foglalkozáshoz juttatni. Ennek pedig csak részben oka a jelenlegi gazdasági válság! Azt mutatják ugyanis a vonatkozó statisztikák, hogy a maihoz hasonló gazdasági krízist nem ismerő, háború előtti időkben sokkal kisebb volt aránylag a középiskolát és főiskolát végzők száma, mint az utolsó években. Tehát azt kell mondanunk, hogy az elemi népoktatás általános kötelezettsége; az ezt követő kezdeti kultúrájának közössége és egyéb tényezők lényegesen felemelték a kultúr-igényt és úgy megtöltötték a magasabb fokú iskolá-

1) Amellett, hogy ez igazságtalan jogfosztás, — a zsidók is egyenrangú polgárok — még akkor sem tudna álláshoz jutni valamennyi keresztény diplomás, ha egy zsidó sem végezne főiskolát. Sokkal célravezetőbb és jogos is lenne az állások betöltésénél behozni a népszerűségét kb. megfelelő arányosítást!

2) Azt mondom, hogy a kultúra-szerzés legtermészetesebb és legegyszerűbb lehetőségét, mivel kultúra-szerzhető formális iskolázás nélkül is csak sokkal nehezebben, legtöbbször házilag és csak egészen kiváló tehetségük által, — amit az autodidakták nem épen nagy száma is igazol.

kat, hogy még a háboru előtti jólét mellett sem lehetne az összes diplomáso-
kat megfelelő és kielégítő foglalkozással ellátni. Ha pld. annyi egy országban az
orvos, hogy minden 8-900 lakosra jut egy, nyilvánvaló, hogy az orvosok egy ré-
sze kielégítő orvosi munkát nem kaphat, legfeljebb abban a lehetetlen feltev-
vésben, hogy az orvosok számának növekvésével egyenes arányban nő a meg-
betegedések száma is, vagy pedig akkora és olyan elosztású lesz a nemzeti jó-
védelem, hogy a társadalom az orvosoknak, mérnököknek stb. tizezeit vagy
minimális munka fejében már közepes életnivón eltartja, vagy pedig ma, még
nem is sejtett módon, teljes intellektuális munkaerejüket megfelelő anyagi el-
lenérték fejében igénybeveheti. (Gondolom, az utóbbi föltevés inkább Ovidius
»Aurea aetas«-ába, mint a jelen kor valóságába illik!

Hogy a diplomások száma milyen mértékben múlja felül egyes országok
intellektuális munka-szükségletét, vagy lehetőségét nem tudom eldönteni. Az
azonban bizonyos, hogy az általános tanulási-jog fenntartása mellett feltéve a
jelenlegi széleskörű kultur-igény fejlődését, az aránytalanság a megfelelő el-
helyezkedés lehetősége és az iskolátvégzettek száma közt, folyton fokozódik.
Vajjon ez a tény feljogosítja-e, vagy épen kötelezi-e az államokat arra, hogy
polgárainak tanulási jogát az intellektuális pályák fölvevőképességének arányá-
ban korlátozza, tehát vagy meglévő iskoláinak egy részét beszűntesse, vagy
pedig aránylagosan elnéptelentse?

3. Mielőtt a kérdésre felelnék, ismételten hangsúlyozom, hogy az állam-
polgároknak a létfenntartásához hasonló joga az egyéniség szellemi felének a
kiművelése is. Ennek megfelelően az államnak természetjogi — tehát a leg-
szorosabb értelemben vett — kötelessége gondoskodni mindazon közjavakról,
amelynek minden időben a korszerű műveltséget, minden kulturképes polgár-
nak hozzáférhető módon, közvetítik. Ez a mód, eszköz a helyesen tagozott is-
kola. Az iskolának hozzáférhetőnek kell lennie, nemcsak a szegényeknek, ha-
szellemi egyéniségük számukra lehetséges kifejlesztésére. Épen ezért igazság-
nem a szellemi, közép-átlag-nívójú polgároknak is, mert nekik is van szel-
lemi létfelük, műveltség-igényük és kulturképességük, v a g y i s j o g u k
talan jogfosztás lenne, ha valamelyik állam az iskolák elnéptelentését úgy
hajtaná végre, hogy csak a »jelesek« számára volna azokban hely. Annál is in-
kább igazságtalan ez az eljárás, mert a gyengébb képességűek kizárólag az is-
kola segítségével tudnak kulturát szerezni, viszont a tehetségesek, ha minde-
áron műveltségre törekszenek, bár sokkal nehezebben, de képesek kulturára
szert tenni — iskola nélkül is. A művelődéssel is körülbelül úgy vagyunk,
mint a létfenntartással: nem az erősek, a kiválók szorúlnak a köz támogatá-
sára, hanem a gyengék. Ezzel persze nem akarom a contra-selectioit propagál-
ni, hanem csak az »elégészes« előmenetelűek tanulási jogát alátámasztani.

Feltéve tehát, hogy van általános művelődési iskolai-tanulási-jog, jog-
fosztást követ el az állam, ha polgárainak egy részét a művelődés egyetlen
biztos eszközének használatából, t. i. az iskolai tanulásból kizárja. Minthogy
azonban lehetséges az igazságos jogfosztás is, — pl. a büntetettek szabadság-
jogának ideiglenes felfüggesztése stb. — a kérdés most már így alakul: igaz-
ságosan jár-e el az állam, ha polgárainak egy részét a magasabb iskolákból,
tehát — practice — a magasabb műveltség megszerzésének a lehetőségéből ki-
zárja? Igazságos ez a jogfosztás?

4. Két okból lehetne igazságosnak tartani. Az első az volna, ha a magasabb
iskolai kiépítés természetéből ép úgy következne az intellektuális pályán való
elhelyezkedés közvetlen joga, (tehát: nem csak pályázási jog!) amint pld. az
ember természetéből az élet-, vagyonszerzési-, stb. jog. Ebben az esetben csak-
ugyan úgy tűnhetné fel, hogy az állam kénytelen a magasabb iskolák látoga-
tását annyira korlátozni, hogy a képesítettek száma ne legyen nagyobb, mint
az elhelyezhetőké, mert különben — a képesítettek fölös száma folytán — le-
hetetlenre adna jogot, ami immoralis. Nem volna tehát — látszólag — más
megoldás, ha az állam a diplomával szerzett jogot (a föltevés szerint t. i.!)
érténi nem akarja, hogy csak annyi jogot enged szerezni, — csak annyi pol-
gárát engedi diplomához jutni, — amennyinek meg tud felelni, vagyis a köz-
vetlenül megfelelően alkalmazhatók számarányában. Ebben az esetben valóban
nem érhetné az államot az a vád, hogy a diplomák fölös számban való kiadá-
sával tudatosan beválthatatlan ígéretet tesz, azaz egyik legfőbb erkölcsi teki-
-

tély csúfúl becsapja alattvalóit. És mégis: még ebben a föltevésben sem igazságos az iskolák látogatásának a korlátozása, vagyis még akkor sem, ha a diploma nem csak képesítést, hanem közvetlen jogot is adna valamely intellektuális állás elfoglalására.

Ebben az esetben ugyanis két jog kerülne collisióba: az egyik a művelődésé, amásik a létfenntartást biztosító szellemi munkáé. A két jog közül (ha a másodikat is természetjognak veszem!) a kultura-jog az eredeti, az emberi természet szempontjából a fontosabb, a másik származék-jog. Már most, ha az állam nem képes mindkét jognak érvényt szerezni, az általános erkölcsi és jogi norma szerint a fontosabbat köteles — a lehetőségek határain belül — megvédeni és a deriváltat figyelmen kívül hagyni. Másszóval: nem szabad korlátozni a tanulás jogát azért, mert nem tud minden diplomásnak megfelelő elhelyezkedést biztosítani, mert így az álláshoz nem juttatható és ezért a magasabb iskoláktól elzárt polgárait kétszeres károsodás éri, t. i. kizárás az intellektuális pályákból, amit a szükség indokol és kizárás a magasabb kultura megszerzésének normális lehetőségéből, amit semmi szükség sem indokol, ha t. i. az állam anyagi ereje összes polgárainak minden tanulási kedvét kielégítő iskola mennyiséget képes fenntartani. Ez utóbbi szükség elbírálásánál figyelembe veendő az a természetjogi norma, hogy a kultura s az azt szolgáló eszközök (jelesül: az iskolák) általában sokkal fontosabb életjavai az emberiségnek, mint azok, amelyek a civilizációt szolgálják — nem is szólva luxusjavakról. Tehát a visszanyesést ez utóbbiaknál kell kezdeni és csak ha elkerülhetetlenül szükséges, szabad a kulturjavak lerombolására, a kultúrtenyészők visszafejlesztésére gondolni! Ezt a szükségességet azonban egyik gazdasági válságban élő állam helyzete sem indokolja! Így tehát igazságtalan jogfosztást követne el az állam az iskolalátogatás korlátozásával még abban a feltevésben is, ha diploma közvetlen jogot jelentene meghatározott intellektuális elhelyezkedésre.

De nem jelenti azt, mert egészen más a műveltség — még a diplomával igazolt is — és más a létfenntartás, vagy ennek meghatározott típusa. A kettő egymástól nagyon jól elválasztható, tehát természetüknél fogva nem tartoznak szorosan össze. Lehet valaki nagyon kulturált, folyton művelődő ember akkor is, ha keze munkájával keresi kenyerét, amint erre számtalan példa van. Egyébként is a modern élet erős differenciállódása folytán a főiskolai diplomával betölthető hivatalok is oly kis töredékét veszi igénybe az iskolai műveltség — sokszor az alakinak is — részének, hogy ez a fajta u. n. úri létfenntartás is alig használja ki és még kevésbé fejleszti a megszerzett műveltséget. A szakokban alszakok képződtek, a hivatalokban parányi fogalomkörű ressort munka folyik. Önműveltség fejlesztő tevékenység a tudományos kutatók csendes zugain kívül kevés, létfenntartás nyújtó, hivatalban lehetséges. Nem is az úri gúnyában ellátható hivatal, sokszor gépies akta-gyártás, szalónbeli egyenrangúság az egyéni kultura fejlődésének az előfeltétele, hanem az isten-adta képességen kívül némi kultura-éhség, az iskola által nyújtott kezdeti műveltség és értelem-csiszolt-ság, valamint, mint alapfeltétel, az emberhez illő létfenntartás biztosítása. Ha ezek a tényezők megvannak, a diplomás ipari munkás lemossa majd magáról a biztos megélhetést adó ipari, gyári munka porát és örömmel műveli az iskolából hozott, kuttarával kifinomított, szellemileg éhes lelket! Tehát: gondoskodjék az állam minden polgárának — akármilyen munka árán — elégséges kenyérről, ahelyett, hogy kirekeszti azok nagy többségét a magasabb kultura megszerzésének lehetőségéből!

5. A másik — sokkal jelentősebb — ok, ami az iskolalátogatás és így a magasabb kultura általánosodásának korlátozását indokolná az, hogy az intellektuális pályákon elhelyezkedni nem képes diplomások olyan turbulens forradalmi csoporttá válnak, hogy komolyan veszélyeztetik az állam belső békéjét. Tagadhatatlan, hogy a diplomás éhező forradalmibb, veszélyesebb, mint műveletlen sors-társa. Az egyéni kultura képesíti a szellemi proletárt helyzete embertelen, igazságtalanság voltának világos megítélésére, nagyobb szellemi akció-képessége nagy erejű kirobbanásra. Kétségtelen az is, hogy a műveltség más irányú igényeket is nevel ezért az éhező kultúrember igényei és ezek teljesedése közt sokkal nagyobb a feszültség, mint egy munkanélküli, műveletlen munkásnál. In-dét a tul-dinamikus elégedetlenség.

Már most, ha az államnak csak az a választása van, hogy vagy az elhe-

lyezkedési lehetőségek arányában korlátozza a magasabb iskolákat végzők számát, vagy pedig az állástalan diplomások örök forrongásával veszélyeztetni engedí benső békéjét, nyilvánvaló, hogy a természetjog az előbbit követeli. Az államok benső békéje ugyanis olyan elsősorú közérdek, hogy érte sok polgárnak egyéni érdekét fel kell áldozni.

Csakhogyan van más választás, egy harmadik lehetőség is!

Az állástalan diplomások erőszakos megfélemezésére egyáltalán nem gondolok, főként azért nem, mert túlkegyetlen és nem is célravezető. A rendőrkard gonosztevők fékentartására, nem pedig ösztönös életigények elfojtására való. Ideákat nem lehet puskagolyóval elpusztítani, barrikáddal, towaterjedésében megakadályozni. Nagy lelki elégedetlenséget nem nyom el még a legdurvább ökl sem, hanem csak szellemi etszközökkel lehet elcsitítani. Nyúljon ezekhez az állam!

Használja fel magát az iskolát a lelkek megnyugtatására, amelynek éppen az elhelyezkedési lehetőségekhez viszonyított túlnépessége veszélyeztetni benső békéjét!

Az első, amit tehet, az, hogy szaporítsa a magasabb iskolákat és tárja ki azok kapuit, ezenfelül könnyítse meg anyagilag is az iskolák látogatását. Ennek a paradoxonszerű követelésnek igen egyszerű a magyarázata. Kinek jut ma eszébe, elemi-iskolai »képesítéssel«
büszkélkedni, szorosan vett hivatalnoki állásra pályázni?! (Csak képviselőségre, főispánságra és minizterségre-»képesít!») Pedig ezelőtt 50 évvel, amikor az általános népiskolai tankötelezettség még csak kezdte éreztetni hatását, még tán főtisztviselő is akadt, akinek 6 elemi, rátermettségen és egyszerűségeen kívül más képesítése alig akadt a magas hivatalra. A tanítókról, jegyzőkről nem is szólok! Amitő az azonban az utcaspróknak és mosogatóasszonyoknak is meg van a népiskolai végzettségük, ugyan ki kísérli meg akár csak kanászbojtárságra is a népiskolai bizonyítvánnyal, mint megkülönböztető előnnyel »pályázni«?! Ugyanez áll a magasabb iskolákra is! Ma már bizonyos iparágakban csak 4 középiskolával lehet tanoncnak bejutni. Minél általánosabb, »közönségesebb«
lesz a közép- és főiskolai képesítés, annál kevésbé támasztanak a diplomások, pusztán a diploma alapján, bármely állásra is igényt. Emelje fel az állam a kötelező népoktatást nyolc évre és mindenki egész természetesen fogja találni, hogy négy középiskola külön semmire sem képesít, semmiféle hivatalnoki állásra igényt nem ad. Ezzel már egyben a magasabb képesítésűek számára is sok helyet tesz szabaddá. Így pl. a különböző segédtiszi állásokat (vasuton, postán, különböző segédhivatalokban) magától-értetődően érettségis előképzettséghez kötheti, az eddigi érettségis állásokat pedig főiskolai diplomához. Így tehermentesül a szellemi munkapiac, de a fizikai munkáé is, a munkaerők túlnagy tömegétől. (Az elemi oktatás 2 évvel való meghosszabbítása kizárja a munkavállalásokból a 12 éveseket. Mennyi inashely szabadúlna így fel! Persze a segédek száma is — egyelőre — csökkenne!) Összefoglalóan: majd ha minden 3., 4.-ik embernek érettségije, minden 10.-iknek főiskolai végzettsége lesz, maguk a képesítettek fogják természetesnek találni, hogy a diploma egyéni kultúrájuknak a tanusítványa és semmi esetre sem létfenntartó, szellemi foglalkozásra szóló váltó, amelyet az állam, vagy a társadalom köteles sürgősen beváltani. Majd rájönnek a diplomások arra, hogy nem mocskolja be a diplomát semmiféle ipari munka, hanem kizárólag az a hamis önértetű éhetetlenség, hogy diplomás ember csak hivatalnok, vagy lázadó lehet. Meg fogja érteni a tanulni-vágyó fiatalság, hogy az állam csak akkor bocsáthatja rendelkezésére a kultúra felértékelhetetlen kincseit, ha ezért cserébe, éppen a nagyobb kultúra okán, fokozottan megbízható polgárokat és nem nemzetellenes, talajtalan forradalmárokat kap. Gondolom, ha választás elé állítják a fiatalságot, hogy vajjon kell-e neki az iskolák magasabb, kultúrája megfelelő elhelyezkedési lehetőség nélkül, vagy inkább megmarad ösműveletlenségben, a kultúrát fogja választani-napszámos kenyér mellett is! Ezt a nyugodt kultúraakarást, a létfenntartási mód kikötése nélkül, csak úgy lehet elérni, ha a régi becsontosodott tradíciót, amely szerint a diploma egyet jelentett a hivatalnoki állással, a magasabb iskolázás kiterjesztésével szuggesztív erejétől megfosztjuk és diplomásainkat minden létfenntartó munkára lelkileg szabaddá tesszük. Ezt — ismételtlen hangsúlyozom — nem az iskolázás csökkentésével, hanem annak liberálisabb kiterjesztésével lehet elérni, már csak társadalmi-önérzet szempontjából is. Nem lesz ugyanis nehéz pl. orvosi diplomával asztalossegédnek lenni, ha sok száz, vagy ezer hasonló műveltségű

»kollega« áll a gyalupad, vagy a fűszeres bolt pultja mellett, de nehéz ma még, amikor újjal mutogatnak reá, mint valami természeti ritkaságra és a kultúrálatlan környezet túlon túl megnehezíti a kenyérkereső munkát. Ma olyan átmeneti időben élünk, amikor a diplomák számá azelőtt sokkal több, soknak azonban még kevés. A kultúra iránya az, hogy sokkal többen legyenek és csak a **barbár, materialista** célszerűség akarhatja csökkenteni számukat.

6. A magasabb iskolát-végzettek céltudatos szaporításán kívül még az **iskolai nevelés** is sokban hozzájárulhatna ahhoz az egészséges felfogáshoz, hogy az iskola **kultúrát és nem kenyéret közvetít**. Tegye az állam kötelezővé tanárainak, hogy gyakran oktassák ki a tanulókat arra, hogy a kézimunka époló tisztességes kenyérkereset, mint bármely hivatalnoki állás, hogy az iskola nem szellemi munkára felszabadító céh, hanem lélegzadagító intézmény. Célravezető lenne az is, ha minden középiskolába lépő tanuló szülőivel oly értelmű megállapodást íratna alá az iskolai hatóságj hogy az iskolai képzés elnyerése alapján nem támaszt igényt az állammal szemben gyermekének intellektuális pályán való elhelyezésére. Ugyanilyen értelmű kötelezvényt kellene aláíratni a főiskolák hallgatóival is. Ez a kötelezvény, ennek sokszoros hangoztatása iskolában, sajtóban mintegy pszichikai előkészítés lenne arra, hogy a diploma megszerzése után a végzettek ne számítsanak kizárólag intellektuális kenyérkeresetre, hanem az igazán kultúrember szellemi rugékonyságával beérjék olyan létfenntartási lehetőséggel, amilyen épen akad. Gyászos nyafogásnál, szülők, vagy a társadalom kegyelemkenyérnél, feleltlen lázongásnál minden becsületos munkával megszo: **kenyér többet ér!**

A kultúra mindszélesebb-körűvé válása nagyban elősegítené a társadalmi **békét is**. A társadalomban három fő elkülönülési tényező lehet megkülönböztetni, t. i.: **származást, vagyonot és műveltséget**. Egyenrangú képzés mellett ma már megvan a társadalmi egyenrangúság elismerése még akkor is, ha hivatali pozícióiban nagy különbségek vannak. (A fiatal megyei aljegyző szivesen látott egyenrangú vendég pld. az alispánnál.) Az egyes társadalmi rétegek elkülönülése foglalkozásbéli lényeges eltérés miatt csak következménye a műveltségi különbségnek. Az iskolákat végzett iparost, vagy kereskedőt a mai u. n. úri társaságok örömmel befogadják. Tehát csakugyan három fontos elkülönülési tényező marad. Ezek közül a származásit alaposan megtépázta a forradalom. Ma már becsülik úgy a szellemi, mint a születési arisztokráciát. Ez egészséges vívmánya a forradalomnak! A legnagyobb társadalmi megoszlást a műveltségi különbség okozza. A munkás, proletár szemében ma is a hivatalnok, a diplomás a **gyűlölt úr**. Ezen a nagy gyűlölködésen volna hivatva segíteni a magasabb iskolai műveltségnek a kiterjesztése. Majd, ha a jobb ipari, gyári munkások közt is akadnak szép számmal olyanok, akik Cicerot és a trigonometriát is valamelyest ismerik és nemcsak a Cicerone-t, meg az egyszerűet, akkor a foglalkozásbéli különbségeket könnyen áthidalja a különböző foglalkozásúak **lélek-tartalom közösége**. Ez nagyobb összekötő erő, mint pld. a politikai pártállás azonossága, stb. Sőt azt is ki merem mondani, hogy a társadalmi rétegek harmonizálására a műveltség közösége, múlhatatlanul szükséges. A szociális harmónja ugyanis lelkek egybehangzása, amit utópia várni a lélek-tartalom hasonlósága nélkül! Így a vagyoni különbségek is sokkal kevésbé éreztetnék diszszociállo hatásukat, mert a gazdagokkal egységesen állana szemben a nemzet művelt nagy többsége, a kultúra szuggesztív megbecsülése.

Nem tagadom, lehetne **átmenetileg** segíteni a mai diplomások egy részén, különböző szociális intézkedésekkel. Sokat emlegetik az álláshalmazás megszűntetését, az önálló keresetre nem szoruló női munkaerők elbocsátását. Mind a kettőt meg kell csinálni, mert a létfenntartó munkamennyiség jelenlegi korlátozottsága mellett csakugyan tűrhetetlen, hogy egyeseknek felesleges kalácsot, másoknak még a szükséges kenyéret se hozza meg az elsődleges létfenntartó tényező, az egyéni munkaerő. De ez csak részleges és csak ideiglenes megoldás, mert a korlátlan tanulási szabadság mellett — még ha jelenleg nem is úgy volna — semmiféle szociális intézkedéssel sem lehet — rövid idő múlva — az összes diplomásokat elhelyezni.

Még kevésbé segít az időelőtti **kényszernyugdíjazás**. Tegyük fel, hogy ma

elbocsátják állásaikból, mindnazokat a tisztviselőket, akiknek 30-35 évi szolgálati idejük van, tehát az 55-60 éveseket, vagyis csupa munkaképes embereket. Amellett, hogy ez az intézkedés az államokra óriási nyugdíj-terhet ró és java munkaerőket téltlenségre kárhoztat, igen rövid időre segít megint abban a feltevésben, hogy az iskolákban nincs semmiféle numerus clausus. Mert mi történik, ha még úgy sem tud elhelyezkedni sok diplomás? Nyugdíjazni fogják az 50, 45, 40 éveseket is? Tehát a nyugdíjazás lényeges segítséget nem hozhat.

Felfogásommal két ellenvetést lehetne szembeállítani. Az egyik: úgy beszélnek a diplomások, ipari, kereskedelmi stb. pályákon való elhelyezkedéséről, mintha az olyan könnyen menne! Ezekre a pályákra is nagy a munkaerő-fellet. Ez igaz, de azért a magasabb iskolázottságú ember, ezeken a pályákon, sokkal könnyebben el tud helyezkedni, mint az intellektuálisokon, ha komolyan akar. De még ha nem is tudna, sokkal jobb a társadalom békéje és szociális gazdasági helyzete szempontjából, ha egy állam polgárát közül minél többül 18, 23 éves koráig az iskola padjait közt, művelni magát és csak az iskola elvégzése után keres létfenntartó munkát, mintha már 12 éves korban beáll a munkakeresők közé s így forradalmi méretűre duzzasztja fel a munkanélküliek tömegét.

A másik ellenvetés az, hogy, ha a diplomások is fizikai munkával akarják fenntartani magukat, elveszik a kenyeret azoktól, akik csak fizikai munkára képesek. Bizonyos mértékig ez igaz lenne, ha az állam nem gondoskodnék minden polgárának létfenntartásáról. De köteles gondoskodni egészen addig, amíg a nemzeti vagyon összessége valamennyi polgárának létfenntartására elégséges. Ebben a feltevésben: — egész felfogásom számol ezzel — ha ki is szorulna a fizikai munkások egy része bizonyos foglalkozási ágakból amiatt, mert a diplomások is fizikai munkával kénytelenek kenyerüket megkeresni, majd gondoskodik az állam — legalább is — tisztességes megélhetést nyújtó szükségmunkáról! Elvitathatatlan tény, hogy a nemzeti jövedelmek erős csökkenése következtében az általános életstandard erősen csökkent. Ebből a csökkenésből mindenkinek ki kell venni a részét, tehát a munkásnak is. Ezért nem történik igazságtalanság, ha a diplomások fizikai munkavállalása folytán az ipari munkásság egy része kevésbé kvalifikált munkatérre szorul, csak legyen biztosítva elégséges létfenntartása. De különben is: ha a jelenlegi diplomások nem végeztek volna iskolát, ugyanazon munkaalkalmakért versenyeznének a nem iskolázott fizikai munkásokkal, mint amelyekért ma konkurálnak diplomával a zsebükben! Így tehát az iskolázottság nem növeli a fizikai munkapiac feszültségét! Sőt: az iskola által nagyban csökkenti a munkakeresők számát, hogy a 12-23 éves korosztályok sok tízezer tagját leköti számukra a munkavállalást lehetetlenné teszi!

Új idők, új problémák új megoldást keresnek. A »régi jó időkben« már a középiskola egy-két osztálya is számba jött, »úri-életpályákra kvalifikált. Ma a doktori diploma is kevés. Az új idők iránya a kultúra rohamos terjedése. Majd minden államban kötelező a népoktatás. Nem lehet tehát visszafordítani a fejlődést és a kötelező ellemi oktatás mellett a magasabb műveltség megszerzését csak kiváltságos egyénekre korlátozni. A probléma megoldása csak az lehet, hogy az iskola a kultúra-közvetítés kiinduló tételévé tegye meg azt, amit a mai fejlődés követel: a kultúra nem kenyér!

Gyertek velünk!

Győry Kálmán.

(Szavalkórus.)

Világos kar: A katolikus magyar dolgozók közül jöttünk,

Sötét kar: dolgozni az Úr kertjében.

Világos szóló: Új hangon hirdetjük

Világos kar: Az örök igazságot:

Összkar: »Szeressétek egymást emberek.«

Sötét kar: Ma gyűlölet uralkodik mindenütt.

Világos kar: Mi mégis bátran valljuk:

Sötét kar: Győzni fog —

Összkar: a szeretet!

Sötét szóló: A távolban ragyog a szent kereszt,

Sötét kar: s a kis csapat menetel,
nem néz oldalt, vagy hátra,
sem a földre le,
szemét a távol fényességre szegzi,

Világos kar: ajka a szeretet dalát zengi,
s ha százszor útjába áll a sötét gyűlölet,

Összkar: előre megy

Világos kar: Ritmusra lép a láb,
ritmusra zeng az ajk:
Szeretet!

Sötét kar: Szívünk ritmusra dobogja:
Szeretet!
s a kis csapat áradattá növe
megy bátran előre
és zúg a szeretethimnusz:

Összkar: Szeressétek egymást emberek!

Világos szóló: Dolgozókból dolgozni jöttünk:

Sötét szóló: Utunk rögös,

Sötét kar: mert szeretetet hintünk
gyűlölettalajba.

Összkar: De hiszük a mag kikelését!
Emberek!

Világos szóló: Jöjjetek velünk mind!

Világos kar: és győzni fog a szeretet,

Összkar: Győzni fog a Jézus Krisztus!

Iskolaszövetkezetek a nevelés szolgálatában.

Petrovay Tiber.

(A alábbi cikket, mint nálunk is aktuális probléma felvetését a kolozsvári „Erdélyi Iskola” c. kat. pedagógiai lapból vettük át.)

Az iskolaszövetkezetek a tanító felügyelete alatt működő, de a tanulók által vezetett szövetkezetek. Közvetlen anyagi céljuk az, hogy a tankönyveket, írószereket, füzeteket stb. nagyban, tehát olcsóbban szerezzék be, megtakarítható összegeket pedig a tanulók szellemi és nevelésügyi szükségleteire fordítsák, a szegénysorsú tanulókat anyagi támogatásban részesítsék. Az iskolaszövetkezet — helyesebben szólva tanulószövetkezet — tehát feladatánál fogva elsősorban fogyasztási szövetkezet. Legtöbbször azonban kimondottan hitelszövetkezeti feladatokat is tölt be, amennyiben a gyermekek takarékosági szellemének felébresztésére és ápolására betéti összegeket gyűmölcsöztet. A fejlettebb és jó anyagi eredménnyel működő szövetkezetek ezt a két alaptevékenységet kiszélesítik és áttérve az iskolaszövetkezetek magasabb formájára, közös kézipari munkaműhelyeket, vagy közös megmunkálás alá kerülő mezőgazdasági telepeket létesítenek. Így az iskolaszövetkezetek termelő és értékesítő szövetkezeti tevékenységet is fejtenek ki. Az igazgatóság, a felügyelőbizottság, a könyvelő, a pénztárnok, a boltos stb. a növendékek sorából kerül ki. A tanítónak a háttérből csak irányító és ellenőrző szerep jut. Az eredményesen működő szövetkezetek nemcsak a tanulóknak hoznak anyagi hasznot, hanem segítségére lehetnek az iskolának is a dologi szükségletek fedezésében. A felszerelés

a berendezés a szertár kiegészítésében, az iskolahelyiség karbantartásában a költségek jelentékeny részét viselik.

Ez az anyagi haszon azonban, melyet a szövetkezetek a tanulók és az iskola számára nyújthatnak, csak másodrangú jelentőségű a nevelési szerepük és fontosságuk mellett. A modern pedagógia, amely az értelmi kiképzést az erkölcsi neveléssel, a jellem kialakításával, az akaratit és érzelmi világ tökéletesítésével köti össze, az iskolai szövetkezetekben egyik leghathatósabb eszközt látja az intellektuális és a morális nevelésnek. A mai tanító, aki az iskolát munkaközösségnek tekinti, a gyakorlati és cselekedtető módszer alkalmazhatóságának legjobb lehetőségét látja meg bennük. Mind az értelmi, mind az erkölcsi és szociális nevelés tekintetében hatásuk nagy jelentőségű. Alkalmat adnak arra, hogy a növendékek az iskolában hallottakat és tanultakat a gyakorlati életben önmaguk átültesseék. Ezáltal ismereteik konkrét tartalommal telnek meg. Bővítik az iskola által nyújtott ismereteket és vonzó, nevelő formában — nem képzeletben, hanem gyakorlati alkalmazásukban, — nyújtják azokat. Főlébresztik és fokozzák a figyelmet, szélesítik a gyermek általános érdeklődési körét s az önfelelősségen és önadminisztráláson keresztül az önképzés legkiválóbb eszközeivé válnak. Mérlegetlő és ítélő képességet fejlesztenek, a tervező és alkotó készséget fokozzák, önállóságra, logikus és észszerű gondolkodásra nevelnek. A gyermek »boltosdi« játszókedvének hasznos gyümölcsötetői és nemes kihasználói s a legtermészetesebb úton segítik elő az egyéniség kibontakozását.

Erkölcsei nevelő hatása a közösségi érzés fejlesztésében, a szolidaritás felkeltésében, csúcsonodik ki. A tanuló jellege akkor nyeri tökéletesbülésének első valódi jelét, amikor átérzi a másokért cselekvés, az önzetlenség az együttetés és az együttérzés örömét. A növendékek, kik a saját maguk alkotta szabályok között élnek a szövetkezetekben, megismerkednek a kötelesség és a munkavállalás jelentőségével, a közös jó és az egyéni haszon közti különbséggel. E szövetkezetekben fedezik fel először az összetartás és az együttműködés nagy erejét és készülnek fel annak megértésére, hogy a hatalom gyakorlása nem kiváltság, hanem szolgálat.

A szociális nevelés tehát, amelyben a szövetkezetek részesítik a gyermeket, a keresztény elveken nyugvó emberi társadalom fölépítésének ügyét szolgálja. Így a szövetkezetek az iskolai oktatás keretein túl általános társadalmi szempontból is nagy jelentőségűeknek tekinthetők. Céltudatos és gondos felügyelet mellett a tiszta keresztény társadalmi élet kicsiny sejtjeivé válnak s az ott tudatossá és gyakorlativá lett keresztény szolidaris szellem, szociális érzés, erős jellem és erkölcsi erő a jövő krisztusi elveken felépülő társadalmának munkálói.

Ha a ma iskolájának az a feladata, hogy az életre neveljen, akkor ebben a törekvésben az iskolaszövetkezetek segíthetik leginkább a tanítót. A tanulók könnyen, fokozott mértékben és gyakorlatilag sajátíthatják el azokat az általános gazdasági ismereteket, amelyekre a mai élet megehezült anyagi küzdelmeiben szükségük lesz. Ma az iskolát annak a törekvésnek kell vezetnie, hogy korunk nagy gazdasági és társadalmi feladataira értelmileg és lelkileg készítse elő a gyermeket. Ma, amikor azt látjuk, hogy népünk nagy részének nincs meg a szükséges gazdasági és kereskedelmi érzéke, a takarékoságra való hajlama, a szervezkedésre és együttműködésre való törekvése, az iskolaszövetkezetek ily irányú nevelő hatása általános magyar kisebbségi szempontból is figyelemreméltó.

A kisebbségi magyar szövetkezeti mozgalomra, mint egyetemes magyar ügyre nézve, e szövetkezetek nélkülözhetetlenek. A szövetkezeti mozgalom, amely az altruista, a közért cselekvő, az önzetlenül összedolgozó embertípus ideális társadalmának megteremtéséért küzd, csak úgy haladhat célja felé, ha gondoskodik a szövetkezeti nevelésről s az öntudatos szövetkezeti hívek lelki formálásához már az iskolás gyermekeknél hozzáfog. E szövetkezetekben ismerkedik meg a gyermek először a szövetkezeti eszmével, ismeri meg annak gyakorlati eredményeit, hasznát, szervezetét, és sajátít el szövetkezeti szellemet. Ezért különösen, a háboru utáni szövetkezeti mozgalom Európának csaknem minden országában fokozott tevékenységet fejt ki ezen a téren s törekvéseiben találkozva a tanító és tanári kar munkájával, az eredmények terén meglepő sikereket mutat fel. Álljon itt néhány adat a külföldi iskolaszövetkezeti moz-

galom eredményeiről, bizonyítékául annak, hogy hatásuk nemcsak elképzelésben nagy, hanem a valóságban is bebizonyított.

A mozgalom igazi hazája, **Franciaország**. Legnagyobb munkása B. Profit élémi iskolai felügyelő. E tárgyról megjelent munkája alapvető és világszerte ismret. A francia iskolaszövetkezetek száma közel 2000. Ezek a tanítók és tanítónők felügyelete alatt igen sokirányú tevékenységet fejtenek ki. Külön folyóiratuk van, a Párizsban havonként megjelenő »Le Coopérateur Scolaire«. Iskola-felzsereléséket vásárolnak, könyvtárakat rendeznek be, szegényápolást és beteg-segélyezést szerveznek, kiállításokat rendeznek, iskolamúzeumokat létesítenek, tanulmányi kirándulásokat indítanak el, rádiót és mozgósínházat állítanak be, műveletlen földet törnek fel, fásítanak, gyógynövényeket és zöldségféléket termelnek stb. Az alapszabályok akként vannak megalkotva, hogy a szövetkezetek minél jobban szolgálhassák a fegyelemre, a rendre és a tisztaságra nevelés ügyét. A szövetkezetek anyagi erejére nézve jellemző csupán az az adat, hogy a Saint Jean d'Angely kerületben egy év alatt 181 iskolamúzeumot és 7 mozgósínházat rendeztek be, összesen 120.000 frank költséggel.

Hasonlóképpen jelentős az **olasz** iskolaszövetkezeti mozgalom is. Az első ilyen szövetkezet 1892-ben alakult Legnanóban. Az első évben 2000 tankönyvet és 80.000 iskolafüzetet vásárolt a szövetkezet. Ebből a tanulók 1800 lirát takarítottak meg, nem számítva azt a 800 lirát, amelyért a szegény tanulóknak ingyen adtak könyveket és füzeteket. Három év multával már 286 tanulót részesíthetett a szövetkezet ingyen könyvben, étkezőket állított fel, tornafelzseréseket vásárolt és zeneszerszámokat vett az iskolai zenekar számára. Az argenti tanszövetkezet 1925-ben 14.500 lírával 100 gyermek számára tengeri utazást rendezett az Adriai-tengeren, 1000 lírával egy gyermekotthont létesített és De Amicis »Szív« c. könyvet 100 példányban ingyen szétosztotta.

A **belga** iskolaszövetkezetek legnagyobbbrsznt mint mezőgazdasági szövetkezetek működnek. Legnevezetesebb közöttük a biergei. Egy hat hektáros területet művel meg a szövetkezet; ahol farmot, tejgazdaságot és méhészetet létesített. A munkában az összes növendékeknek részt kell venniük szabad idejükben. A szövetkezet üzletrésztökeje ma 2000 frank. Élén két tanuló áll, egy technikai és egy kereskedelmi vezető. Az állatokat a tanulók gondozzák, a mezői munkát is csoportokban ők végzik.

A **romániai** iskolaszövetkezetek száma is örvendetesen nő. Számuk már meghaladja a 150-et. Ebből azonban csak egy pár a magyar. A Szövetkezetek Nemzeti Hivatala, valamint a Magyar Szövetkezeti Központok is állandó propagandát fejtenek ki ezen a téren. A közoktatásügyi miniszter az idén is, mint a korábbi években, rendeletileg hívta fel az összes iskolafelügyelőségeket a szövetkezetekre és megalakításukra utasításokat adott. Az iskolaszövetkezetek ügye megérdemli a magyar tanítói kar fokozott figyelmét is. Az érettük való fáradozás eredményes és hálás munka lesz.

György Lajos dr. a munkaiskoláról.

»A munkaiskola, tehát a mai felfogás szerint nem olyan iskolát jelent, amelyben a munkatanítás külön tantárgy, hanem a régi iskolával szemben, amelyet a könyv iskolájának, a szó iskolájának, a tanulás iskolájának nevezünk, jelenti azt az iskolát, amelyben a munka módszertani elv. Olyan módszertani elv, mint pl. a szemléltetés, csakhogy ennél jóval nagyobb értékű. Az ember tökéletesebb és maradandóbb fogalmakat szerezhet, ha a dolgokat elkészíti, mintha csupán szemléli i. A tanuló tehát, amikor természetrajzot tanul, maga készíttse el agyagból a tanult állatot, vagy növényt; amikor földrajzot tanul, alakítsa ki homokból vagy plasztilinból a vidéket s ezt rajzban vigye át papírosra, hogy megismerje a térképezés fogalmát; amikor természettant tanul, maga csinálja meg a kísérlethez szükséges eszközöket, stb. Általában legyen elv, hogy minden ismeretet munkával szerezzen meg a tanuló, azaz ne maradjon az iskolában passzív, hanem legyen aktív, legyen tevékeny. Az iskola a tevékenység, a tett, a cselekvés, az öntevékenység iskolája legyen, s adjon feleletet a gyermek lelkében fölmerülő kérdésekre. Ez az alapelve az új szellemű iskolának. Ha ezt megértjük és megvalósítjuk, akkor a modern pedagógia útjain járunk«.

Bernolák Kálmán tanár a munkaiskola tanáráról.

»A munkáltató tanítás sikerét is a tanár egyénisége adja meg. Csak a szociális gondolkodású, tanítványait megértő s megfelelően értékelt tanár fogja tanítványait e módszerrel jól nevelni. Az a tanár, kibex cathedra loquitur, nem fog munkáltató módszert alkalmazni, mert ennél a módszernél a tanuló a tanárhoz közelebb kell engedni s nagy ür nem lehetséges tanár és tanuló között. . . Ugyanugy nem fog bevélni e módszer a fáradt, gondokkal sújtott tanár kezében sem. . . A tanulónak feltétlen bizalommal kell tanárával szemben lennie, mert a rideg tanár e módszerrel különösen ellenszenvet fog kelteni tanárgyára iránt».

A munkásifjuság olvasmánya.

Az ipari szakiskolák ifjúságának bizonyos fokig zárt miliője szociális szempontból érdekes megfigyelésekre kell, hogy serkentse a pedagógust. 1929-30. isk. évben érdekes megfigyeléseket eszközöltek az Amberg-i ipari iskola fiú és leányiskolában. Az iskolának 370 fiú és 356 leány növendéke van (15-16 évesek). A növendékek legnagyobb része ipari munkás-családokból származik, s csak egész kis töredék földműves szülőktől. A megfigyelések a fiatalság olvasmányait vették tárgyul. Az érdekes és pedagógiai szempontból értékes adatokat ismertetjük:

szám	Az egyes szakok szerinti tagozódás	%	Napilapot olvas %/o-ban	szaklapot olvas %/o-ban	Az iskolai könyvtárból olvasott %/o	Magán-könyvtárból %/o-ban
fiúk	kereskedelmi	11'4	83	48	5	21% }
	famunkás	9'2	88	68	—	
	fém munkás	18'6	90	33	33	
	kőfaragó	5'7	91	14	—	
	festő	7'6	97	21	—	
	szabó	4'1	73	13	—	
	fodrász	6'5	92	46	—	
	üvegipar	9'2	71	26	—	
	kertészet	4'3	81	50	—	
	bányaipar	3'	82	73	—	
	diszítóiipar	6'2	96	21	35	
élelmiszeripar	5'1	68	53	—	—	
leányok	kereskedelmi	28'7	85	15	33	11% }
	ipar	7'	84	64	48	
	házi munka	58'4	82	21	79	
	földmunkás	5'9	79	38	—	

A leányok közül a napilapokból 195 százalékka csak a regény mellékletet olvassa.

Érdekes, hogy a munkástanulóleányok elég sok könyvet vettek kölcsön. Meglepő azonban, hogy a földműves tanulóleányok egyetlen egy könyvet sem vettek ki a könyvtárból. Valószínűleg egész nap munkában vannak s nem jutnak az olvasáshoz.

Saját kis könyvtára volt 177 tanulónak (1733 könyv) és 208 tanuló leánynak (1428 könyv). Ezen könyveknek azonban csak egy egészen kis százalékka volt értékes, a legnagyobb részük értéktelen ponyva volt.

▲ kikölcöszözt könyvek a köv. kép oszlottak meg :

S z a k	fi ú	le á n y
	kikölcöszö ző % - ban	
oktató könyv	15'3	10'—
mese elbeszélés	0'84	4'6
ifjúsági könyv	3'6	3'9
utleírás, kalandos elbeszélés	46'8	49'—
regény	15'—	17'5

A beszámoló arra vonatkozik, hogy a pornográf irodalom mily olvasótábornak örvend, nem ad adatokat, mivel ezen a téren a tanulók őszinteségére nem lehetett számítani. Csak azok a tanítók tudnak itt is igazságnak megfelelő adatokat gyűjteni, akik a tanulók szeretetét élvezik. Így Bussi tanító megállapította, hogy fiú tanulóinak 88%-a, leánytanulóinak pedig 33%-a olvas állandóan pornográf füzeteket.

Ezek a pedagógiai és szociális szempontból egyaránt fontos adatok is bizonyítják, hogy a munkásfiatalok kulturális nevelése terén micsoda hatalmas feladatok várnak még megoldásra.

ADY ENDRE írja :

Nagyon bűnösök a nagyok, mikor elfelejtik, hogy ők is voltak kicsinyek. Iszonyúan bűnös az a mód, amellyel mi a gyermekeinket neveljük. Mi elfelejtjük mindig, hogy a mi gyermekeink is emberek. Bután és cinikusan hangozzék bár : a csikónak szabad lónak lenni, a bocit is kis marhának látják, de a gyermekben nem akarjuk meglátni a kis embert, az eszes kis embert, akinek vére van, agyveleje van, idegei, vágyai, céljai, eszméi, örömei, fájdalmai vannak. Elfelejtjük. Csak emlékeznünk kellene, de nem akarunk emlékezni.

A TANÍTÓ JELLEMÉRŐL írt a Nemzetnevelés január 1-i száma. Az író rámutat cikkében, hogy arra a hatalmas kulturmisszióra, mely a magyar tanítóra vár, csak úgy tud eleget tenni, ha a falu és a gyermekek előtt tisztán áll. »A tanító nevelője a falunak. A tanító tekintély, szava szent. Mindenki megbízik benne. Mindenki tiszteli. S csak ha ilyen, akkor képes a falut valóban nevelni. Mert az olyan embert, aki előtte mint jellemtelen áll, hallgatni sem, nehogy követni fogja. Kell tehát a jellem tisztesség, ha a falut nevelni akarjuk.«

SZÓRVÁNYINTERNATUS. Széll József főispán a világháború alatt Fogarasmegyében, Alsószentbátfalván egy úgynevezett szórványinternátust szervezett. Ebben a foglalkozásuk szerint román környezetbe utalt szülők, vasuti örök, erdőörök, csendörök stb. gyermekei kaptak helyet, de ezek sem tisztá ingyen, hanem fizették a szülők az élelmezést, ha nem pénzben, úgy terményekben. Tehát nem az volt az eljárás, hogy

egy-két gyermekért magyar iskola erőszakoltatott a falura, hanem a magyar gyermekek összegyűjtettek egy internatusba, ahol meg volt a magyar környezetük. Ezt az eljárást talán még a legelfogultabb felfogás is megértéssel fogadhatja. Ez a különbség a védekező és agresszív nacionalizmus között. Sapientí sat ! . . .

A MAJLATH-KÖR PEDAGÓGIAI PÁLYATÉTELEI. A kolozsvári testvérmozgalmunk, a Majlath-Kör tagjai, továbbá a tanító és a papjelöltek számára a folyó tanévben 2000-2000 lejes jutalommal a következő két pályatételt tűzte ki : 1. Az ifjúságról a külföld nagyjai a legnagyobb elismeréssel írnak. Különösképpen az ifjúság cselekvő szellemét, tettekben megnyilatkozó lendületét, aktivitását csodálják és hangsúlyozzák. Ezzel szemben Erdélyben a katolikus magyar ifjúságról mindez maradék nélkül nem mondható el. Ha okait keressük e sajátos jelenségnek, kétségtelenül az erdélyi magyar iskolára is rá kell mutatnunk, mint arra a tényezőre, amely

leginkább meghatározza ifjuságunk gondolkodását. S mivel meggyűződésünk szerint e bajon segítenünk kell, a Majláth-Kör pályázatot hirdet a következő címmel: **A nevelők aktív szerepe az iskolában és az iskolán kívül.** 2. Nem szükséges külön hangsúlyoznunk a népi értékek fontosságát életünk minden vonatkozásában. S különösképen nincs szükségünk erre akkor, mikor a népi értékek jelentős szerepéről beszélünk a neveléssel kapcsolatban, mert hiszen ez az a tényező, amely a legalkalmasabb a népi, illetve a nemzeti öntudat fölébresztésére és megerősítésére. Ebből a gondolatból kiindulva, a Majláth-Kör pályázatot hirdet a következő címmel: **A népi szellem az iskolában.** A pályázati határidő mindkét tételre 1934. április 15. — Mikor írhatunk ki már mi is hasonló pályázatot.

ERDÉLYI MAGYAR TANÍTÓ címen új folyóirat indult meg Erdélyben. A lap elsősorban a tanítótság érdekeit védő lap. (Erdélyi Iskola — melyet szintén olvasóink figyelmébe ajánlunk — inkább pedagógia lap s bő anyagot nyújt az iskolán kívüli népnevelésre.) Különösen az erdélyi magyar tanítótságnak volt nagy szüksége egy összefolyó nagy orgánumra, mivel a tanítótság helyzete a fizetések rendezetlensége következtében kétségbeesjtő. Ibben a nehéz helyzetben az erdélyi magyar tanítótság példaadó kitartással dolgozik s fáradhatatlan védője a kisebbségi magyarság kulturájának. Az Erdélyi Magyar Tanító az érdekvédelem mellett gyakorlati anyagot is ad a tanítói munkához.

KATOLIKUS NÉPNEVELŐ MUNKÁKAT csak úgy tudjuk eredményesen véghezvinni, csak úgy tudjuk hallgatóinkat magunkhoz kötni, ha látják azt, hogy megértő szeretettel vagyunk irántuk, hogy előadásaink mindig korszerűek, hogy mindig újat tudunk adni neki. Mindezt azonban csak úgy érhetjük el, Krisztusnak és sohasem állunk meg az ha magunk is lelkes katonái vagyunk önművelés terén. Ha szakkönyveket nincs is módunkban tanulmányozni, szintén elengedhetetlen kelléke szellemi felszínem maradásunknak legalább a katolikus lapok és folyóiratok állandó tanulmányozása, katolikus nyári egyetemeken való részvétel. Így tudjuk csak igazán megnyerni népünket, így tudjuk őket kiművelni katolikus téren, tudjuk lelküket közelebb vinni az egyházhoz, Krisztushoz. (Nemzetnevelés, Vannis F. cikkéből.)

Semmi más terület nem alkalmas oly nagy mértékben a nemzetek közt mint a neveléstudomány munkatere, mert itt mindenki eszményi célra törekszik (Imre Sándor).

A kulturális munkánál ne csak a népművelésre, tehát bizonyos ismeretanyag közlésére törekedjünk, hanem elsősorban népnevelésre, vagyis úgy válogassuk össze beszélgetésünk tárgykörét, például stb., hogy az hallgatóink egyéniségére és magyar öntudatára megerősítő és gazdagító hatással legyen.
(Buday György.)

MINDEN FALUBAN akad régi láda, fogas, ágas, ágy, szekrény, cserép, hímzés, kapufélfa, galambdúc, oromdisz, sótartó stb. Ezek sokszor tűzbe vagy szemétre kerülnek, mint értéktelen ócskaságok, ha a gazda új házat épít vagy a régi otthonát tatarozza. Pár garasért olcsón, esetleg cserébe is megkaphatná ezeket, aki szívvel foglalkozik velük. Az összehordott kincseket azután az iskolában, a kultúrházban, a legényegylet, az olvasókör, a kaszinó vagy egyéb épület rendelkezésére álló helyiségében szépen rendezve, esetleg magyarózó feliratokkal ellátva lehetne kiállítani. Minden falunak meglehetne amaga kis múzeumba, amely megőrizné a veszendő értékeket, melyeket eddig senki sem becsült meg, mindenki haszontalan ócskaságoknak tartott.

Milyen nagy jelentősége volna ennek az ifjuság nevelése, a magyar népművészet továbbfejlődése és megbecsülése szempontjából is! Tanítóink és tanítónők valósággyal apostoll munkát végeznének magyarságunk és népünk érdekében ezen a téren is, ha nem sajnálnánk a fáradságot s gondjainkba vennék ezt a nagyjelentőségű ügyet.

Az álkeresztények figyelmébe.

Lübeckben ez van az Ecce Homo féle Jézus szoborra írva:

„Ti mesternek hívtok és — nem kérdeztek engem.
Útnak neveztek és — nem jártok rajtam,
Világosságnak hívtok és — nem néztek rám.
Életnek neveztek és — nem kerestek engem.
Bölcsnek hívtok és — nem követték engem.
Hatalmasnak neveztek és — nem kértek engem.
Irgalmasnak hívtok és — nem bíztok bennem.
Igazságnak neveztek és — nem félték tőlem.
Ha egyszer örökre elvesztetek — ne okozatok engem . . .”

Szerkesztői üzenetek.

Szabó Zoltán, Bp. F. M. szerk.-séje: A címváltozást tudomásul vettük. Idézni fogjuk lapjukat - engedelmükkel - a jövőben is. — **Tóth János**, Sp. A kiadványok ügyét kiadóhivatalunknak átadtuk. — **Janics F.**, Vágkirályfa: Köszönjük a k. sorokat. — **Torma Ferenc**, Busince: Címeket és k. lapját köszönjük, mutaványszámok mentek — **R. J. Cleveland**: Az új cikket köszönjük. Előbb ezt hoztuk, a fekvő kézirat márciusban kerül sorra. Átutalás megtörtént. Üdv — **K. M. Pozsony**: Az Új Élet a Prohászka Körök szellemét kifejező lap, orgánuma annak a katolikus felújulási folyamatnak, mely a kisebbségi magyar intelligencia körében most inult meg Szerkesztői és munkatársai is főként a P. K. mozgalom vezetői és tagjai. Kiadja a Sajó-Vidék nyomdavállalat. A tulajdonjog a kiadó és a szerk. között oszlik meg. — **R. B. Pozsony**: Győry Dezső cikket mi is olvastuk s osztjuk nézetét: szükség van az egyetemes magyar diákság demokratikus diskusszióját biztosító diák-kongresszusra. Mi - bár sokszor megváltottak a diákpolitika letűnt nagyvezérei az egységbontással - határozottan hirdetjük, hogy a főiskolás fiatalok különböző világnézeti frakcióinak össze kell jönniök. A kisebbségi élet demokratikus szellemű átépítésére — amire nagy szükségünk

van — az ilyen találkozások készítik elő a fiatalságot. — **Jugoszláviai előfizetők**: Lapunk előfizetése egy évre 80 dinár. Külföldi postautalványon lehet az előfizetést beküldeni. Az ottani postahivataloknál beszerezhető. — **Varga Imre**. Nb. előfizetéseik rendezve vannak. — **Marek Antal** 2 példány fogoyit el. „Studium“, „Erdélyi Iskola“, Magyar Népegészségügyi szemle“. Kiadóhivatalunk válaszolt. — **Szabó A.** 1933-ra 20 és 1934-re 30 Kc. — **Muzslai kat. dolgozók köre**. Az 1933. évi előfizetést rendezve. — **Sajtóalapra érkezett adományok**: Dr. Boóth János Pozsony 70, Vidor Gábor Felsővárad 58, Dr. Máriaassy Tiborné Lőcse 50, Ferencencai tartományfőnökség 30, Janics Ferenc Vágkirályfa, Dr. Kotik Ernő Kőrpona, Torma Ferenc Busince, Mosóci Peter Udvard 20—20, Mogyorósy László M. szent János 15, Munka György Kisutcahely, Rabár János Nagykomját, Róm. Kat. Népiskola Szimó, Sidó Rozália Dercsika, Marcinka Imre Kőbőkút, Labossa Tercsike Khvaralja, Novotny Alfonz Jászó 10—10, Kc Diákok Mária Kongregációja Pozsony, Namislev Baby Ungvár, Martiny Ferenc Nagytapolcsány, Dr. Rényi Zoltán Pozsony, Páhr József Pozsony 5—5 Kc.

Megérítő öregek.

Részlet egy öreg barátunk leveléből, szíves figyelmébe az aggályoskodó „vének“-nek.

„Mi „öregek”, akik nyitott szemmel nézünk és hallunk, örömmel állapítjuk meg, hogy az Új Élet hangja és érzése a mi szavunk és érzésünk is. Csak egy gondolat aggaszt: Nem lesz-e az a nemes felbuzdulás csak szalmaláng, ami min- ket magyarokat annyira jellemez? Eleggé biztosítja-e az anyagi támogatás az Új Élet jövőjét? Még nagyon sok katolikus alszik s nem tudja mi volna a kötelessége a kat. sajtóval szemben. Azt kérjük Istentől, hogy titáni küzdelemünkben a csüggedés soha erőt ne vegyen az Új Élet leikes gárdáján.“

Teljes aláírás *esperesplebános*.
Bár csak minden magyar katolikus pap és világi igy megértené célunkat és ily szerető aggodalommal kísérné fejlődésünket.

A Sajó-Vidék nyomdavállalat és üzletének Rožnava-Rozsnyó, Főtér 4. közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,
Első szentáldozási és bérmlási emléképek,
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak és templomgyertyák,
Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!
Itt szerzethető be:
Mécs László: Legyen világosság 21— Kc.
Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és a csoda 20— Kc.
Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem tekintetes asszony 5— Kc.
Kovács Gyula: „Rudika házasság” 3— Kc.
Kovács Gyula: „Enekek esbúcszavatók” 5— Kc.
Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság szentségéről” —50 Kc.

Tiszteendő M. Rafols nővér jövendőlései 1— Kc.

Rády Elemér: A kisebbségi kérdés 1— Kc.
Szent Imre emlékfüzet 2— Kc.
Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve 4— Kc.
Szociális apostolok. Proletárok között —20 Kc.
Börtöntől a sirig —20 Kc.
Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.
Már megjelent Schouppé-Jankovics: „A pokol” II. kiadása. Ára 8 Kc.

Mondy Miklós:

„Egy a szükséges”
elbeszélés kötete. Ára 10 Kc.

Az Új Életben imertetett, vagy hirdetett könyveket is beszerezünk!

Kegyűrtárgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyűrtárgy és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa.** Mészáros u. 12.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, községi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényelmes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességekkel és anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan és előzékenyen folyósíttatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-papirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky—Érsekújvár.

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek KČ. 3 válaszbélyeg ellenében.

Buliczha Ede könyvkötészete

jutányos áron vállalja könyvek bekötését. Az Új Élet I. és II. évfolyamához egységes bekötési táblákat szállít.
(lásd szerk. üzenetünket)

Košice - Kassa, Sándor u. 14.

Telefon : 2036.

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok !

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei :

1. **A serdülő fiú a magyar regényben.**
38 nagyobbrészt újabb magyar regény értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú művészi és lélektani alapokon nyugvó ábrázolásaira. **Ára 18*20 Kč.**

2. **Fiú, légy férfi!** 3. kiadás (8 ezer).
A 13-16 éves fiú önévelése élénk, változatos fejezetekben. **Ára 6*50 Kč.**

3. **Az új férfi.** (3 ezer). Az Erdélyben két kiadást ért és 4500 példányban elfogyott „A mai férfi életútja” c. munka lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21 éves fiúk részére készített önévelési tervek. **Ára 6*50 Kč.**

Megrendelhető a „Szent József”
könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony)
Lörcincahu utca 3. sz.

Hvozdzik — Dr. Bujnák

Részletes szótár

II. kötet (magyar-szlovák rész 990 nagyobb oldal) már kapható.

I. kötet (szlovák-magyar rész a szlovák-cseh és csehszlovák értelmi különbségekkel) most van sajtó alatt. Kb. 1100 oldal.

Egy-egy kötet ára egészvászon-kötésben 80 Kč. Mindkét kötet megrendelése esetén 10% kedvezmény.

Megrendelhető lapunknál havi 20 Kč. részletfizetésre is.

Szerkesztésert és kiadásert Dr. Subaj Béla telet. — Nyomja és kiadja a Sajó-Vidék nyomdavállalat Rozňava-Rozsnyó, Fő tér 4. Telefonszám: 71.

Ujságbélyeg használatá a kassai pósta és távirda igazgatóság által 85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.